

AJUNTAMENT D'ARTESA DE SEGRE

EL SEGRE MITJÀ FET COMARCAL I CAPITALITAT

Ignasi Aldomà Buixadé

Maig 2001

EL SEGRE MITJÀ FET COMARCAL I CAPITALITAT

Informe elaborat per Ignasi Aldomà i Buixadé
Amb la col·laboració de Montserrat Guerrero

Ares de Segre, a 2 de maig de 2001

Índex general

Presentació	10
Entorn a la proposta d'una nova comarca del Segre Mitjà	11
Els criteris de creació de noves comarques segons la Comissió d'experts.....	12
El territori inclòs en la nova comarca del Segre Mitjà. municipis i nuclis ...	16
El precedent de 1932 i la configuració de les comarques administratives actuals ...	19
La comarca com a unitat física o natural	26
La formació històrica i la identificació popular comarcal	30
L'homogeneïtat socioeconòmica	37
Organització agrària i territori ..	41
La comarca com a àrea funcional; la mobilitat laboral.	45
L'espai funcional de la comarca; les àrees de mercat.	51
Delimitació comarcal i organització administrativa	60
L'àmbit competencial de les comarques actuals	61
L'organització territorial de l'administració sectorial; ensenyament, sanitari i altres. .	69
La comarca com a àrea de planificació; el Pla Territorial General de Catalunya ..	76
La comarca com a element de reequilibri i voluntat de desenvolupament ..	81
La comarca com a fruit de la voluntat municipal i el consens.	85
Caracterització de la jerarquia urbana	89
Evolució històrica i jerarquia demogràfica	90
La dinàmica de l'activitat econòmica i els centres d'activitat.	94
Activitats comercials i jerarquies funcionals.....	98
La jerarquia dels serveis públics ..	102

Delimitació de la comarcalitat territorial	107
La Ubicació en relació als grans centres i eixos.....	108
Xarxa viària local i distàncies des dels tres centres principals.....	111
Accessibilitat general i centralitats.....	117
Conclusions	124
Sobre els municipis : la base territorial de l'àrea d'estudi.....	124
Sobre la coherència d'una nova comarca del Segre Mitjà	125
Sobre la viabilitat d'una nova comarca	127
Sobre la capitalitat comarcal	128
Selecció Bibliogràfica	131
Annexes. Dades estadístiques de referència.....	134

Index de mapes

Mapa 1. Comarques actuals i comarca del Segre Mitjà proposada per la Comissió d'Experts, 2001.	15
Mapa 2. Mapa de referència de l'àrea d'estudi; municipis i nuclis. Correccions de límits municipals proposades per la Comissió d'Experts.	18
Mapa 3. Proposta de delimitació comarcal feta per Pau Vila l'any 1930.....	22
Mapa 4. Les comarques populars segons la resposta dels ajuntaments a l'enquesta de la Ponència, 1931.....	23
Mapa 5. Mercats principals segons l'enquesta de la Ponència, 1931.....	24
Mapa 6. Límits dels partits judicials i proposta final de delimitació comarcal feta per la Ponència, 1932.....	25
Mapa 7. Estructures fisiogràfiques dominants. Relleus per damunt els 500 i els 1000 metres i xarxa hidrogràfica principal.....	28
Mapa 8. Formacions geològiques dominants.	29
Mapa 9. Els àmbits comarcals segons Pere Gll, entorn el 1600.....	35
Mapa 10. Límit dels arxiprestats.	36
Mapa 11. Mapa d'usos principals del territori.	39
Mapa 12. La colonització humana; àrees de poblament disseminat i petits nuclis.	40
Mapa 13. Distribució territorial dels socis de la Cooperativa d'Artesa, 2001.....	43
Mapa 14. Àrea d'influència de les Agrupacions de Defensa Forestal	44
Mapa 15. Principals desplaçaments per motius de treball des dels municipis perifèrics, 1996. (Desplaçaments superiors a 3 ocupats).....	48
Mapa 16. Principals desplaçaments per motius de treball amb destinació a Artesa de Segre, Oliana i Ponts, 1996.	49
Mapa 17. Desplaçaments per motius de treball amb origen a Artesa de Segre, Oliana i Ponts, 1996.	50
Mapa 18. Àrees d'influència dels comerços i serveis més habituals, 2001.....	57
Mapa 19. Àrees d'influència dels mercats setmanals, 2001. Mercats principals.....	58
Mapa 20. Àrees d'influència dels mercats setmanals, 2001. Mercats secundaris.	59
Mapa 21. Les Zones d'Escolarització i els centres d'ensenyament.....	72
Mapa 22. Els Centres d'Atenció Primària i les Àrees Bàsiques de Salut.	73
Mapa 23. Organització territorial dels bombers, parcs i zones, 2001.	74

Mapa 24. Limits dels partits judicials, 2001	75
Mapa 25. Sistemes urbans i sistemes de proposta segons el Pla Territorial General. 1995.	79
Mapa 26. Proposta d'Àrees Bàsiques Territorials del Pla Territorial General, 1995. ...	80
Mapa 27. Municipis de muntanya i municipis inclosos en un programa Leader.....	84
Mapa 28. Xarxa viària principal de Catalunya i Intensitats Mitjanes Diàries, 1999 .	110
Mapa 29. Xarxa viària i velocitats de recorregut a l'àrea del Segre Mitjà, 2001..... .	113
Mapa 30. Distància des d'Artesa de Segre a la resta del territori, isocrones en minuts,	114
Mapa 31. Distància des d'Oliana a la resta del territori, isocrones en minuts.....	115
Mapa 32. Distància des de Ponts a la resta del territori, isocrones en minuts.	116
Mapa 33. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Sumatori de distàncies pel cami més curt.	120
Mapa 34. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà, exclosa la rodalia d'Oliana. Sumatori de distàncies pel camí més curt.....	121
Mapa 35. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Coeficient d'atracció.....	122
Mapa 36. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Coeficient d'atracció, exclosa la rodalia d'Oliana.	123

Índex de gràfics

Gràfic 1. Els ingressos dels Consells Comarcals segons origen, liquidacions de 1996.	64
Gràfic 2. Els ingressos dels Consells Comarcals segons origen, liquidacions de 1996.	64
Gràfic 3. Transferències als Consells Comarcals per habitant, liquidacions 1996.	64
Gràfic 4. Evolució demogràfica de les rodalies del Segre Mitjà. 1860-1999.	83
Gràfic 5. Magnituds principals dels pressupostos municipals, liquidacions 1996.	87
Gràfic 6. Magnituds principals dels pressupostos municipals, liquidacions 1996.	88
Gràfic 7. Evolució demogràfica comparada dels centres i les seves rodalies, 1900- 1996.	93
Gràfic 8. Assalariats per grans sectors, exclosa l'agricultura, als centres de Ponent, 2000.	97
Gràfic 9. Índex sintètic de funcions terciàries per municipis, 1999.	101

Índex de quadres

Quadre 1. Els criteris de creació de noves comarques manejats per la Comissió d'Experts.....	13
Quadre 2. Magnituds del mapa comarcal de Ponent proposat per la Comissió d'Experts (*)......	14
Quadre 3. Proposta de modificacions de límits municipals efectuada per la Comissió d'Experts en l'àmbit del Segre Mitjà.....	17
Quadre 4. Municipis inclosos en la proposta de nova comarca del Segre Mitjà, superfície i població, 1999.	17
Quadre 5. Respostes a l'enquesta de la Ponència d'estudi de la divisió territorial de 1931.	21
Quadre 6. Nomenclatures comarcals de la regió de Lleida segons diferents autors anteriors a 1936.....	33
Quadre 7. Ocupació de la població resident dels municipis del Segre Mitjà per grans sectors d'activitat, 1996.	38
Quadre 8. Magnituds generals dels mercats de treball municipals i grau d'obertura, 1996.	47
Quadre 9. Comerços i serveis enquestats i àmbit habitual de prestació, 2001.....	53
Quadre 10. Centres de compra principals de béns i serveis segons els llocs enquestats, 2001. Total sobre els 41 tipus de comerços i serveis enquestats *... 55	55
Quadre 11. Les competències comarcals i el seu finançament.....	66
Quadre 12. Alumnes d'educació infantil i primària dels centres públics per zones d'escolarització, 2000-2001.....	71
Quadre 13. Objectius mínims de cobertura a nivell d'equipaments segons àrees. PTGC 1996.....	78
Quadre 14. Comparació de magnituds i dinàmiques del Segre Mitjà amb les comarques de muntanya i comarques desafavorides de la plana.	83
Quadre 15. Evolució de la jerarquia urbana a les planes de Ponent i a l'alt Pirineu, 1860-1996 *... ..	92
Quadre 16. L'activitat als centres de la regió de Lleida i la seva evolució, 1990-2000. 95	95
Quadre 17. Índex de serveis i d'activitat econòmica als centres de Ponent, anuari la Caixa, 1998 *.	96

Quadre 18. Nombre de funcions i d'establiments d'activitats terciàries als municipis de l'àrea d'estudi i centres pròxims. 1999. Municipis ordenats per importància del nombre d'establiments.....	100
Quadre 19. Presència – absència de serveis i equipaments col·lectius als principals centres de la zona d'estudi i altres pròxims (La trama assenyala la presència).	105
Quadre 20. Línies de transport de viatgers que serveixen el Segre Mitjà, 2001.	109
Quadre 21. Llocs més accessibles del Segre Mitjà. Distància en minuts pel camí més curt al conjunt d'assentaments, 2001	118
Quadre 22. Assentaments amb un coeficient d'atracció més elevat al Segre Mitjà, 2001.	119
Quadre 23. Magnituds bàsiques de la proposta de nova comarca del Segre Mitjà. ...	129
Quadre A. 1. Extensió, evolució de la població resident 1860-1999 i habitatges segons usos (1991) als municipis del Segre Mitjà.....	135
Quadre A.2. Nuclis i llocs de població dels municipis del Segre Mitjà, evolució demogràfica 1900-1996.....	137
Quadre A. 3. Grans sectors d'activitat i mobilitat laboral per municipis, 1996.....	140
Quadre A.4. Establiments i nombre de treballadors per sectors segons les cotitzacions a la Seguretat Social, 1990.....	142
Quadre A. 5. Establiments i nombre de treballadors per sectors segons les cotitzacions a la Seguretat Social, 31 desembre 1999.	143
Quadre A.6. Freqüència dels establiments per tipologies segons l'impost d'Activitats Econòmiques, 1999.....	144
Quadre A. 7. Liquidació dels pressupostos municipals de 1996. Ingressos. Milions de pessetes.....	151
Quadre A. 8. Liquidació dels pressupostos municipals de 1996 Despeses. Milions de pessetes	151
Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001.....	152
Quadre A. 10. Distàncies en minuts i coeficient d'atracció dels assentaments del Segre Mitjà en relació al conjunt d'assentaments, 2001.....	172
Quadre A. 11. Distàncies en minuts i coeficient d'atracció dels assentaments del Segre Mitjà en relació al conjunt d'assentaments, exclosa la rodalia d'Oliana. 2001....	175

PRESENTACIÓ

La Comissió d'Experts per a la revisió del model d'organització territorial de Catalunya creada per acord del Govern de la Generalitat de Catalunya del 3 d'abril del 2000 conclou els seus treballs el desembre del 2000 amb un "Informe sobre la revisió del model d'organització territorial de Catalunya". En l'esmentat informe es plantegen diverses modificacions de l'actual organització territorial, que afecten un bast territori situat entre les comarques de la Noguera i de l'Alt Urgell.

1. La creació d'una nova comarca del Segre Mitjà, que comprendria municipis situats a la part nord-oriental de la Noguera actual més altres municipis de la part meridional de l'Alt Urgell.
2. La localització de la capitalitat de la nova comarca a Ponts, atesa la posició central d'aquesta població.

A requeriment de l'Ajuntament d'Artesa de Segre, el present informe té per objectiu revisar els diferents arguments que s'utilitzen o s'haurien d'utilitzar per a establir una delimitació d'una unitat territorial amb la seva capital, i contrastar, d'aquesta manera, la bondat de la proposta de la Comissió d'Experts.

ENTORN A LA PROPOSTA D'UNA NOVA COMARCA DEL SEGRE MITJÀ

Els criteris de creació de noves comarques segons la Comissió d'experts

A l'hora de plantejar-se la constitució de noves comarques, la Comissió d'Experts enuncia un seguit de criteris generals. Posteriorment, en els annexes s'esmenten els criteris que han estat tinguts en compte per proposar la nova comarca del Segre Mitjà, que en el quadre 1 adjunt es poden comparar amb els criteris generals enunciats.

La proposta de la Comissió d'Experts sobre la nova comarca del Segre Mitjà es pot contemplar des de dues perspectives:

L'avinencesa de constituir una nova comarca, justificada per una voluntat de reequilibri des d'un punt de vista territorial i en base a determinats elements singularitzadors.

- La delimitació de la nova comarca en funció de la presència de tres rodalies o àrees funcionals a l'entorn d'Artesa de Segre, Oliana i Ponts, i en funció, també, de determinats trets singulars.

Tant des d'una perspectiva, com de l'altra, els arguments aportats són només alguns dels que poden ser utilitzats per a establir una proposta de delimitació comarcal. Una revisió més detallada aporta nous arguments que introdueixen nous matisos a la revisió del mapa comarcal proposada, i aquest serà l'objectiu d'aquesta primera part del treball.

D'entrada, la comarca del Segre Mitjà que proposa la Comissió d'Experts no desentona a nivell de magnituds en el mapa comarcal actual (quadre 2):

- Per l'extensió de territori abastada el Segre Mitjà presenta unes dimensions mitjanes més aviat tirant cap a grans, i més si en lloc de comparar amb les comarques de Ponent es compara amb el conjunt de comarques catalanes.
- A nivell demogràfic les magnituds de la nova comarca ja no són tan remarcables. Només tres de les comarques catalanes actuals es troben per darrera en nombre d'habitants; la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça. De les 5 noves comarques que proposa la Comissió d'Experts n'hi ha altres tres de menys poblades; el Moianès, l'Alta Segarra i la Vall de Camprodon.
- Pel que fa al nombre de municipis integrants, una qüestió important per al funcionament polític dels Consells, la nova comarca se situa en la mitjana tirant cap avall, 13, i té la virtut de reduir el nombre de municipis més aviat elevat de la Noguera, 30, mentre per a l'Alt Urgell, amb 19 municipis, no és una qüestió tan important.

Quadre 1 Els criteris de creació de noves comarques manejats per la Comissió d'Experts

Justificació de la creació de noves comarques (pàg. 43)	Justificació del Segre Mitjà (pàg. 34, annex)
1. Cercar en les vagueries el relligament territorial dels municipis de transició	
2. Reconèixer unitats molt cohesionades des d'un punt de vista socioeconòmic i algunes amb un alt potencial demogràfic	
3. Tenir en compte la major part de reivindicacions comarcals plantejades el 1987.	En la consulta de 1987 diversos ajuntaments de la rodalia de Ponts demanen la creació de la comarca del Segre Mitjà. En la consulta de 1931 ja demanaren el Mig Urgell, amb Ponts com a capital.
4. Reforçar àmbits extensos de poca potència demogràfica i urbana, però físicament i socioeconòmicament ben diferenciats, amb l'objectiu de reequilibri territorial	Comprèn tres rodalies molt clares (Ollana, Ponts i Artesa de Segre) d'una gran extensió i amb una vocació de reequilibri que és la que més pesa en la delimitació de la nova comarca.
5. Recollir la major part de fets comarcals històrics, per resoldre el desencaix entre la percepció popular i les comarques actuals	Presència a través diverses denominacions en propostes comarcalitzadores històriques (N Font i Sagué, Però Blasi, César A. Torres, J Rendé, ..). Coincidència amb diferents unitats administratives (àrees de salut, agència d'extensió agrària, oficines de correus, districtes telefònics, ..).

Font: "Informe...", pàg. 43

Quadre 2. Magnituds del mapa comarcal de Ponent proposat per la Comissió d'Experts (*).

	Població 1996	Superfície km2	Densitat hab/km2	Municipis proposats	Municipis actuals
Segrià	160501	1150,0	139,6	32	38
Pla d'Urgell	36694	423,1	86,7	21	16
Noguera	25649	951,9	26,9	16	20
Urgell	24295	603,3	40,3	14	20
Garrigues	22690	1065,6	21,3	24	24
All Urgel.	16450	1294,7	12,7	10	16
Segarra	18082	622,8	25,8	12	21
Pallars Jussà	12702	1150,5	11,0	9	14
Segre Mitjà	9654	870,6	11,1	8	13
Vall d'Aran	7130	620,5	11,5	5	9
Pallars Sobirà	5811	1349,1	4,3	8	10
Alta Ribagorça	3857	666,2	6,6	3	3
Total	341310	10668,3	397,7	162	209

(*): Desapareixen municipis i altres canvis de comarca

Font: Comissió d'Experts, "Informe sobre la revisió del model...", Barcelona, desembre de 2000.

Mapa 1. Comarques actuals i comarca del Segre Mitjà proposada per la Comissió d'Experts, 2001.

— COMARQUES ACTUALS
- - - COMARCA PROPOSADA

Font: Comissió d'Experts, "Informe sobre la revisió del model...", Barcelona, desembre de 2000.

El territori inclòs en la nova comarca del Segre Mitjà, municipis i nuclis

En abordar un seguit de propostes de supressió de municipis i de correcció dels límits municipals, la Comissió d'Experts trastoca també el punt de partida de l'observació del territori. Es pot recordar que la reforma del mapa municipal plantejada contempla:

1. Fusions i agregacions per eliminar els municipis que no arriben a 250 habitants.
2. "Agrupaments municipals" per a la gestió integrada de serveis públics obligatòria per als municipis que no arriben als 1.000 habitants (500 quan es tracta de municipis de muntanya)
3. Reforçar les funcions de representació i les capacitats de gestió de les entitats municipals descentralitzades

Pel que fa a l'àmbit i al tema objecte d'estudi es pot destacar:

A) En l'àmbit de la supressió de municipis es proposen un seguit de modificacions que no afecten els límits comarcals actuals, ni els possibles límits futurs:

- Agregar Foradada i Alòs de Balaguer amb Artesa de Segre.
- Agregar Oliola i Tiurana amb Ponts.
- Fusionar Vilanova de l'Aguda i Cabanabona.

B) Pel que fa a la correcció dels límits municipals, algunes de les modificacions proposades si afecten els límits comarcals (quadre 3).

A l'hora de tirar endavant el present informe s'ha considerat que la unitat més escaient de referència continuen sent els municipis actuals (quadre 4):

- En primer lloc, perquè no està gens clar que les modificacions municipals apuntades prosperin.
- Després, perquè les correccions del mapa municipal apuntades afecten una quantitat insignificant de població i no tenen tampoc una assignació territorial precisa.
- I, en últim terme, totes les informacions estadístiques i documentals disponibles actualment tenen com a punt de referència els municipis actuals, i només en alguns casos puntuals els nuclis de població o "llocs" del "nomenclator" de població.

Per altra part, a l'hora d'estudiar més en detall el territori de referència caldrà baixar per davall de l'escala municipal i contemplar aquests nuclis de població o llocs. En qualsevol cas, no s'entra a analitzar el fonament de les modificacions municipals proposades per la Comissió d'Experts.

Quadre 3 Proposta de modificacions de límits municipals efectuada per la Comissió d'Experts en l'àmbit del Segre Mitjà.

Llocs	Habitants 1996	Municipi actual	Municipi proposat
Llocs que s'afegeixen a la nova comarca			
Rúbies	0	Camarasa	Vilanova de Meià
Móra Comta, la	0	Odèn	Oliana
Sàlzer, el	5	Odèn	Oliana
Valltan, la	25	Odèn	Oliana
Madrona	28	Pinell	Bassella
Llocs, enclavaments o parts de terme que perd la nova comarca			
Enclavament	0	Municipi actual	Municipi proposat
Coscó	31	Oliola	Agramunt
Renant	7	Oliola	Agramunt
Enclavament de Bassella	0	Bassella	Pinel.
Extrem sud d'Artesa	0	Artesa	Agramunt

Font: Comissió d'Experts, "Informe sobre la revisió del model..". Barcelona, desembre de 2000

Quadre 4. Municipis inclosos en la proposta de nova comarca del Segre Mitjà, superfície i població, 1999.

	Superfície km2	Habitants 1996	Habitants 1999	Densitat 1999
Alós de Balaguer	68,8	188	190	2,6
Artesa de Segre	178,3	3068	3171	18,0
Baronia de Rialb, la	142,7	251	253	1,8
Bassella	70,8	341	318	4,5
Cabanahona	14,2	101	100	7,0
Foradada	28,7	175	191	6,7
Oliana	31,9	1844	1869	58,5
Oliola	85,5	198	219	2,6
Peramola	55,6	375	388	6,9
Ponís	30,3	2292	2393	79,0
Turana	15,3	22	23	1,5
Vilanova de l'Aguda	53,5	266	270	5,0
Vilanova de Meià	73,9	485	479	6,5
Total proposta	847,5	9834	9852	11,6

Font: elaboració pròpia a partir de la Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

El precedent de 1932 i la configuració de les comarques administratives actuals

No cal recordar que les comarques administratives actuals neixen de la Llei 6/1987 de 4 d'abril de 1987 que institucionalitzava la comarca com a "entitat territorial dotada d'autonomia i de personalitat jurídica pròpia" d'acord amb el marc previst en l'article 5 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Aquesta mateixa Llei establí com a procediment per a establir la divisió comarcal de Catalunya.

1. La consulta prèvia de tots els municipis de Catalunya.
2. Una decisió final mitjançant la Llei.

El procés de revisió, que prengué com a base "la divisió i la denominació comarcals que determinen els Decrets del Govern de la Generalitat del 27 d'agost i del 23 de desembre de 1936", es tancà per a l'àrea objecte d'estudi amb la ratificació dels límits establerts per la Generalitat republicana. El procés d'elaboració de la divisió republicana i el debat que se suscità en aquells anys poden aportar, doncs, elements interessants per a la nova comarca que ara es proposa.

La Ponència de l'Estudi de la Divisió Territorial que es creà l'any 1931 adoptà com a document de treball la proposta que havia presentat Pau Vila al cicle de conferències celebrat per la Casa del Vallès l'any 1930. Aquesta proposta s'aproxima particularment al concepte de comarca natural i en ella es recull una comarca de l'"Urgell Mitjà" de límits molt similars a la comarca que actualment es proposa i que tindria Ponts com a capital.

- En la línia de diverses propostes precedents de delimitació comarcal, la Ponència de 1931 tingué interès en recollir el concepte popular de comarca i en l'enquesta feta als ajuntaments preguntà "a quina comarca pensen que pertany el seu poble". El resultat fou a les comarques de Lleida un mapa força trossejat a l'àrea situada entre la plana i el Pirineu. La Vall de Meià, com la Vall d'Àger es reivindiquen com a comarca, mentre els municipis de l'entorn d'Oliana i l'entorn de Ponts s'identifiquen comunament amb el Mig Urgell i els d'Artesa de Segre ho fan amb el mateix Artesa o amb el topònim de Ribera del Segre.
- Amb la voluntat d'arribar a una delimitació que superés les desproporcions de les comarques naturals i fos funcionalment més correcta, els ponents republicans estudiaren també les "demarcacions econòmiques" i preguntaren pels mercats principals i secundaris de cada municipi. Tret de les comarques mencionades el resultat donà un mapa territorial força fragmentat. En l'àrea d'estudi hi destacà el mercat de Ponts, que capta els municipis veïns d'Oliana, mentre Artesa de Segre el segueix de prop.

- Els membres de la Ponència tingueren clar des d'un primer moment que, tot i la manca d'indefinició quant a les funcions que havien d'executar, les comarques (inicialment s'usà el terme "demarcacions") havien de complir les funcions d'una unitat administrativa, i el primer treball que s'imposaren els membres de la Ponència fou la crítica dels partits judicials. Els partits judicials, que eren la unitat administrativa aleshores més popular i pròxima a la conceptualització comarcal que es pretenia, esdevingueren un punt de referència important per a la delimitació final. Ponts i els municipis veïns del partit judicial de Solsona s'afegiren a la Noguera per una qüestió d'accessibilitat ("Divisió territorial...", 1933, pps.172-173).
- Tot plegat, en els diversos projectes de delimitació de "demarcacions" o "comarques" elaborats per la Ponència entre l'abril i l'octubre de 1932 la comarca de la Noguera apareix invariablement amb els límits que foren finalment aprovats, mentre Oliana i municipis veïns i altres àrees de Ponent experimentaran diferents assignacions i retocs de límits.
- No s'enuncià com un criteri explícit, ni tampoc es feu una enquesta sistemàtica per veure si els ajuntaments estaven d'acord amb la unitat comarcal que se'ls hi assignava; però les opinions municipals foren decisives per a la delimitació comarcal finalment proposada per la Ponència l'any 1932. Al respecte, les opinions institucionals recollides pels ponents Pau Vila i Felip Solé en les visites efectuades a Ponts i Oliana foren decisives per a l'assignació final d'aquests municipis i les seves rodalies; mentre l'assignació d'Artesa de Segre i la seva rodalia a Bataguer no presentà cap dubte als membres de la Ponència i no apareix pràcticament en els informes (E. Lluç, O. Nel lo, 1983, pps. 56-57).

Avançat el franquisme es reprengué el fil de la reflexió sobre l'organització territorial del país i la divisió comarcal. Entre les propostes efectuades es poden recordar les més interessants en relació a l'àrea objecte d'estudi (E. Lluç, O. Nel lo, 1984):

- Joan Soler i Ribera efectuà diferents estudis sobre rodalies mercantils, en les quals es delimitaven les rodalies d'Artesa de Segre i Ponts tot seguint els contorns que més endavant es repassen. El mateix autor entenia que no era necessari establir una divisió comarcal de nova planta; però si efectuar alguns retocs, com ara "es podria considerar l'oportunitat de retallar les demarcacions de la Noguera i de l'Alt Urgell, creant la del Segre Mitjà, centrada a Ponts o a Artesa, o compartint els serveis de capitalitat" (J. Soler i Ribera, 1978).
- Tomàs Aluja i Banet arriba per la seva banda a una delimitació territorial en base a un algorisme de fluxos a partir de la presència de serveis públics, que posa en evidència la presència de rodalies a l'entorn d'Artesa de Segre, Ponts i Oliana. A partir dels propis estudis l'autor conclou en la plena vigència de la divisió comarcal republicana amb només alguna correcció puntual, entre la qual no figuren les rodalies anteriors pel fet de tractar-se de centres d'atracció menors.

- Lluís Casassas i Joaquim Clusa fan, per la seva banda, una lectura de l'organització territorial des de diferents punts de vista i descobreixen uns "sistemes urbans" com a element estructurador de base. Finalment proposen una organització alternativa com a refundació dels municipis actuals, les municipalitats, entre les quals es proposa la del Mig Segre, que segueix els límits de la nova comarca proposada amb l'excepció d'Oliana i els dos municipis veïns que s'integren en la municipalitat d'Oliana-Organyà (L. Casassas, J. Clusa, 1980).

Quadre 5. Respostes a l'enquesta de la Ponència d'estudi de la divisió territorial de 1931 ¹.

Municipi	Comarca	Mercat principal	Altres mercats
Alòs de Balaguer	Artesa de Segre	Artesa de Segre	Balaguer
Anyà	Artesa de Segre	Artesa de Segre	Ponts
Artesa de Segre	Ribera de Segre	Propi	
Tudela de Segre	Artesa de Segre	Artesa de Segre	
Baronia de Rialb, la	Mig Urgell	Ponts	
Bassella	Mig Urgell	Ponts	
Cabanabona	Ponts - Mig Urgell	Ponts	Guissona
Cubells	Cubells	Balaguer	Lleida
Donzell	Ribera de Sió	Agramunt	Artesa de Segre
Fontllonga	Vall d'Àger	Balaguer	Artesa de Segre
Foradada	Artesa de Segre	Artesa de Segre	
Gavarrà	Mig Urgell	Ponts	
Oliana	Segre	A cau	
Oliola	Ponts	Ponts	Agramunt
Peramola	Mig Urgell	Ponts	
Ponts	Mig Urgell	El propi	
Sanauja	Alt Urgell	Ponts	Torà
Tossal, el	Ponts	Ponts	Artesa de Segre
Turana	Mig Urgell	Ponts	
Tudela de Segre	Artesa de Segre	Artesa de Segre	Ponts
Vianova de l'Aguda	Alt Urgell	Ponts	Sanauja
Vianova de Meià	Meià	Artesa de Segre	

¹ Es reproduïxen els municipis del moment, alguns d'ells desapareguts.

Font: Generalitat de Catalunya, Ponència per a l'estudi de la Divisió Territorial. Divisió Territorial. Estudis i projectes. Nomenclàtor de municipis; Barcelona; 1933

Mapa 3. Proposta de delimitació comarcal feta per Pau Vila l'any 1930.

Font: mapes de la Ponència de 1931 reproduïts per E. Lluç, O. Nel·lo, "La gènesi de la divisió territorial de Catalunya", 1983.

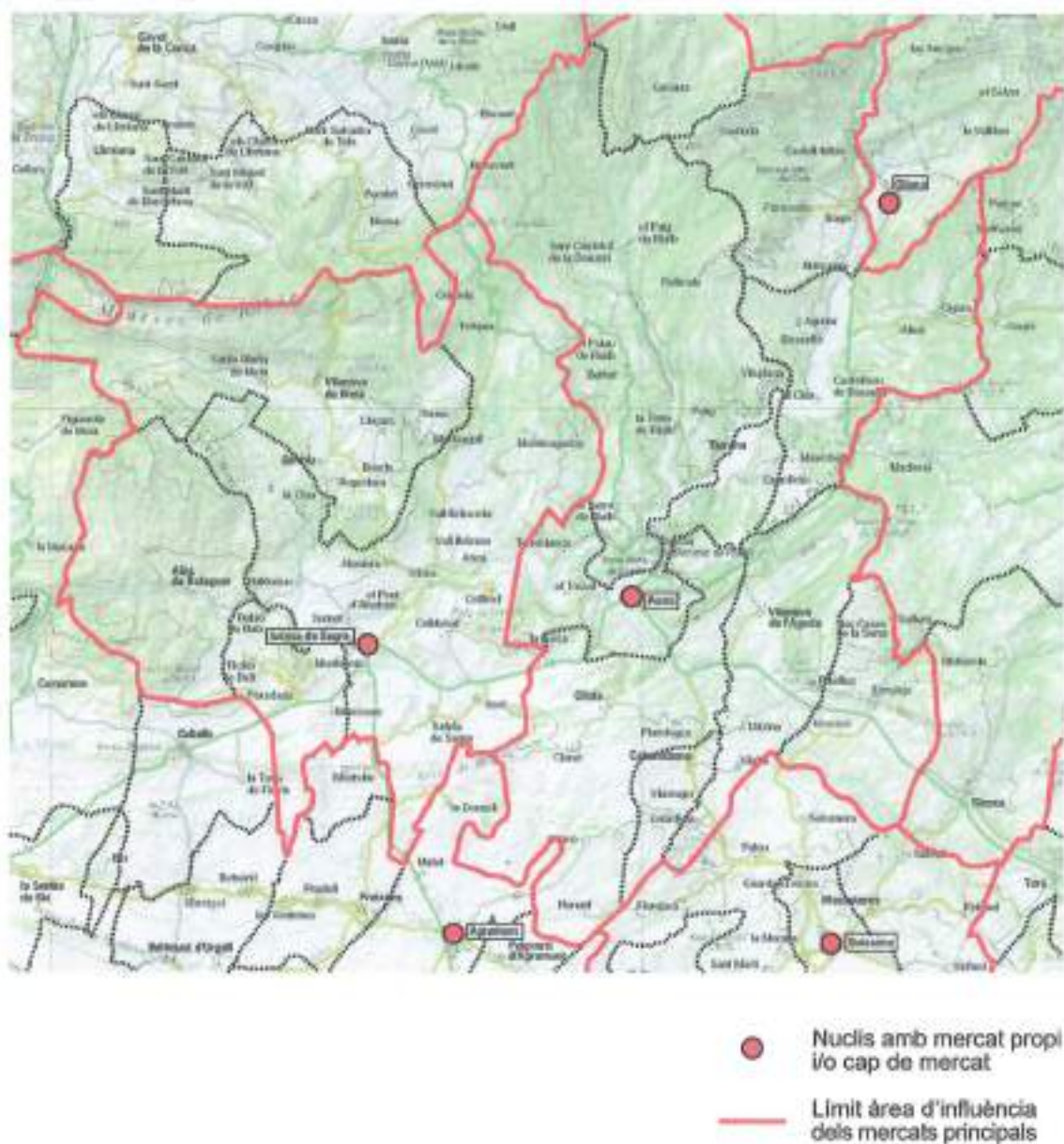
Mapa 4. Les comarques populars segons la resposta dels ajuntaments a l'enquesta de la Ponència, 1931.

- Límits comarcals
- Municipis que donen respostes que difereixen de les comarques assenyalades en el mapa.

Font: mapes de la Ponència de 1931 reproduïts per E. Lluç, O. Nel-lo, "La gènesi de la divisió territorial de Catalunya", 1983.

Mapa 5. Mercats principals segons l'enquesta de la Ponència, 1931.

Font: mapes de la Ponència de 1931 reproduïts per E. Lluç, O. Nel-lo, "La gènesi de la divisió territorial de Catalunya", 1983.

Mapa 6. Límits dels partits judicials i proposta final de delimitació comarcal feta per la Ponència, 1932.

--- Límit Partit Judicial

Municipis que passen a una comarca diferent de la de la majoria del Partit Judicial

Font: Generalitat de Catalunya, Ponència per a l'estudi de la Divisió Territorial; Divisió Territorial. Estudis i projectes. Nomenclàtor de municipis; Barcelona; 1933.

La comarca com a unitat física o natural

Tot i les transformacions de la societat, el medi físic continua pesant sobre les activitats i les relacions humanes. És des d'aquest punt de vista que es poden trobar en el fet comarcal, i concretament en el cas del Segre Mitjà, algunes relacions interessants amb el medi físic (Ignasi Aldomà, 1985):

A mesura s'aproximen els Pirineus, el relleu i les unitats fisiogràfiques prenen força i limiten les comunicacions i els intercanvis. El Prepirineu (Serra Carbonera, Sant Mamet, el Montsec de Rúbies, la serra de Comiols, Aubenç, Serra de les Canals) constitueix l'autèntica barrera natural de la part nord del Segre Mitjà, per bé que diversos rius la creuen per congostos. En canvi, pel sud, la serra de Montclar i els seus perllongaments no representen cap tipus de barrera, per bé que representi una partió d'aigües.

El riu Segre, que és el gran col·lector de la zona, actua clarament com a eix estructurant, en el qual s'emplacen les planes al·luvials més àmplies i fèrtils, les hortes d'Oliana, Ponts i Artesa, que han estat on s'han ubicat les poblacions principals. Els afluents laterals del Segre, la riera Salada, riu de Rialb, Llobregós, riu Boix, actuen, per la seva banda, com a elements estructuradors del territori entorn del corredor central.

La configuració fisiogràfica té el seu origen en una formació geològica força homogènia, caracteritzada per la successió d'estrats horitzontals d'argiles i calcàries comuns a la Depressió de l'Ebre que en aquesta part més nord presenten gruixos calcaris més potents, que han estat força entallats per l'erosió. Pel nord i per l'oest se sobreposen els materials calcaris profundament plegats del Prepirineu, mentre pel sud l'àrea troba un límit natural en l'anticlinal gipsífer de Cubells-Monclar que només és un petit accident de continuïtat en la Depressió de l'Ebre.

Dins els municipis objecte d'estudi es produeixen, per altra part, contrastos importants de relleu entre una part nord i occidental de pendents superiors al 20% i una part sud planera. Aquestes circumstàncies unides al fet que la part nord i occidental se situa per damunt els 500 metres sobre el nivell del mar, determinen un contrast pel que fa a la presència de vegetació natural i les característiques d'aquesta.

Té molt a veure amb l'altitud, també, la disminució de les temperatures i l'augment de les precipitacions en direcció nord, passant de precipitacions mitjanes anuals de 500 mm al sud d'Artesa a precipitacions pròximes als 800 a Oliana. Aquestes diferències es tradueixen en la vegetació natural, amb els pas de l'alzina carrasca als alzinars humits i al món de les rouredes, aquestes darreres més abundants a la part nord-oriental.

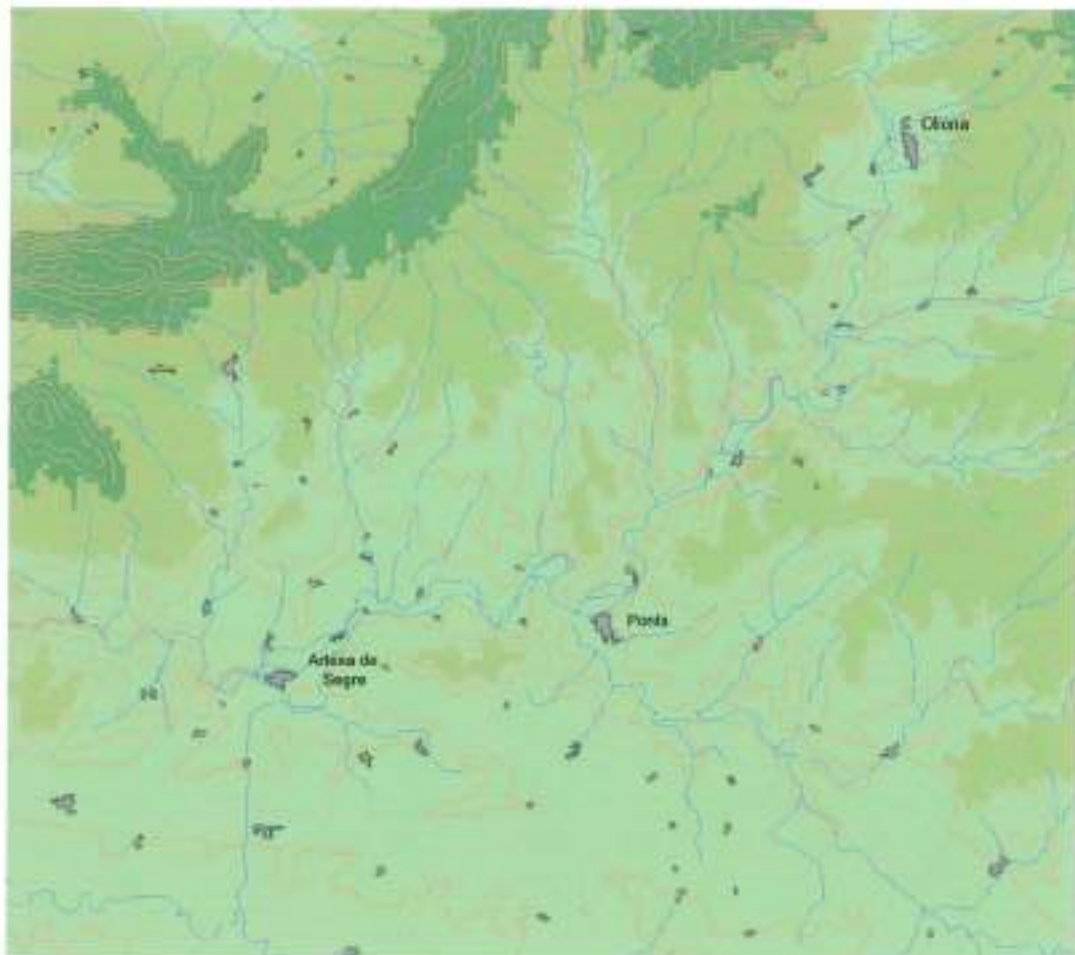
Les anteriors condicions ecològiques tenen també les seves implicacions en l'agricultura, amb unes condicions molt més favorables a l'arboricultura mediterrània en

l'entorn d'Artesa de Segre, i més favorables al conreu de farratgeres en el secà a l'entorn d'Oliana. De la mateixa manera, la pluviometria i les condicions frescals afavoreixen més el conreu de cereals a la part nord; però les limitacions venen aquí dels pendents.

Els contrastos ambientals a l'interior de l'àrea estudiada resulten, en definitiva, tant o més importants que els contrastos que es donen entre aquesta àrea i les terres veïnes; tant si es tracta de les riberes encara de condicions mediterrànies de Coll de Nargó i Organyà al nord, com de la ribera del Sió al sud, de condicions mediterrànies continentals. El pas cap aquestes àrees, així com a les terres del Pallars Jussà o el Solsonès no significa canvis climatològics i ambientals bruscos, ni gaire destacats.

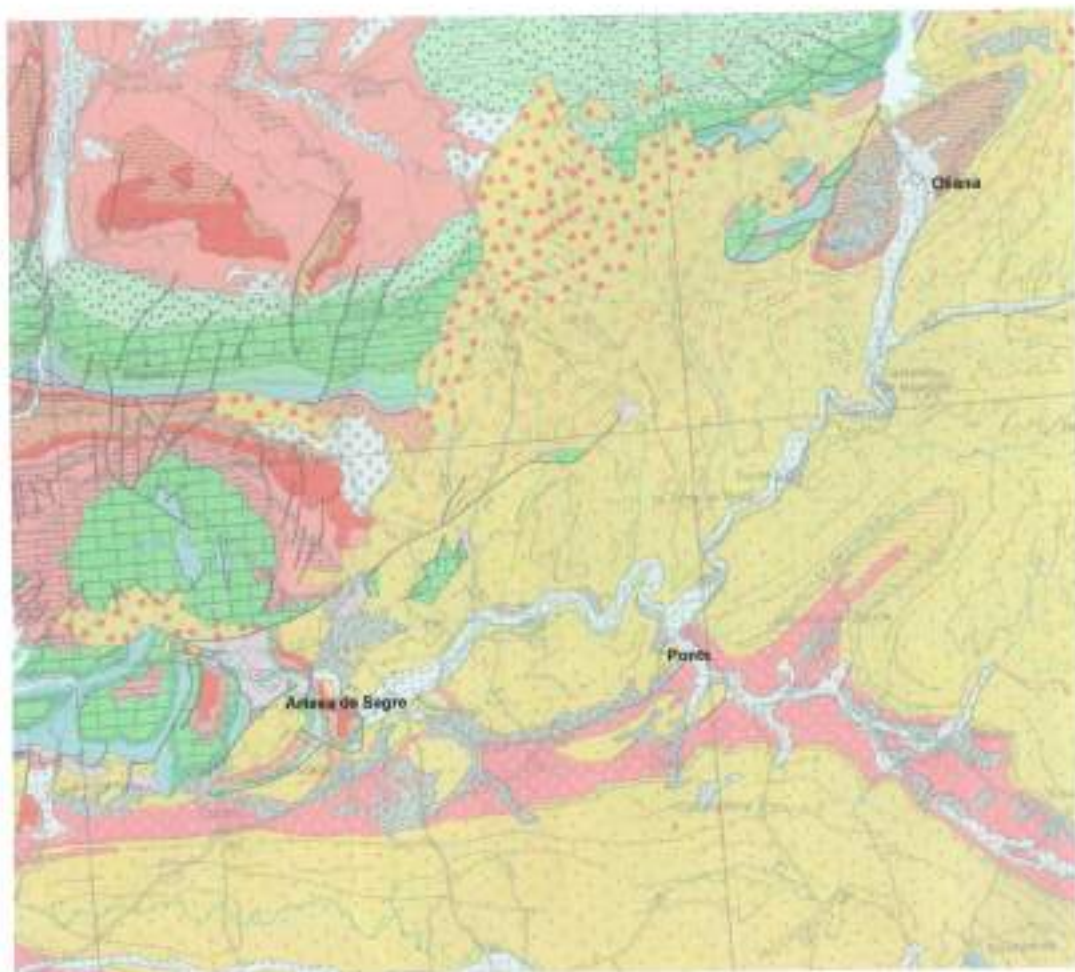
Els elements d'identificació natural del territori del Segre Mitjà s'emparenten, per altra part, més aviat amb les planes ponentines meridionals que no pas amb la muntanya. Al respecte, resulta interessant destacar la significació històrica de la transhumància dels ramats procedents del Pirineu central i en particular d'Andorra, que passaven els hiverns més avall d'Oliana.

Mapa 7. Estructures fisiogràfiques dominants. Relleus per damunt els 500 i els 1000 metres i xarxa hidrogràfica principal.

Font: elaboració pròpia a partir de Generalitat de Catalunya, Institut Cartogràfic de Catalunya.

Mapa 8. Formacions geològiques dominants.

Mesozoic, Cretaci

Calcàries bioclàstiques i esculloses Dolomies, calcàries

Cenozoic

Graves i sorres

Graves

Gresos i lutites

Conglomerats, gresos i lutites

Guixos

Calcàries amb alveolina

Conglomerats massius

Font: Generalitat de Catalunya, Institut Cartogràfic de Catalunya, "Mapa geològic, 1:250.000".

La formació històrica i la identificació popular comarcal

La formació de les identitats comarcals ve de lluny i es pot relacionar, com a mínim, amb la preeminència que prenent les ciutats i viles medievals sobre el territori circumdant. Tal com testimonia Flocel Sabaté (1997, pps.167-172), les viles i ciutats exerceixen un extraordinari poder d'atracció sobre els habitants de les rurales "com un centre amb majors garanties personals, amb menor pressió fiscal ordinària i amb facilitats per al desenvolupament d'activitats socioeconòmiques". Les viles i ciutats centralitzen el crèdit sobre les petites poblacions dels encontorns, imposen les seves unitats de pesos i mesures, instrumentalitzen les impositions reials o generals i adopten sovint mesures que afecten tot el territori circumdant, això a banda del fet que els residents de les viles i ciutats escevinguin propietaris rurals destacats. Aquests territoris concordaran sovint, però no sempre, amb els districtes sota responsabilitat dels representants territorials de la corona, els veguers, que s'adapten també a les jurisdiccions senyorials. En qualsevol cas, els veguers exerceixen el seu poder a partir de les ciutats i viles principals i contribueixen a reforçar la cohesió del territori circumdant entorn d'aquestes.

Entre els segles XIV i XV el poder municipal s'obre pas entre el poder baronial i reial i l'àrea estudiada apareixen paeries a Ponts i Artesa de Segre, a més d'altres nuclis com Vilanova de Meià, Montmagastre i altres veïns Cubells i Agramunt. Tret d'Agramunt, que representarà funcions de centre administratiu, la resta de nuclis adquireixen, però, molt poc relleu. Les dades del Cens de Floridablanca de 1787, que són les primeres que comencen a oferir certa versemblança, mostren una Artesa de Segre amb 100 habitants i Ponts que arriba als 100. I són superats per poblacions com Alós de Balaguer, Montmagastre, Tudela, Seró, Oliola o Tlurana. Vilanova de Meià era la població de l'àrea que tenia aleshores més habitants, 623, i, prop d'elles, Cubells destacava amb 1.194.

El concepte de comarca, com aital, es forja entre els segles XVI i XVII, moment en el qual no existeix en l'àrea del Segre Mitjà cap centre aglutinant, ni de bon tros. Tampoc hi haurà cap altre element cultural que serveixi de punt de contacte de la població del conjunt de l'àrea, com ho podien ser les romeries i aplecs religiosos que es troben en diverses comarques; la Mare de Deu del Pla i el Santuari de Rafet donaran origen a aplecs i un cert corrent de concordança entre els entorns d'Artesa de Segre i Pont; però tindran poc relleu i manca de continuïtat. Si els territoris que en un primer moment designen les comarques no concorden tampoc ben bé amb les àrees d'influència de les ciutats i es refereixen a una identificació popular que inclou aspectes fisiogràfics o naturals, això serà especialment veritat i té tota la raó de ser per a l'àrea objecte d'estudi.

"Tota sa terra se divideix en quaranta y vuit parts, ço és la plana d'Urgell, Emporda, Valles, la Selva prop de Gerona, lo Girones, la plana d'Osona, la plana de Bages, lo

Ripolles, lo Llosanes, la Conca d'Orcau, vall d'Andorra, Seu d'Urgell, lo Panades, Segarra, la Conca de Barbera, lo camp de Tarragona, la Ribera de Hebro, los ports de Tortosa y altres moltes quel Doctor Monescal divideix en forma de regions diferents de Catalunya.." diu Andreu Bosc el 1628 (1974, pàg.77). Pere Gil, per la seva banda, fa la primera descripció sistemàtica i allunyada dels senyorius feudals i exposa "Tot Catalunya pot dividir-se en vint-i-set parts o climes o comarques o partides de terres en ella compreses" i dona després el detall d'aquestes comarques. L'àrea objecte d'estudi es reparteix entre les denominacions dels Aspres i "la Seu d'Urgell i comarca", que recorden molt de prop els límits actuals de la Noguera i l'Alt Urgell, respectivament (Agustí Alcoberro, 2000, pàg.63).

Els llistats o referències de comarques i territoris d'àmbit similar s'han anat succeint des del segle XVII. Cada tractadista farà la seva proposta particular i gairebé cap d'elles coincideix, particularment pel que fa a l'àmbit objecte d'aquest estudi. Les diferències són el fruit natural de les imprecisions personals a l'hora d'abordar una realitat àmplia i no legislada, i són també el resultat d'una realitat comarcal de límits poc precisos. La resposta a l'enquesta de la Ponència de 1932 es pot considerar com l'expressió més aproximada i sistemàtica al sentit de pertinença comarcal de la població i no deixa de mostrar les contradiccions de la identitat comarcal que arriben fins avui.

- Per les característiques de vall tancada i la pròpia singularitat administrativa les terres de l'actual municipi de Vilanova de Meià apareixen històricament diferenciades com a comarca amb el nom de Vall o Conca de Meià, tot i que la seva grandària demogràfica i territorial es quedí per davall d'allò que s'ha entès més habitualment per comarca.
- Les unitats fisiogràfiques interfereixen molt sovint en la identificació comarcal de l'espai objecte d'estudi. Algunes de les propostes, com ara les referides a les valls del Llobregós i la Ribera Salada, accentuen el paper de les valls transversals del Segre i migparteixen l'àmbit d'estudi. Altres propostes, com la Ribera del Segre o Mig Segre remarquen el paper del corredor del Segre i coincideixen més amb el nou àmbit comarcal proposat, que adopta la forma ortogràficament més correcta, per bé que menys popular, de Segre Mitjà. Aquestes darreres certificacions han tingut un cert ressò popular, per bé que Artesa s'hagi decantat més pel concepte de Ribera del Segre, i Ponts o Oliana pel de Mig Segre, que escenifica una situació més septentrional que el primer.
- D'origen històric i relacionat amb la jurisdicció del bisbat i el comtat d'Urgell, apareix el terme de Mig Urgell o Urgell Mitjà, que ve a representar la posició geogràfica de les terres objecte d'estudi en relació a les dues unitats històriques.

Les denominacions apuntades segueixen aproximadament les mateixes denominacions que utilitza la divisió eclesiàstica en arxiprestats a partir de 1956. A més del fet que fins al 1955 Artesa de Segre depenia com a arxiprestat de la diòcesi de Lleida, la divisió arxiprestal és un testimoni més de la manca de tradició com a

unitat territorial de l'àrea objecte d'estudi i de la incidència d'Artesa de Segre, Ponts i, fins i tot, Oliana (junt amb Organyà en aquest cas) com a centres configuradors d'una organització territorial específica.

En la idea popular actual de comarca, encara es troba que Artesa de Segre edita la seva revista *la Palanca*, "publicació d'Artesa de Segre i comarca", segons el subtítol, mentre Ponts edita el seu *Portaveu de la comarca del Mig Segre*, emfatitzant en el seu títol la vocació identitària del lloc. Tant per als uns com per als altres el concepte de comarca inclou els municipis de l'àrea d'influència immediata i no la comarca del Segre Mitjà que ara es proposa, de la mateixa manera que ho percebia Francesc X. Montanyà en la seva *Topografia mèdica de Ponts i sa comarca* de l'any 1910, que inclou Turana, Tossal, Gualter, Vilanova de l'Aguda, Oliola i, a més a més, el poble de Seró.

En definitiva, tant per Artesa de Segre com per a Ponts el concepte de comarca ha estat entès popularment com l'àrea formada amb els pobles de les respectives àrees d'influència, que representen un territori força ampli i que sumen un conjunt prou notable de nuclis de població i masies. Des d'un punt de vista més tècnic i actual, l'ús del concepte de comarca planteja força dubtes i per tal de diferenciar-ho clarament de la nova proposta comarcal, en el decurs d'aquest informe s'utilitza el terme *rodalia* per a referir-se a les àrees d'influència d'aquestes poblacions.

Quadre 6. Nomenclatures comarcals de la regió de Lleida segons diferents autors anteriors a 1936.

Autor	Any	Comarques
Setcentistes		
Monescalf	1597	Segarra, Comalats, Ribera del riu Corb, Ribera de Sió, Ribera de Riubregós, Ribera Salada, Marquesat de Camarasa, La Garriga, Marquesat d'Alona, Pla d'Urgell, Vegueria de Lleida, Vegueria de Balaguer, Abadial d'Ager
Pere Gil	1600 (?)	Segarra, Urgell, Lleida, Aspros
Pere Gà	1600 (?)	Segarra, Comalats, Ribera del riu Corb, Ribera de Sió, Ribera Veguera d'Agramunt, Riubregós, Ribera Salada, La Garriga, Comtat d'Alona, Pla d'Urgell, Lleida, Vegueria de Balaguer.
Corbera	1678	Idem anterior
Aparici	1708	Segarra Alta, Segarra Baixa, La Garriga, Urgell
Tractadistes diversos		
Aulósta	1887	Segarra, Ribera de Sió, Urgell, Lleida, Balaguer
Fios i Calcat	1896- 1937	Segarra, Ribera de Sió, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Segrià, Noguera
Fort i Sagué	1897	Segarra, Ribera de Sió, les Garrigues, Pla d'Urgell, Segrià, Noguera
Carreras i Cardí	1907	Segarra, Comalats, Ribera de Sió i de Llobregós, Marquesat, Conca de Meià, les Garrigues, Pla d'Urgell, Segrià, Farfanya
Salvat I	1904	Segarra i Conca d'Igualada, Ribera de Segre, les Garrigues, Baix Urgell, Pla de Lleida
Moliné	1920	Segarra, les Garrigues, Baix Urgell, Pla de Lleida
Pere Blasi	1922	Segarra, Ribera de Sió, Conca de Meià, Ribera de Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Noguera
Salvat II	1930	Alta Segarra, Mig Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Noguera
Centre Excursionista de Catalunya	1931	Segarra, Ribera de Sió, Ribera de Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Noguera
Pla i Cargol	1932	Segarra, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Noguera
Album Meravelha	1927- 1933	Segarra, Ribera de Sió, Conca de Meià, Ribera de Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Noguera

Quadre 6 Continució

<i>Especialistes</i>		
Costa	1864	Alta Segarra, Baixa Segarra, Ribera de Sió, Garriga, Pla d'Urgell, Segrià, Vall de Farfanyà
Faura	1919	Pla d'Urgell inclou Garrigues, Segarra, Ribera de Sió, Llobregós i Salat
Agricultura	1920	Segarra, Mig Segre, Urgell, Pla de Lleida, Segrià
Rendé	1924	Segarra, Mig Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Baix Urgell-Segrià
Masia	1927	Segarra, Ribera de Sió, Ribera de Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, la Noguera
<i>Polítics</i>		
Sunyol	1897	Segarra, Ribera de Sió i de Llobregós, Conca de Meià i terres de Balaguer, Baronia de Rialb i terres de Bassella i Organyà, les Garrigues o Baix Urgell, Plans d'Urgell o Alt Urgell, la Noguera
Pagès	1919	Segarra, Pla d'Urgell, Segrià
Estat Català	1928	Segarra, Ribera de Sió, Conca de Meià, Ribera de Segre, les Garrigues, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, la Noguera o Vall d'Ager
Pau Vila	1931	Segarra, Urgell Mitjà, les Garrigues, Baix Urgell, Segrià, Noguera

Font: "Divisió territorial. Estudi i projecte. Nomenclator de municipis", Generalitat de Catalunya, 1933, pàgs. 24-25.

Mapa 9. Els àmbits comarcals segons Pere Gil, entorn el 1600.

Font: elaboració pròpia a partir d'Agusti Alcoberro, "Identitat i Territori", Vic, 2000.

Mapa 10. Limit dels arxiprestats.

— Limit dels arxiprestats

Font: elaboració pròpia a partir de L. Casassas i J. Clusa, "L'organització territorial de Catalunya", Barcelona, 1980.

L'homogeneïtat socioeconòmica

En l'imaginari comarcal l'homogeneïtat socioeconòmica ve molt relacionada amb les similituds des d'un punt de vista físic o ecològic. El sòl i la climatologia condicionen les activitats agràries i des d'aquest punt de vista l'àrea objecte d'estudi presenta concordances i també algunes dissemblances (R. Pujadas, I. Aldomà, 1991):

- La situació a cavall de la plana i la muntanya determina unes condicions més humides i fredes que les de la plana i més caloroses que les de la muntanya, que afavoreixen la producció cereal·la dels secans, mentre permeten encara l'arboricultura mediterrània, per bé que amb algunes limitacions. No deixa de ser una situació molt similar a la dels secans veïns de la Segarra, el Solsonès o el mateix Pallars Jussà.
- L'entrada a la Unió Europea ha accentuat les transformacions de l'agricultura provocant una major especialització cereal·la i el bandejament dels conreus de farratgeres, patates i llegums o la mateixa arboricultura mediterrània, que havien estat importants a la zona.
- Les circumstàncies anteriors, unides a l'obertura dels mercats han fet, al mateix temps, que perdessin importància econòmica i estratègica les terres al·luvials irrigades que flanquegen el riu Segre en els punts que aquest s'exampla (Oliana, Turana, Ponts i Artesa de Segre en particular), que ja no són necessàries per a proveir de verdures i proteïnes als secans veïns.
- Avui dia l'economia agrària reposa, en qualsevol cas, sobre la producció ramadera intensiva, fonamentalment les granges de porcs. En aquest sentit s'identifica plenament amb la de la plana, per bé que la densitat de la cabanya de la zona no planteja els inconvenients ambientals i sanitaris de l'acumulació animal de les planes.
- En consonància amb l'accidentament del relleu, el bosc ha tingut una presència constant en l'economia local, tot i que darrerament ha perdut molt pes. En aquests sentit, el territori més planer situat al sud de Ponts és bastant menys boscos i més agrícola.
- Les condicions de zona de pas entre la plana i la muntanya, que recolzen en el corredor del Segre, han tingut també una incidència particular en l'activitat econòmica i els intercanvis humans, que deixen, com es veurà, la seva empremta en els centres urbans.

Com es pot veure, el paisatge comarcal respon no solament a les condicions naturals, sinó a l'evolució històrica de les tècniques i les activitats humanes. Des d'aquest punt de vista es poden avançar altres similituds i contrastos:

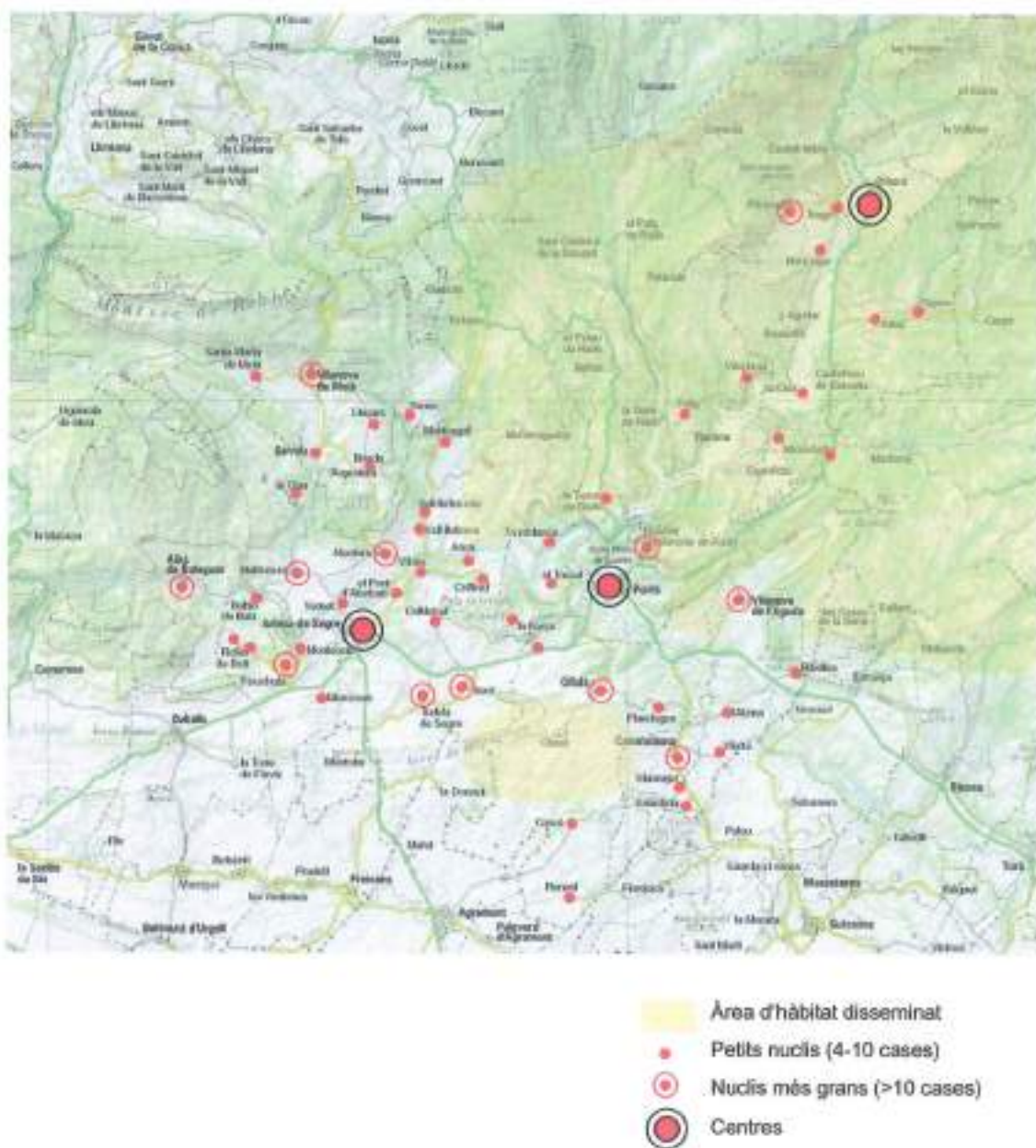
- Un dels contrastos més significatius és el de la forma d'ocupació del territori, en una bona part de la comarca caracteritzada pel poblament disseminat i les masies, que són la continuació de la part veïna del Solsonès i que tenen a veure amb el sistema d'organització típic de la Catalunya Vella.
- A la part més occidental de la comarca proposada, la Vall de Meià i més al sud, on canvi, les formes d'ocupació del territori en petits nuclis i les formes de gestió d'aquest, amb una forta presència de comunats, recorden l'economia i la societat característiques del Pirineu.
- La disminució de les rendes de la pagesia i les condicions de vida difícils dels petits nuclis i de les masies han provocat, en qualsevol cas, una emigració massiva i la decadència del medi rural i de les formes de colonització apuntades. La població ha emigrat del tot o ha anat a viure a Oliana, Ponts i Artesa de Segre i manté, com a molt, la casa i/o les terres de la masia o el poble.

Quadre 7. Ocupació de la població resident dels municipis del Segre Mitjà per grans sectors d'activitat, 1996.

Municipi	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	% agricultura
Alòs de Balaguer	13	16	10	28	19,4
Artesa de Segre	261	356	90	395	23,7
Baroneta de Riols, la	60	0	8	21	61,2
Bassella	45	21	16	23	42,9
Cabanabona	8	3	10	11	25,0
Foradada	24	10	10	20	37,5
Oliana	47	312	71	267	6,7
Oliola	42	3	8	21	56,8
Peramola	49	30	12	40	37,4
Ponts	96	213	109	523	10,2
Tiurana	4	0	1	2	57,1
Vilanova de l'Aguda	49	10	10	25	52,1
Vilanova de Meià	77	14	15	61	46,1
Rocala Artesa	375	396	125	504	26,8
Rocala Oliana	141	363	99	330	15,1
Rocala Ponts	259	238	146	603	20,8
Total	775	997	370	1437	21,7

Font: Wep Institut d'Estadística de Catalunya.

Mapa 12. La colonització humana: àrees de poblament disseminat i petits nuclis.

Font: elaboració pròpia a partir dels Nomenclàtors de població.

Organització agrària i territori

L'agricultura va perdent pes com a activitat econòmica; però és l'activitat destacada i gairebé única fora dels tres centres de població. Els pagesos miren d'adaptar-se tan bé com poden a les condicions físiques de la zona, i a l'evolució dels mercats i de la política agrària; depèn de la pròpia capacitat empresarial i d'iniciativa i depèn també d'un seguit d'institucions i/o organitzacions col·lectives que encarrilen els processos de canvi. En l'àrea objecte d'estudi es pot destacar a nivell d'organització i dinamització del sector:

La manca de centres de formació agrària específics, que s'han d'anar a buscar a les capitals comarcals properes; la Seu d'Urgell, Solsona, Tremp i Balaguer. Cal tenir en compte que aquests centres no solament incideixen en la formació professional dels joves, sinó també en la formació permanent dels actius del sector i fins i tot també en els processos de difusió d'innovacions.

La presència de l'administració agrària en el territori pren força els anys 1970 amb la difusió del Servei d'Extensió Agrària, que amb el traspàs de competències a la Generalitat es reconverteix en Oficines Comarcals amb un paper més administratiu i englobant serveis veterinaris i forestals. L'Agència de Servei d'Extensió Agrària ubicada a Ponts, que fou creada en els anys 1970, constitueix un precedent de funcionament d'una unitat administrativa sobre la base aproximada del territori del Segre Mitjà; Paramola i Oliana escapaven a l'àrea d'influència de l'Agència, que s'estenia també cap a la vall del Llobregós fins a Torà i comprenia l'antic municipi de Fontllonga. Actualment subsisteix com a Unitat Comarcal del Departament restringida a l'àmbit de la Noguera.

Si a Ponts hi havia El Servei d'Extensió Agrària, a Arlesà hi havia el magatzem del Senpa, que avui ha caigut en desús en desaparèixer la intervenció pública en el mercat del cereal.

La dinàmica del sector agrari comarcal té actualment com a focus principal la Cooperativa d'Artesa de Segre, que és l'única cooperativa agrària que es conserva en tota l'àrea d'estudi. A més d'oferir serveis la cooperativa assegura la comercialització de les diverses produccions de la zona i cobreix, sobretot, l'elaboració de pinso i la comercialització de bestiar, que és la base de l'economia agrària de la zona, en la qual cal nolar la proximitat d'una cooperativa encara més important, la de Guissonà. Amb 1243 socis la Cooperativa d'Artesa té una forta implantació a l'àrea i estén la seva àrea d'influència més enllà, en bona part gràcies a la captació de socis de les cooperatives desaparegudes de Balaguer, Isona i Torà.

A banda de la cooperativa, que té la dinàmica pròpia d'una empresa, la rodalia d'Artesa de Segre presenta una major gruix a nivell de pagesia i producció agrària i

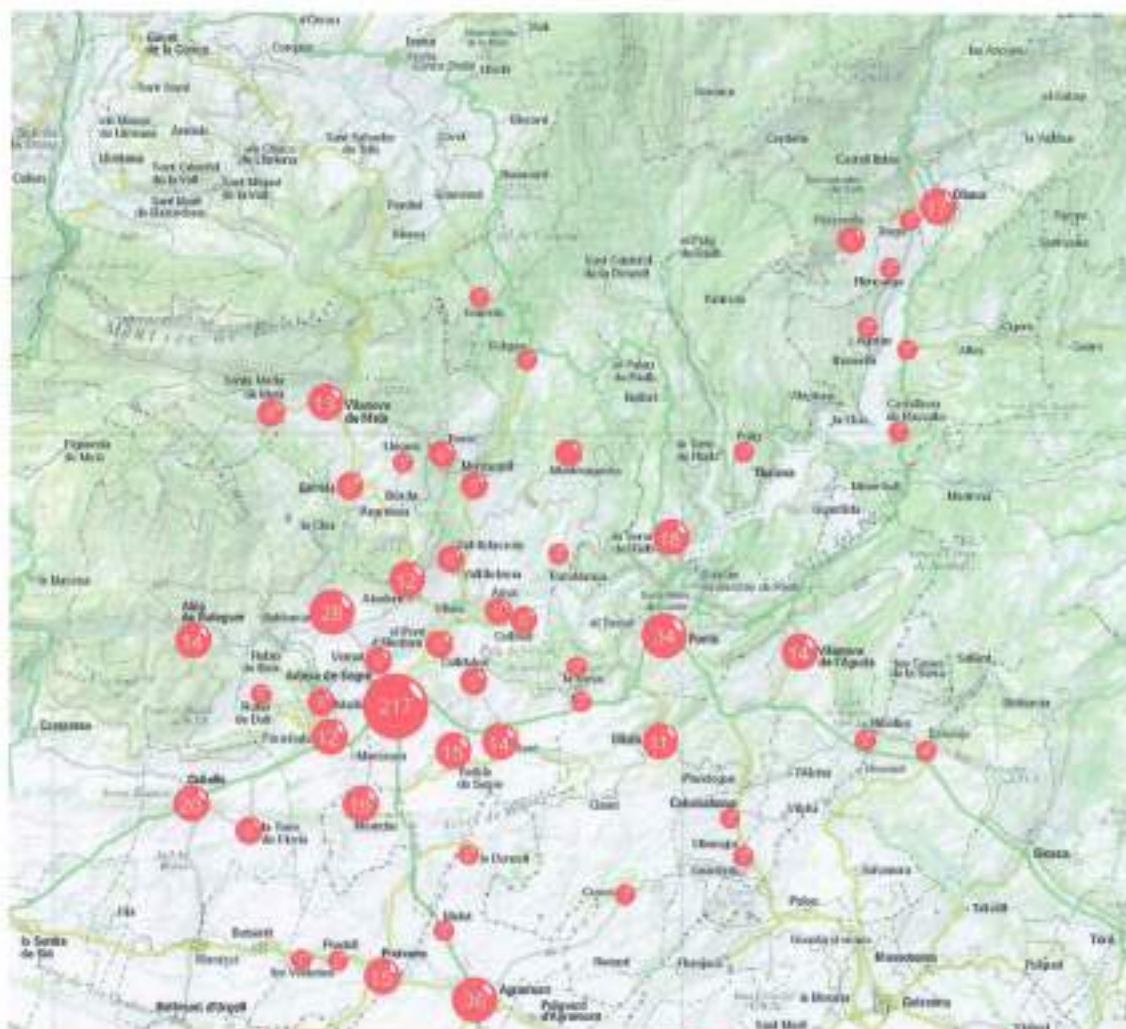
això es deixa notar en la presència de serveis agraris, com ara l'oficina de serveis de la Unió de Pagesos.

La pagesia i les activitats agràries pròpiament productives perden presència en el territori objecte d'estudi; però es van obrint, per altra part, cap a d'altres maneres d'entendre i gestionar el territori. Des d'aquest punt de vista apareixen també noves formes d'organització social i territorial

Les Agrupacions de Defensa Forestal sorgides arrel del Programa Foc Verd i constituïdes per ajuntaments i propietaris tenen un interès especial en una zona d'alt risc d'incendi com l'estudiada. Tal com es comprova en el mapa adjunt, les agrupacions de defensa existents s'adapten a les rodalies.

Les accions i programes de desenvolupament rural o focal impliquen també noves formes d'agrupació que més endavant es detallen.

Mapa 13. Distribució territorial dels socis de la Cooperativa d'Artesa, 2001.

Altres socis Alt Urgell	107	Comarques Tarragona	17	Pla d'Urgell	18
Altres socis Noguera	143	Garrigues	8	Segarra	122
Altres socis Urgell	12	Osca	12	Segrià	48
Comarques Barcelona	98	Pallars Jussà	202	Solsonès	8
Comarques Girona	8	Pallars Sobirà	8		

Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per la Cooperativa d'Artesa.

Mapa 14. Àrea d'influència de les Agrupacions de Defensa Forestal.

— Limit de les ADF

Font: elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada directament.

La comarca com a àrea funcional; la mobilitat laboral.

L'homogeneïtat socioeconòmica es pot entendre també com la de les àrees de cohesió que es constitueixen entorn dels centres urbans o entre diferents nuclis de població. Però, donat que l'àmbit d'estudi manté un perfil social i econòmic força rural, aquest darrer tema encaixa perfectament en l'estudi de les àrees funcionals. Les relacions humanes i econòmiques que es teixeixen a l'entorn dels centres urbans es diversifiquen, augmenten i s'escampen amb el temps fins al punt que les àrees funcionals tradicionals s'entrecreuen i es fan difícils de percebre. Els desplaçament residència-treball, que són els més coneguts estadísticament, donen encara un bon retrat de les àrees funcionals de l'àrea d'estudi, per bé que el seu ús requereix algunes matísacions, tant metodològiques com de fiabilitat:

- Hi ha desplaçaments, com els que van dels municipis estudiats a Barcelona o altres municipis allunyats, que de manera general no són reals, sinó que responen al fet que es manté l'empadronament al poble on no es resideix.
- El mateix passa amb les persones que s'empadronen en els nuclis i/o municipis petits, tot i residir a Artesa de Segre, Oliana o Ponts.
- Les dades dels municipis de menys habitants, com Turana i també Cabanabona, es veuen sensiblement distorsionades per aquestes circumstàncies.
- Els mercats de treball es troben subjectes a l'evolució de l'activitat, de manera que canvien en el temps. Els problemes de l'empresa Taurus han fet, per exemple, que la potència i extensió del mercat de treball d'Oliana s'hagin reduït. Però en general, l'àrea objecte d'estudi ha experimentat pocs canvis en els darrers vint anys (Gabriel Palacio, 1995 i 1998).
- En qualsevol cas, des del 1996, que és la darrera informació disponible, la situació socioeconòmica de l'àrea estudiada no ha experimentat grans canvis.

Fetes aquestes precisions, la mobilitat laboral mostra unes relacions que caracteritzen força bé els fluxes generals i dependències entre municipis:

- Fora d'Artesa, Oliana i Ponts, la resta de municipis té una gran proporció de residents que treballa fora, i més pocs són els qui venen de fora a treballar-hi; generalment pagesos del mateix poble que han comprat una casa i s'han empadronat en algun dels centres pròxims. En conjunt es tracta de municipis "dependents", segons la terminologia usada a l'efecte, tot i que alguns dels municipis, com Cabanabona i Foradada s'haurien de considerar també com "oberts" per la proporció relativament elevada de treballadors forans que reben.
- Tot i tenir un balanç de llocs de treball generalment positiu, l'obertura dels mercats de treball d'Artesa, Oliana i Ponts no és excessiva i no supera el 25% tan pel que fa a expulsió com a atracció. Es produeix un perfil de petits centres on

treballen bàsicament els mateixos residents i que es correspon a la tipologia de municipis "autosuficients". Es pot matisar, amb tot, que Artesa de Segre s'aproximava el 1996 a la condició de municipi "atractor", que de ben segur s'ha confirmat amb l'evolució econòmica seguida per la població en els darrers anys; mentre, Ponts presenta un perfil més de municipi "emissor" i Oliana apareix marcadament autosuficient.

- En qualsevol cas, l'atracció d'Artesa de Segre, Oliana i Ponts té un pes determinant sobre els municipis immediats i explica clarament la força de la rodalia, malgrat que es produeixin intercanvis d'atracció i expulsió amb centres més allunyats. La força de les rodalies destaca encara més per la manca de relacions intenses entre els tres centres de l'àrea.

Les conclusions anteriors resulten encara molt més nítides si s'exclouen els intercanvis amb Barcelona o amb el mateix Lleida, que cal imputar a les arbitrietats d'empadronament apuntades. En qualsevol cas, el mercat de treball mostra altres relacions més precises.

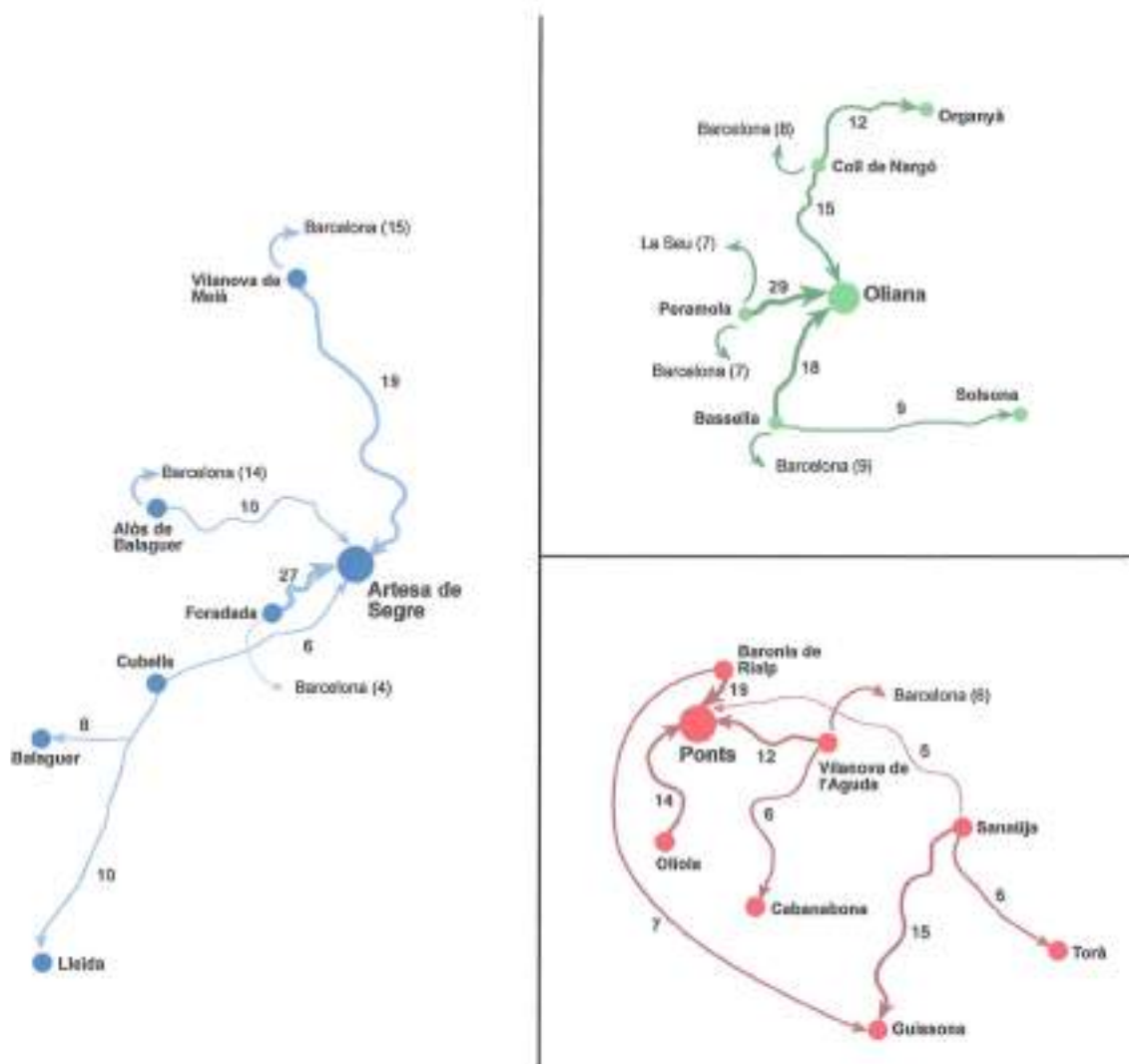
- Les tres rodalies tenen relacions intenses amb municipis immediats que no figuren en la nova proposta de comarca; es tracta de Cubells amb Artesa de Segre, Sanaüja amb Ponts i Coll de Nargó amb Oliana. Però només Coll de Nargó té el seu primer fluxe de mobilitat amb una de les tres centralitats.
- Artesa de Segre i Ponts comencen a tenir relacions de mobilitat importants, sobretot en direcció d'Artesa; mentre Oliana queda força al marge.
- Els centres o subcentres comarcals de referència de les tres viles varien, per altra part, força. Per Artesa de Segre són Balaçuer i Agramunt els punts de màxim intercanvi, mentre per a Ponts són Guissona i Cervera, i Oliana manté relacions destacades amb la Seu d'Urgell i Solsona.
- Tant Artesa, com Ponts i Oliana presenten una mobilitat teòrica intensa amb Barcelona i Lleida. Mentre Oliana i Ponts es decanten clarament per Barcelona, Artesa de Segre es decanta més cap a Lleida.
- Tant en proporció com, sobretot, en volum Artesa de Segre destaca clarament sobre Oliana i Ponts per la seva atracció de mà d'obra exterior.

Quadre 8. Magnituds generals dels mercats de treball municipals i grau d'obertura, 1996.

	Residents que treballen al mateix municipi	Residents que treballen fora del municipi	Llocs ocupats per residents forans	% residents que treballen fora	% llocs de treball ocupats per forans	% llocs de treball sobre residents
Alòs de Balaguer	25	42	6	62,7	19,4	46,3
Artesa de Segre	879	223	267	20,2	23,3	104,0
Baronia de Rialb. la	61	37	34	37,8	35,8	96,9
Bassella	64	41	24	39,0	27,3	83,8
Cabanabona	15	17	23	63,1	60,5	118,8
Foradada	28	30	21	56,3	42,9	76,6
Oliana	566	131	142	18,8	20,1	101,6
Oliola	43	31	13	41,9	23,2	75,7
Paramola	65	66	34	50,4	34,3	75,6
Portls	723	218	167	23,2	18,8	94,6
Turana	5	2	3	28,6	37,5	114,3
Vilanova de l'Aguda	54	40	3	42,6	5,3	60,6
Vilanova de Meià	103	64	19	38,3	15,6	73,1
Total	2631	948	768	26,5	22,3	94,6

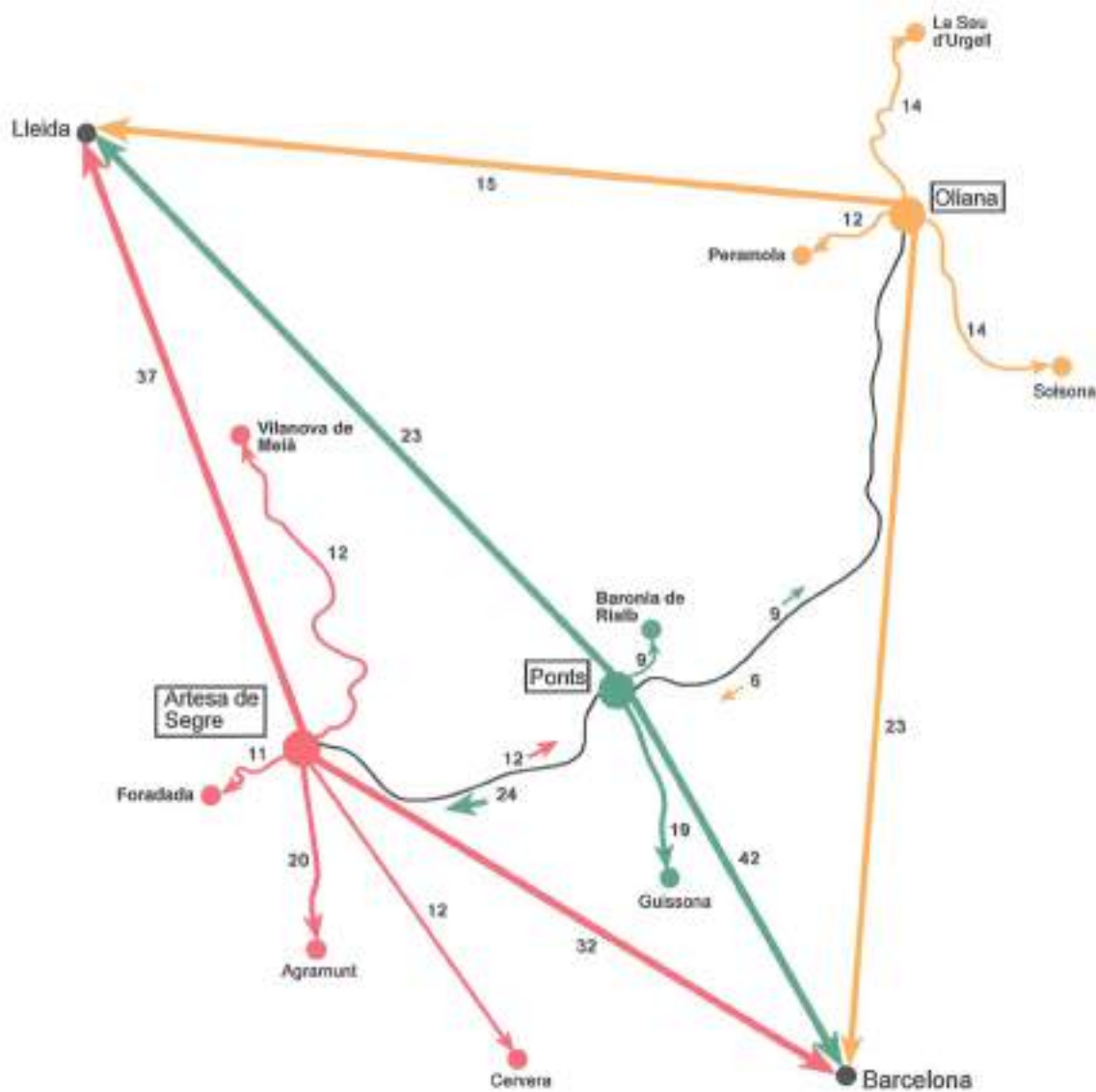
Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'I.E.C.

Mapa 15. Principals desplaçaments per motius de treball des dels municipis perifèrics, 1996. (Desplaçaments superiors a 3 ocupats).

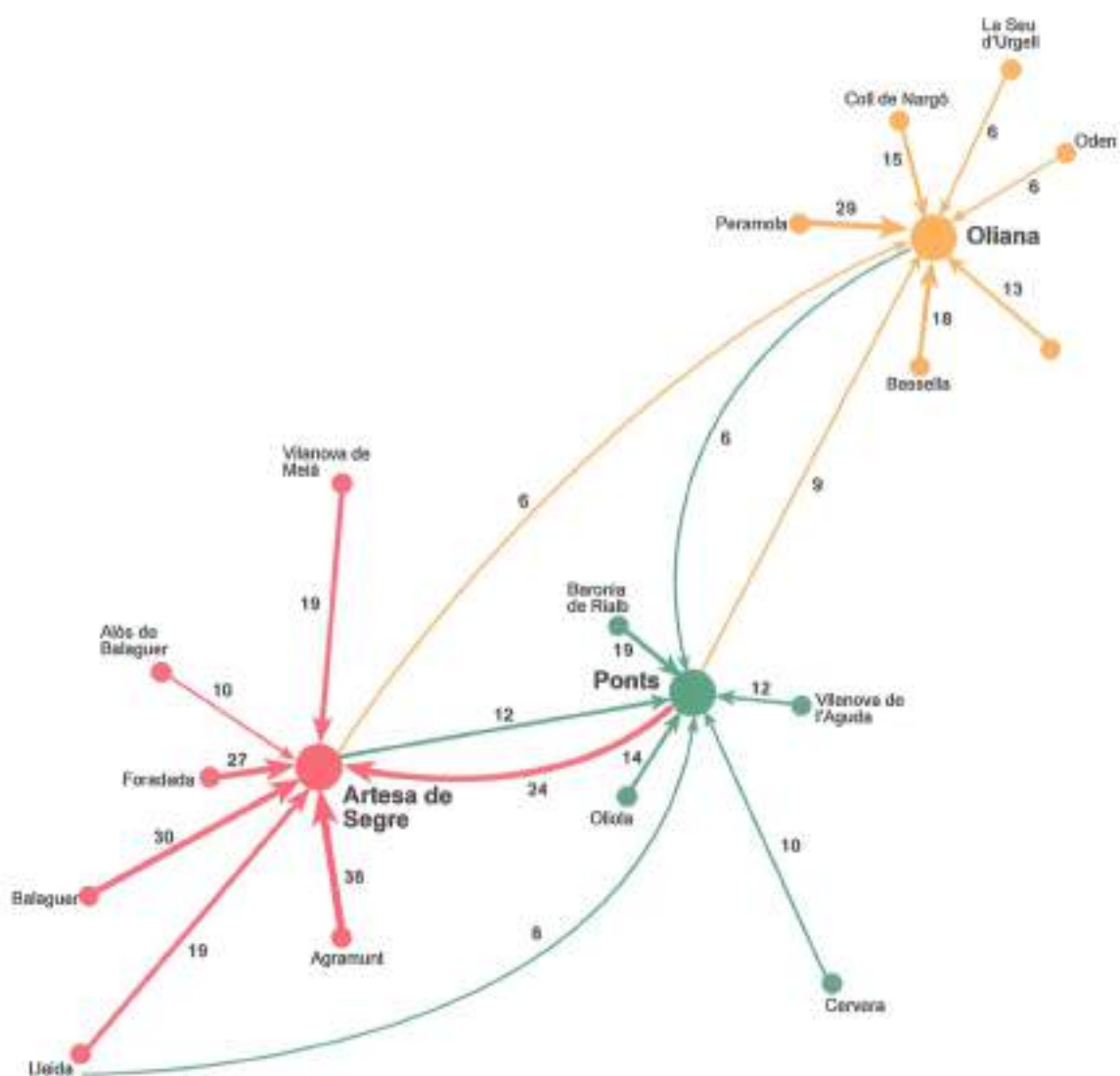
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Mapa 16. Principals desplaçaments per motius de treball amb destinació a Artesa de Segre, Oliana i Ponts, 1996.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Mapa 17. Desplaçaments per motius de treball amb origen a Artesa de Segre, Oliana i Ponts, 1996.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

L'espai funcional de la comarca; les àrees de mercat.

Els desplaçaments des del lloc de residència al de treball tenen un gran significat social; però no són els únics, ni molt menys. La mobilitat de la població respon a múltiples incitacions que poden representar desplaçaments quantitativament tant o més importants que els de la residència al treball: desplaçaments per compres quotidianes; per compres periòdiques; per serveis o necessitats administratives; desplaçaments per motius familiars o d'oci; desplaçaments dins de les obligacions de la feina o professionals. Més enllà dels desplaçaments s'estableixen també relacions telefòniques i altres que presenten una intensitat desigual a nivell espacial.

Totes aquestes relacions determinen diferents àrees funcionals i poden ser utilitzades per a establir o precisar àmbits comarcals i altres. Però tots aquests àmbits relacionals no estan quantificats, o les informacions que es disposen són velles o fragmentàries. Per tot plegat s'ha realitzat un treball d'enquesta en l'àmbit objecte d'estudi, centrat en la delimitació de les àrees de mercat en base a 41 tipus de comerços i serveis més una pregunta general sobre els mercats setmanals i altres tres qüestions sobre l'escola, el metge i la farmàcia. A part de les enquestes sistemàtiques realitzades, s'han recollit observacions generals que ajuden a precisar les conclusions, en les quals cal tenir en compte metodològicament:

- La informació recollida permet precisar les àrees a nivell de nuclis o "llocs"; però els pocs residents reals d'aquests llocs, en molts casos una sola família, fan que les respostes no siguin contrastables o siguin molt difícils o impossibles de recollir. En qualsevol cas, la proximitat física i les condicions similars d'accessibilitat de molts nuclis permet arribar a una idea força detallada de les àrees d'influència de cada comerç o servei.
- L'edat i/o el grup social condicionen la mobilitat i les respostes. En el territori predomina la població d'edat avançada que té una menor mobilitat i que en els béns i serveis de primera necessitat es proveeix del comerç ambulat o de comerciants de la zona que fan el servei pràcticament porta a porta i, en qualsevol cas, aquesta població d'edats avançades manté unes conductes comercials molt tradicionals, continua utilitzant els mercats setmanals com a font de proveïment i aprofita també alguns desplaçaments obligats com són les visites al metge per fer compres.
- La població adulta i altres grups joves amb una major mobilitat opten per destinacions més allunyades quan el comerç o servei de rodalia no resulten prou satisfactoris a nivell de preus o de servei, de manera que els punts de proveïment són cada cop menys determinats per la variable d'èstància. En qualsevol cas, apareixen uns comerços o serveis especialitzats que generen desplaçaments més enllà de l'èstricta rodalia, tal com es recull en el quadre adjunt.

- A banda de proveir-se de determinats serveis en centres més allunyats en funció del cost i la qualitat del servei ofert, diversos interoculors aprofiten l'avinentesa d'un desplaçament i usen també Oliana, Ponts i Artesa de Segre alternativament com a llocs de proveïment dels més diversos serveis, a més dels centres allunyats com Andorra i la Seu d'Urgell, Solsona, Guissona o Tàrraga i Balaguer o Lleida. Les distàncies no representen un inconvenient per aquestes relacions plurifocals que s'han de veure, sens dubte, acrescudes en un futur.

Quant als resultats de l'enquesta, a nivell d'àrees de mercat es dedueix com la petitesse dels nuclis fa que la presència de comerços i serveis a nivell local sigui insignificant i, encara, alguns proveïments bàsics com el pa o el peix es poden satisfer a nivell local gràcies al comerç ambulani. Cal tenir en compte que els nuclis una mica més grans havien tingut una oferta de comerços i serveis que en els darrers trenta anys ha desaparegut. Alentorn tingué, per exemple, metge, apotecari i capellà, més 2 ferrers, fuster, 3 forns, carnisseria, apotecari i fins a 5 botigues de queviures.

Els comerços i serveis d'Artesa, Ponts i Oliana cobreixen avui dia necessitats elementals dels encontorns que en altres indrets es quedarien a l'escala local, com ara les botigues d'alimentació, forns de pa, agències bancàries o tallers mecànics. Dels indrets enquestats, només Sanaüja i, en menor grau, Cubells, que es troben ja al límit de l'àrea d'estudi, presenten un mínim nivell de dotacions locals.

Pràcticament tota l'activitat de comerç i serveis es fa en l'àmbit de la rodalia, i l'enquesta mostra una repetició dels àmbits típics que es desprenien dels mercats de treball analitzats anteriorment, tal com es descobreix en el mapa adjunt.

- La rodalia d'Oliana es presenta una mica més afeblida a nivell d'atracció, en consonància amb la menor oferta comercial i de serveis de la població, de manera que els habitants dels nuclis del municipi de Bassella van també a Ponts i, sobretot, a Solsona per a satisfer algunes de les seves necessitats. Altés i Ogem, els dos nuclis principals de Bassella, es decanten clarament per Solsona, com es decanta també per Solsona la part de Madrona (municipi de Pinell) que l'informe de la Comissió d'Experts proposa d'afegir a Bassella.
- L'àrea que té el seu principal mercat de béns i serveis a Artesa i Ponts segueix pràcticament el contorn dels límits municipals i un àmbit quasi idèntic al dels mercats de treball. Com a excepció es pot apuntar el cas d'alguna masia de Rialb que comparteix el lloc de proveïment entre Artesa i Ponts. Mentre, els petits nuclis de Coscò i Senant (Oliola) van per tot a Agramunt, que és la seva sortida natural.
- Sense que s'hagi dedicat un esforç especial a la determinació dels límits de les àrees d'influència, s'observa també com la rodalia de Ponts abasta en determinats aspectes la població de Sanaüja. Mentre Artesa de Segre comparteix la influència sobre Montclar (Agramunt) amb Agramunt, i sobre Cubells amb Balaguer.

Alguns serveis o comerços més especialitzats mostren, per la seva banda, la influència de les típiques capitals comarcals o regionals en l'àmbit estudiat.

- Per la part de la rodalia d'Oliana, Solsona, la Seu i, fins i tot, el mateix Andorra actuen com a centres de proveïment.
- La població dels nuclis de la rodalia d'Artesa tenen més tirada cap als centres importants de la plana; Balaguer dona una bona oferta de serveis especialitzats i alguns preferixen acabar d'arribar a l'herba, i també es deixa sentir la influència de Tàrraga.
- La població de la rodalia de Ponts es troba, per la seva banda, migpartida entre els centres de la plana i la muntanya; s'hi nota la influència del comerç especialitzat de Guissonà i a mesura es va cap a Ponent es nota la influència de Manresa i del mateix Barcelona.

A nivell de mercat setmanal els resultats no varien gaire sobre les àrees de compres quotidianes i altres serveis.

- Com a mercats setmanals principals, el mercat de Ponts els dimecres i el mercat d'Artesa els dillenges mantenen una influència quasi calcada de les àrees de mercat abans apuntades.
- Com a mercat setmanal, Oliana té un pes molt reduït. La influència de Solsona es deixa sentir a través de la Ribera Salada i es manté encara part de la influència històrica del mercat setmanal de Ponts sobre el seu àmbit.
- La població acut sovint a més d'un mercat setmanal; però fora dels mercats principals la delimitació d'àrees d'influència es complica i caldria un nombre elevat d'entrevistes per arribar a conclusions una mica convincents. En el mapa adjunt es vol donar simplement una primera aproximació, que posa de relleu la influència que conserven centres com Balaguer o la Seu d'Urgell.

Quadre 9. Comerços i serveis enquestats i àmbit habitual de prestació. 2001.

	Àmbit principal	Àmbit secundari	Condició
Forn de pa	Rodalia	Local	
Carnisseria	Rodalia	Local	
Peixateria	Rodalia	Local	
Queviures	Rodalia	Local	
Pastisseria	Rodalia		
Migran superfície	Comarca	Regió	
Marceria	Rodalia		
Confeccions	Rodalia	Regió	Preu/oferta

Quadre 9. (Continua)

	Àmbit principal	Àmbit secundari	Condicció
Sabateria	Rodalia	Regió	Preu/oferta
Drugueria	Rodalia	Local	
Ferreteria	Rodalia		
Parament llar	Rodalia	Regió	
Electrodomèstics	Rodalia		Preu/oferta
Mobles	Rodalia	Regió	
Mat. construcció	Rodalia		
Llibreria	Rodalia		
Rellotgeria	Rodalia		Preu/oferta
Fotografia	Rodalia		
Esport	Rodalia	Regió	Preu/oferta
Joguines	Rodalia	Regió	Preu/oferta
Tintoreria	Rodalia		
Barberia	Rodalia	Local	
Perruqueria	Rodalia	Local	
Caixa, banc	Rodalia	Local	
Assegurances	Rodalia		
Gestoria, assas	Rodalia		
Notari	Rodalia	Comarca	
Advocat	Rodalia	Comarca	
Arquitecte	Rodalia		
Dentista	Rodalia	Comarca	
Oculista	Comarca	Regió	
Restaurant	Rodalia	Comarca	
Cinema	Comarca	Regió	
Discoteca	Regió		
Compra vehicle	Rodalia	Comarca	Preu/oferta
Autoescola	Rodalia		
Mecànic	Rodalia	Local	
Benzinera	Rodalia	Local	
Compra tractor	Comarca	Regió	
Mecànic tractor	Rodalia	Local	
Llavors, adobs	Rodalia		

Font: elaboració pròpia.

Quadre 10. Centres de compra principals de béns i serveis segons els llocs enquestats, 2001. Total sobre els 41 tipus de comerços i serveis enquestats *.

	Local/				Altres Pròxims			NS/NC
	ambulant	Artesa	Ponts	Oliana	pròxims	diversos	Allunyats	
Cubells	6	12	0	0	13	7	3	0
Alentorn	2	33	0	0	1	2	3	0
Baldomó	0	34	0	0	0	1	2	4
Alós de Balaguer	1	33	0	0	0	4	3	0
Rubió	0	30	0	0	0	4	7	0
Collfred	2	27	0	0	0	3	9	0
Montargull	2	30	0	0	0	2	7	0
Foradada	1	29	0	0	0	5	5	0
Colldelrat	0	33	1	0	0	1	5	1
Vilanova de Meià	4	31	0	0	0	0	4	2
Lluçars	3	33	0	0	0	0	3	2
Torreó	0	36	0	0	0	0	3	2
Seró	1	27	2	0	1	4	1	5
Tudela	1	35	0	0	0	0	0	5
Montclar	3	3	0	0	4	25	6	0
Coscó	0	2	0	0	31	0	4	4
La Serra de Rialb	2	13	20	0	1	2	0	3
Sant Cristòfol de Rialb	2	7	19	0	2	4	5	2
Palau (Rialb)	1	6	16	0	1	11	1	5
Polig	0	5	27	0	5	0	2	2
La Força	0	3	27	0	0	2	6	3
La Clua	0	1	27	3	2	2	1	5
Gualter	0	3	16	0	1	2	1	18
Tossal	0	1	19	0	0	2	1	18
Oliola	1	2	19	0	2	12	2	3
Plandogau	0	0	30	0	2	0	5	4
Cabanabona	4	0	26	0	0	2	5	4
Guarcíola	0	3	21	0	10	1	2	4
Vilanova de l'Aguda	5	2	20	0	4	4	3	3
Ribelles	1	2	20	0	6	7	2	3
Mirambell	0	4	9	0	4	5	1	18
Sanaüja	10	1	3	0	7	9	9	2

(continua)

Quadre 10. (continua).

	Local/			Oliana	Altres Pròxims			NS/NC
	ambulant:	Artesa	Ponts		pròxims	diversos	Allunyats	
Paramola	8	1	0	16	4	0	9	3
Ollana	0	1	0	29	4	1	2	4
Tragó	0	1	1	29	3	0	3	4
Aguilar	2	0	1	16	12	6	3	1
Altés	0	0	7	3	19	0	1	17
Ogern	4	1	0	2	33	1	0	0

(*) . La denominació Local/ambulant fa referència als serveis satisfets en el mateix lloc de residència per la presència d'un comerç o servei propi o de venedors ambulants. Dins d'altres centres pròxims s'inclouen els centres immediats com Solsona, Guissona, Agramunt, Torà o Balaguer (en el cas de Cubells). En el capítol centres pròxims diversos se sumen els serveis satisfets en diferents centres, generalment de proximitat, sense una preferència clara. Dins dels centres allunyats figuren serveis satisfets a Lleida, Tàrraga, La Seu, Andorra, Balaguer (en casos altres que Cubells) i també Manresa o Barcelona.

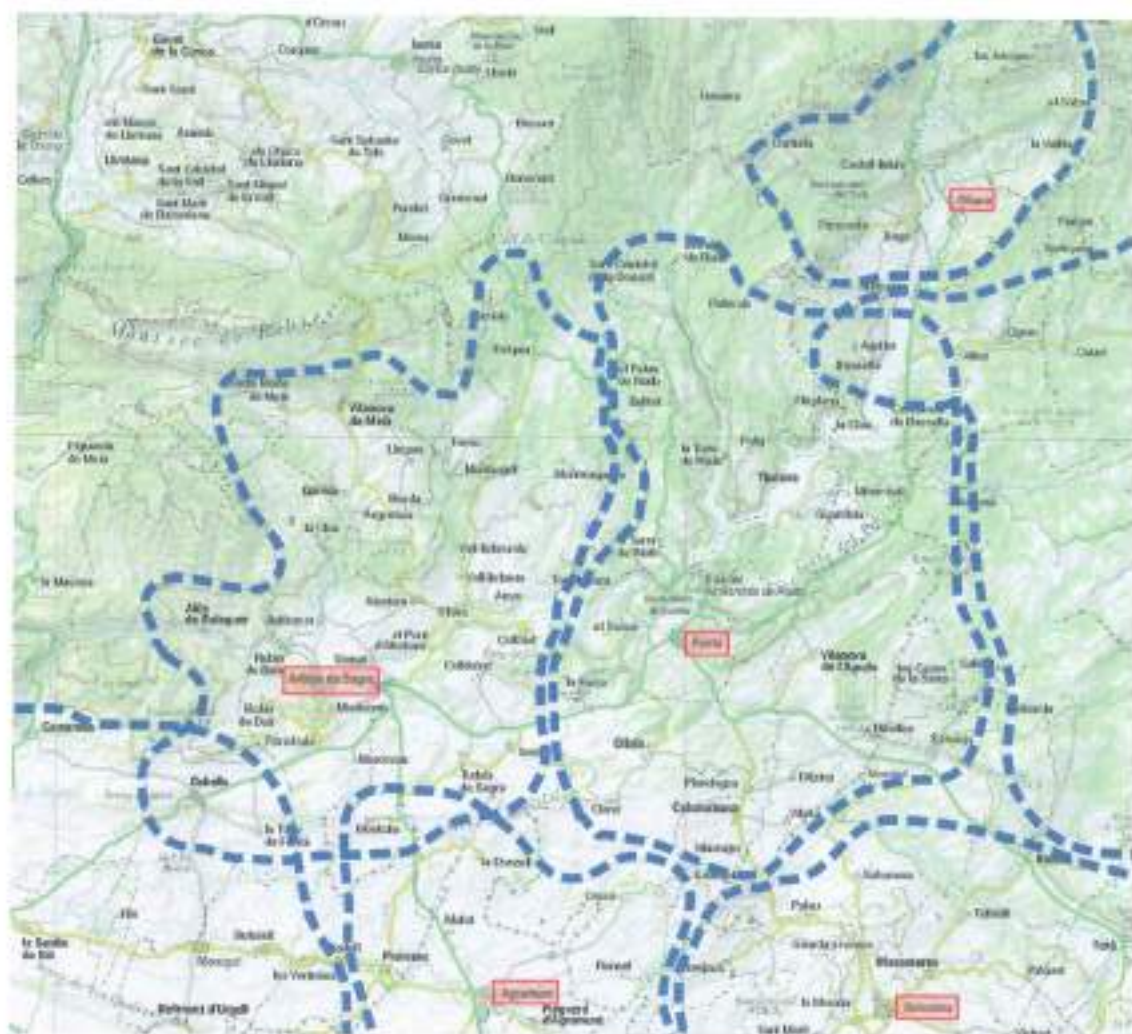
Font: elaboració pròpia.

Mapa 18. Àrees d'influència dels comerços i serveis més habituals, 2001.

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta directa.

Mapa 19. Àrees d'influència dels mercats setmanals, 2001. Mercats principals.

— Àrea d'influència principal
dels mercats setmanals

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta directa.

Mapa 20. Àrees d'influència dels mercats setmanals, 2001. Mercats secundaris.

Àrea d'influència general
dels mercats setmanals

- Ponts
- Artesa
- Solsona
- La Seu
- Balaguer

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta directa.

DELIMITACIÓ COMARCAL I ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA

Hi ha una realitat natural, històrica, social i econòmica que ha configurat un espai de relacions que pren el nom genèric de comarca. Aquesta comarca natural o popular no encaixa fàcilment amb una divisió equilibrada del país en unitats administratives, com ja constataren en el seu moment els membres de la Ponència de 1931. Cal veure la intencionalitat de l'organització administrativa comarcal per avaluar l'avinentsa de la nova comarca que ara es proposa.

L'àmbit competencial de les comarques actuals

La perspectiva de 13 anys de funcionament de les comarques permet fer-se una idea dels serveis i responsabilitats que s'assumeixen en aquest nivell de l'administració local. Aquests representen un element decisiu per a jutjar la viabilitat o l'interès de constituir una nova comarca com la que es proposa. D'entrada cal tenir en compte unes apreciacions generals sobre l'administració comarcal:

- En mancar de fons de finançament propis, l'autonomia financera de les comarques queda molt minvada. Les comarques s'alimenten fonamentalment de transferències de l'administració superior o, més rarament, ingressos derivats de cessions competencials dels mateixos ajuntaments, que tenen un caràcter finalista.
- L'assumpció de funcions i serveis municipals per delegació té un pes molt desigual segons la grandària dels municipis. En general els municipis són refractaris a cedir competències i més si es tracta de municipis grans (i encara més si són de color polític diferent).
- Les comarques es postulen com a alternativa a les funcions de cooperació local exercides per les diputacions provincials. Però són les diputacions les que disposen d'autonomia reconeguda per la legislació estatal, i les comarques s'han d'amollar a les línies d'ajut i col·laboracions que bonèvolament els hi cedelxen.
- El gruix principal de les actuacions i serveis que ofereixen les comarques provenen de la mateixa Generalitat de Catalunya, i es mouen entre allò que podria ser una oficina territorial de la Generalitat dedicada a la tramitació d'expedients l'assumpció directa d'una determinada obra o gestió en el marc dels programes sectorials de la Generalitat.

Tot i l'estretor i rigidesa del marc en el qual es mou l'administració comarcal, els Consells Comarcals presenten perfils competencials una mica diferents i una certa adaptació al territori que els hi toca moure's. Pel que fa als àmbits sectorials d'actuació dels Consells i en relació una àrea interior i rural com la del Segre Mitjà es poden destacar quatre àmbits d'intervenció d'entre les diverses competències que es detallen en el quadre adjunt:

- Quant a les infraestructures típicament municipals que corresponen als Ajuntaments, els Consells Comarcals representen papers diferents que varien també en el temps. En els plans d'obres i serveis finançats per la Diputació i/o la Generalitat se'ls hi ha donat un paper d'intermediació d'implicacions més polítiques que pràctiques. En canvi, els Consells assumeixen directament algunes obres com l'asfaltat o millora de camins, abastaments d'aigua o electrificació rural que són importants i que varien d'un any per l'altre en funció

dels programes de les administracions superiors. Els serveis tècnics que disposen els Consells realitzen, per altra part, les funcions de consell i realització d'intormes o projectes que els municipis petits, que són majoria, es troben lluny de poder assumir.

- En matèria de serveis municipals, els Consells Comarcals assumeixen un gruix particularment important i creixent de competències; les labors mediambientals que s'han desplegat en els darrers anys. Amb diferències d'una comarca a un altra en funció de la presència o no de Mancomunitats específiques, les inversions i activitats més importants es refereixen a la recollida i tractament dels residus sòlids urbans; però els Consells han tendit també a assumir competències sobre el conjunt de residus.
- L'altre bloc important d'actuació dels Consells és l'àmbit també relativament nou, per a les administracions locals, de la promoció econòmica. En aquest cas, els Consells representen el paper de delegació dels diferents Departaments de la Generalitat implicats per a la informació general i la tramitació d'ajuts, i han estat, sobretot, els impulsors dels programes de desenvolupament local que s'endegueren des de la Unió Europea, en particular el programa Leader i el més recent Procer.
- Com una de les funcions més importants a nivell de personal contractat en tots els Consells es troba l'assumpció dels serveis socials de proximitat al ciutadà, que es financen del Departament de Benestar Social i s'emmarquen en els seus programes. Com a similars a aquests serveis es pot afegir l'atenció específica a la dona i a la joventut o l'oficina d'atenció al consumidor, que depenen d'altres Departaments de la Generalitat i que alguns cops es troben presents i d'altres no.

Des del moment que una comarca demogràficament més petita que la del Segre Mitjà, l'Alta Ribagorça, assumeix les funcions anteriors, evidentment la nova comarca que es proposa pot assumir-les encara amb major motiu. Ara bé, portar aquest raonament al conjunt del país portaria possiblement a una administració i unes despeses corrents econòmicament insostenibles o, com a mínim, ineficients. Només cal veure en el gràfic adjunt com en comarques rurals properes amb uns serveis similars els costos per habitant (vinculats a les transferències corrents) augmenten a mesura les comarques són més petites fins a triplicar-se i més. Aquestes diferències quedarien justificades per una voluntat de reequilibri afavoridora dels territoris menys desenvolupats; però, en aquest sentit, les diferències de les comarques del quadre no són gaires.

Sigui com sigui a l'hora d'augmentar el nombre d'administracions amb la creació d'una nova comarca com el Segre Mitjà s'imposa analitzar el funcionament dels serveis prestats actualment

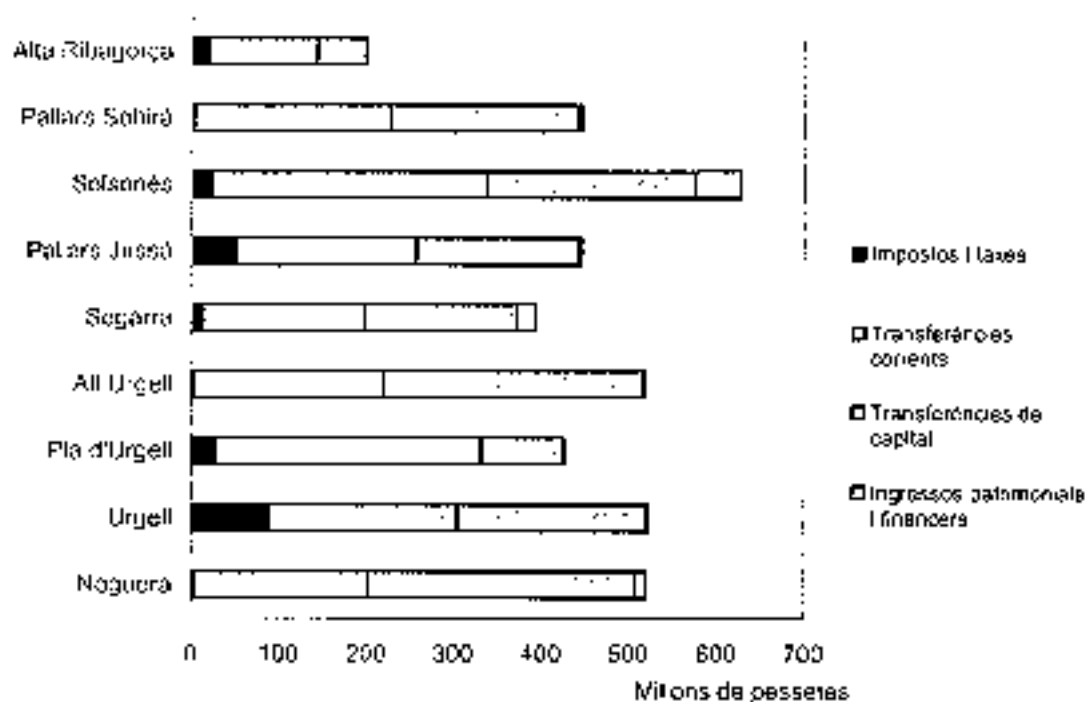
- L'Alt Urgell i la Noguera són les comarques territorialment més extenses i la seva repartició vindria justificada, doncs, per un apropament general dels serveis als ciutadans.

- En qualsevol cas, per als serveis d'atenció social, que són els qui requereixen major proximitat a l'usuari, els treballadors socials dels Consells es desplacen setmanalment a cada municipi en horaris convinguts i/o efectuen visites domiciliàries.
- En serveis amb uns costos de transport significatius, com ara la recollida de residus domèstics, en els dues comarques els ajuntaments assumeixen la recollida directament o a través mancomunitats.
- Pel que fa als temes de desenvolupament local, tant a la Noguera com a l'Alt Urgell no s'ha parlat de la delimitació comarcal, sinó d'agrupacions de municipis funcionals, com es veu més endavant.

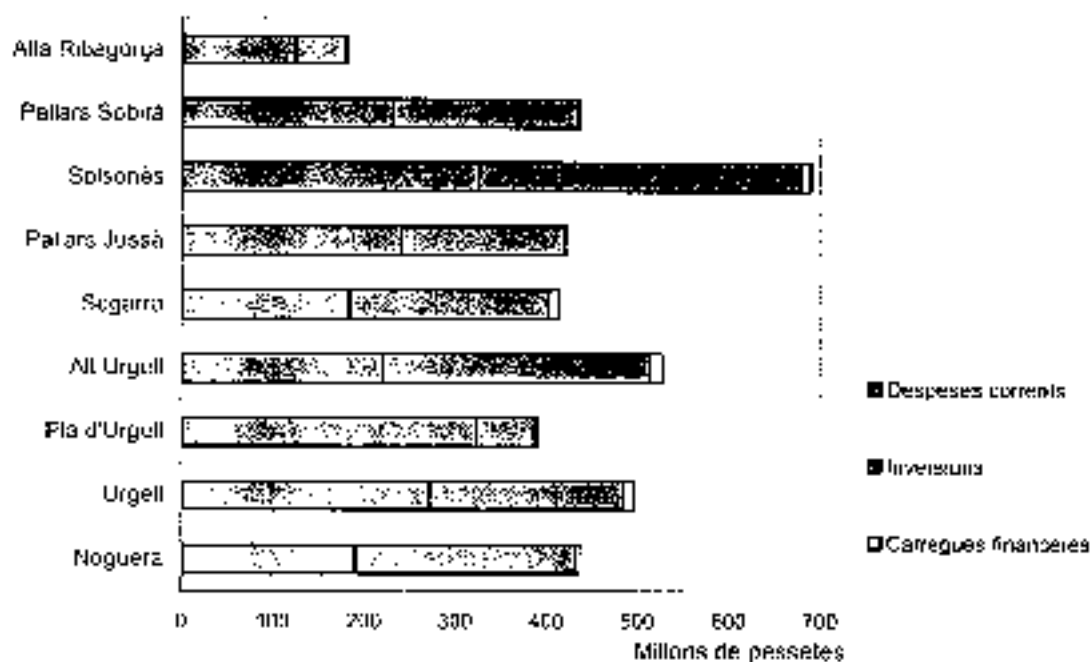
En conjunt, l'organització de les competències comarcals a l'àrea proposada com a Segre Mitjà presenta avui un balanç desigual:

- Oliana i els municipis de la seva rodalia presenten un grau d'integració força satisfactori en la comarca de l'Alt Urgell, amb una bona estructuració territorial dels serveis. Aquesta rodalia cobreix de manera pròxima al territori algunes necessitats importants, a través d'entitats encaixades en el Consell Comarcal: el Grup d'Acció Local de l'Alt Urgell Sud, pel que fa al desenvolupament local, i de la Mancomunitat Intermunicipal per a la gestió de Residus de l'Alt Urgell Meridional, pel que fa als residus.
- Pel que fa a les rodalies d'Artesa de Segre i Ponts, el seu encaix en l'organització comarcal de la Noguera és menor; però això respon més a la menor tradició i a la conflictivitat política del Consell de la Noguera que no a motius objectius. Per altra part, Ponts forma amb els municipis de la seva rodalia menys la Baronia de Riab la Mancomunitat de Serveis del Mig Segre motivada fonamentalment per l'abastament d'aigua i oberta a d'altres serveis. Mentre, Artesa de Segre no disposa de cap institució intermunicipal de col·laboració amb els municipis de la rodalia, que permetés una major proximitat d'alguns serveis típicament comarcals.

Gràfic 1. Els ingressos dels Consells Comarcals segons conceptes, liquidacions 1996.

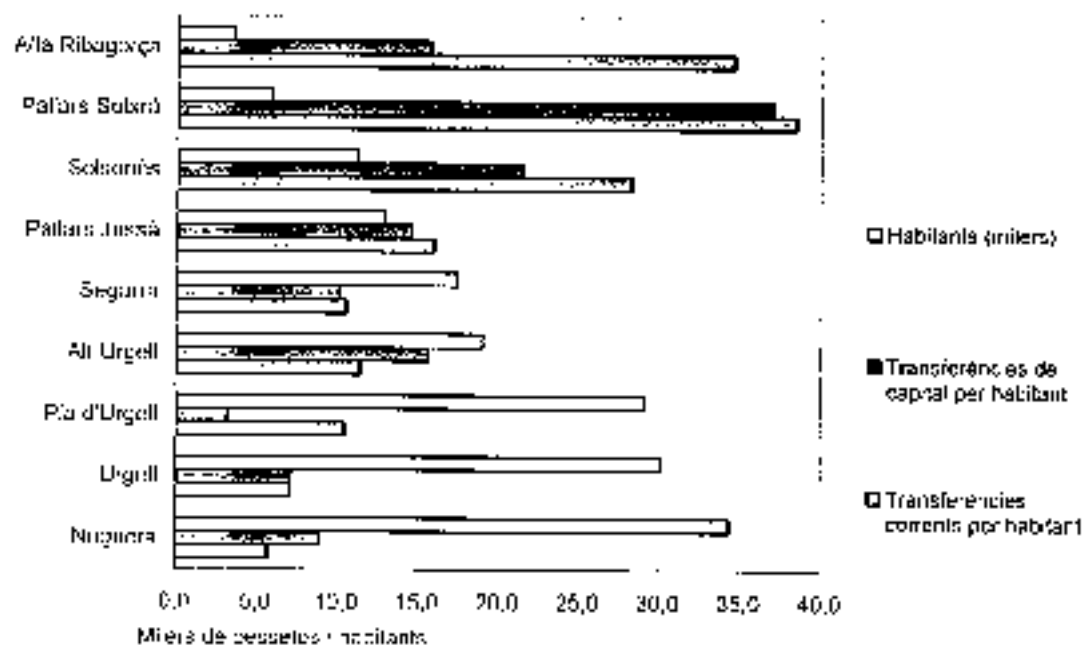

Gràfic 2. Les despeses dels Consells Comarcals segons conceptes, liquidacions 1996.

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació, Sistema d'Informació d'Ad. Local.

Gràfic 3 Transferències corrents i de capital als Consells Comarcals per habitant, liquidacions 1996, i nombre d'habitants 1996.

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Sistema d'Informació d'Administració Local

Quadre 11. Les competències comarcals i el seu finançament.

Comeses dels Consells comarcals per àmbits	Procedència del finançament i/o delegació de funcions	Alt Urgell	Alta Ribag.	Pla d'Urg
Administratives				
Secretaria i interacció municipal	Delegació de funcions dels ajuntaments petits	Si	No	No
Funció fedatària i assessorament jurídic-administratiu	Delegació municipal	Si	Si	Si
Protecció civil (elaboració de plans d'emergència)	Generalitat, D. Governació Delegació municipal	Si	Si	Si
Seguretat viària	Delegació municipal	Si	No	No
Intervenció en nuclis urbans i obres municipals				
Suport Tècnic als Ajuntaments (informes, projectes, direcció d'obres)	Ajuntaments i entitats subvencionadores	Si	Si	Si
Oficina de Rehabilitació d'habitatges (tramitació còdules d'habitabilitat, ajuts habitatges de protecció oficial)	Generalitat, DPTOP	Si	Si	Si
Gestió Tècnica de Pla d'Obres i Serveis de Catalunya	Generalitat, D. Governació	Si	Si	Si
Gestió tècnica dels plans específics de la Diputació de Lleida, ara Plans d'acció territorial	Diputacions a través Generalitat, D. Governació	Si	Si	Si
Suport a les Agrupacions de Defensa Forestal	Generalitat, DARP	Si	Si	No
Infraestructures i transports				
Programa d'actuació a la xarxa de camins	Segons els anys, es combinen ajuts UE, Departaments Generalitat, Diputació i ajuntaments.	Si	Si	Si
Programa d'abastament d'aigua a nuclis de població	Pla específic amb combinació d'ajuts Generalitat (DPTOP, DARP, Governació), Diputació, Ajuntaments.	Si	No	No
Gestió de transports públics i transport a la demanda	Generalitat, DPTOP	Si	Si	No
Programa d'electrificació rural	Generalitat, D. Indústria i DARP	Si	No	Si

Quadre 11. (continua).

Correses dels Consells comarcals per àmbits	Procedència del finançament i/o delegació de funcions	Alt Urgell	Alta Ribag.	Pla d'Urg.
Medi Ambient				
Ponència tècnica d'activitats classificades	Generalitat, D. Medi Ambient	Si	Si	Si
Gestió i control dels abocadors (residus urbans i runes)	Generalitat, D. Medi Ambient	Si	Si	Si
Recollida i tractament de residus sòlids urbans	Taxes municipals	No	Si	Si
Recollida selectiva i Servei de Deixalleria	Generalitat, D. Medi Ambient	Si	No	Si
Control i gestió de residus ramaders	Generalitat, D. Medi Ambient	Si	Si	Si
Anàlisi i gestió d'impactes i contaminació agrària	Diputació de Lleida; Generalitat, D. Medi Ambient	No	No	Si
Gestió estació depuradora	Inversió Generalitat, D. Medi Ambient, taxes municipals	Si	No	Si
Promoció socioeconòmica				
Cursos de formació ocupacional (directament o suport als centres col·laboradors)	Generalitat, Dep. de Treball	Si	Si	Si
Servei d'Autoempresa (punt d'informació per a noves empreses)	Generalitat, Dep. de Treball, juntament amb D.p. de Lleida	Si	Si	Si
Servei català de Col·locació (introduir nous usuaris i intermediació amb el Servei)	Generalitat, Dep. de Treball	Si	Si	Si
Ajuts creació de noves empreses i de cooperatives i SAL	Generalitat, Dep. de Treball	Si	Si	Si
Informació empresarial del CIDEM i realització de cursos	Generalitat, CIDEM	Si	Si	Si
Oficina d'informació turística	Generalitat, Dep. d'Indústria, Comerç i Turisme	Si	No	Si
Promoció turística (materials, presència en fires, jornades, ...)	Generalitat, Dep. d'Indústria, Comerç i Turisme	Si	Si	Si
Disseny i senyalització de rutes turístiques	Subvenció Generalitat, Dep. d'Indústria, Comerç i Turisme	Si	Si	Si
Gestió d'iniciatives comunitàries (Leader, Interreg, Programa Proder...)	Gestió dels fons de la UE amb cofinançament estatal	Si	Si	T
Condicionament del patrimoni, promoció activitats afins	Fons UE amb cofinançament estatal, Generalitat	Si	No	T

Quadre 11. (continua)

Comeses de s Consells comarcals per àmbits	Procedència del finançament i/o delegació de funcions	Alt Urgel	Alta Ribag	Pta d'Urg
Ensenyament i cultura				
Organització d'actes culturals (directament o suport a ajuntaments i entitats)	Subvencions Generalitat, Dep. Cultura; Diputació	Si	Si	Si
Promoció d'equipaments (museus)	Subvencions Generalitat, Dep. Cultura; Diputació	Si	No	Si
Estudi i divulgació del patrimoni cultural	Subvencions Generalitat, Dep. Cultura; Diputació	Si	No	No
Servei Comarcàl del Català (assessorament i dinamització lingüística, cursos...)	Generalitat, D. Cultura	Si	Si	Si
Organització i gestió del transport escolar	Generalitat, D. Ensenyament	Si	Si	Si
Tramitació d'ajuts als alumnes (desplaçaments, menjador, escola llar...)	Generalitat, D. Ensenyament	Si	Si	Si
Organització de colònies escolars, convivències	Generalitat, DG Joventut	Si	No	No
Delegació Universitat Oberta de Catalunya	Universitat Oberta de Catalunya	Si	No	No
Serveis socials				
Detecció estudi i seguiment de la gent gran, discapacitats i infants i joves en alt risc	Generalitat, D. Benestar Social	Si	Si	Si
Ajuts a domicili	Generalitat, D. Benestar Social	Si	Si	Si
Centre d'atenció a la primera infància	Generalitat, D. Benestar Social	Si	Si	Si
Servei d'educació d'adults	Generalitat, D. Benestar Social	Si	Si	Si
Oficina d'Informació al Consumidor i l'Usuari	Generalitat, D. d'Indústria, Comerç i Turisme	Si	No	Si
Oficina comarcàl de serveis a la joventut	Generalitat, DG Joventut	Si	Si	Si
Oficina comarcàl de la dona (cursos formals)	Generalitat, DG Dona	Si	No	No

Font: elaboració pròpia a partir de consulta directa.

L'organització territorial de l'administració sectorial; ensenyament, sanitat i altres.

Quant durant la segona república es buscà una referència administrativa equiparable a la magnitud i característiques de les comarques calgué recórrer als partits judicials. Avui dia, els partits judicials continuen encara vius i amb molt pocs canvis de límits i funcions; però la intervenció de l'estat s'ha desenvolupat extraordinàriament des de 1932 i l'administració es present de múltiples maneres en el territori. Tal com s'ha vist, els Consells Comarcals actuals signifiquen un paquet prou important de funcions administratives, moltes d'elles per delegació. A banda d'ells existeixen altres serveis dins els quals prenen especial relleu públic i per l'ocupació generada, l'ensenyament i la sanitat.

En relació a l'ensenyament Artesa de Segre, Ponts i Orlana juguen un paper central en l'escolarització dels alumnes de la zona d'influència, tant de la primària, com, sobretot de la secundària. Els únics centres d'aquest darrer nivell es troben a les tres poblacions esmentades. Les zones respectives d'influència d'aquests tres subcentres comarcals venen determinades per les "zones d'escolarització" establertes pel Departament d'Ensenyament, en relació a les quals es constata com:

- La Zona d'Artesa, tal com es pot veure en el mapa adjunt, abasta els municipis de la rodalia i comprèn també el municipi de Cubells. Dins el seu àmbit d'influència es troben els centres d'ensenyament primari del mateix Cubells i de Vilanova de Meià, a banda del centre d'Artesa de Segre.
- En la Zona de Ponts, Ponts concentra tant l'ensenyament secundari com el primari sobre la seva àrea d'influència, després que es tanqués l'escola de Turana per l'anegament d'aquesta població sota l'embassament de Rialb.
- La Zona d'Orlana comprèn a més d'Orlana, Peraniola, que conserva encara un centre de primària, i una part del municipi de Bassolla. En aquest darrer municipi es conserva encara un centre de primària a Ogern, que s'inclou en la zona d'escolarització de Solsona.

Pel que fa a la sanitat, la zonificació territorial respon a l'estructura establerta pel Departament de Sanitat de Catalunya, en la qual apareixen per la base diferents nivells d'atenció:

- A la base de l'atenció primària es troben els consultoris locals, en els quals es passen les visites de medicina general i infermera. N'existeixen alguns en municipis petits; però la freqüència de les visites és molt desigual. Les consultes locals continuen organitzant-se en "partits mèdics" que venen a coincidir generalment amb els municipis i amb l'àrea d'intervenció d'un metge generalista, però els partits han perdut incidència real.

- Els Centres d'Atenció Primària (CAP) de nivell I ve a ser la unitat elemental d'atenció permanent que acull visites generalistes i atenció especialitzada. La seva influència s'estén sobre les Àrees Bàsiques de Salut, que en el cas de l'àrea estudiada coincideixen amb les rodalies, tret de l'ABS d'Artesa de Segre, que comprèn també el municipi de Cubells.
- Els Centres d'Atenció Primària de nivell II desenvolupen més abastament l'atenció especialitzada. Aquests CAP es troben en algunes de les capitals comarcals que no disposen d'hospital comarcal. La seva àrea d'influència s'anomena Sector Sanitari i comprèn els CAP de nivell I.

També amb una llarga tradició i amb una incidència actualment important en el territori es poden destacar els bombers. La seva organització territorial presenta força similituds amb els casos de la sanitat i l'ensenyament, per bé que la seva presència en el territori sigui menor.

- El Parc és la unitat elemental del servei de bombers i comprèn el conjunt de mitjans personals i materials, que se situen en un municipi i tenen assignat un àmbit funcional concret, on s'intervé de manera preferent. A l'àrea objecte d'estudi es troben els Parcs d'Oliana, Ponts i Artesa de Segre, que són servits per bombers voluntaris i actuen sobre un àmbit molt similar al de la rodalia, tal com es descobreix en el mapa adjunt. A l'hora de la veritat l'àmbit dels Parcs no acaba d'encaixar amb l'àmbit comarcal o, fins i tot, municipal perquè a efectes pràctics i de proximitat el Parc d'Agramunt s'ocupa, per exemple, de Preixens i, fins i tot, Butsénit (Montgai) i Coscó i Renant (Ollola), tots ells a la Noguera, mentre Ponts s'ocupa de Saraüja, situat a la Segarra.
- La Zona és una conjunt de Parcs amb una unitat de coordinació i àmbit comarcal, en el qual es troben ja bombers professionals del cos de bombers de la Generalitat. Els Parcs de l'àrea d'estudi depenen del corresponent cap de comarca, el qual depèn al seu torn de la *Brigada* de Lleida.

Pel que fa a l'administració de justícia, aquesta disposa de tot un sistema organitzatiu propi amb una llarga tradició que estén la seva influència per tot el territori seguint una delimitació que contrasta força amb la resta de divisions. Pel que fa concretament a l'àrea objecte d'estudi, els òrgans a destacar i el seu abast territorial són:

- Els jutjats de pau constitueixen la primer instància d'organització de la justícia i intervenen en actes de conciliació i assumptes civils i judicis de faltes de poc relleu. Existeixen en tots els municipis que no són cap de partit; però per tal d'arribar a una administració més professionalitzada, es formen agrupacions de municipis servides per funcionaris del cos de justícia, de les quals no n'hi ha cap de constituïda a l'àrea estudiada (febrer 2001). Tampoc hi ha cap jutjat pau atès per personal de l'Administració de justícia, que si es troba en caps de comarca com Mollerussa i Tàrraga.
- Els jutjats de primera instància i instrucció són la instància elemental de l'administració professional de justícia i el seu àmbit territorial és el dels partits

judicials. Un dels jutjats de primera instància i instrucció de cada partit judicial té al seu càrrec el registre civil. Tot i les reivindicacions d'alguns caps de comarca, els partits judicials actuals mantenen força les delimitacions establertes en el segle XIX i el territori de l'àrea estudiada es reparteix entre el partit judicial de Solsona i el de Balaguer.

A més a més de l'administració de justícia, els serveis d'altres administracions presenten també els seus propis àmbits territorials de gestió. De manera general s'apunten en seguit de lògiques:

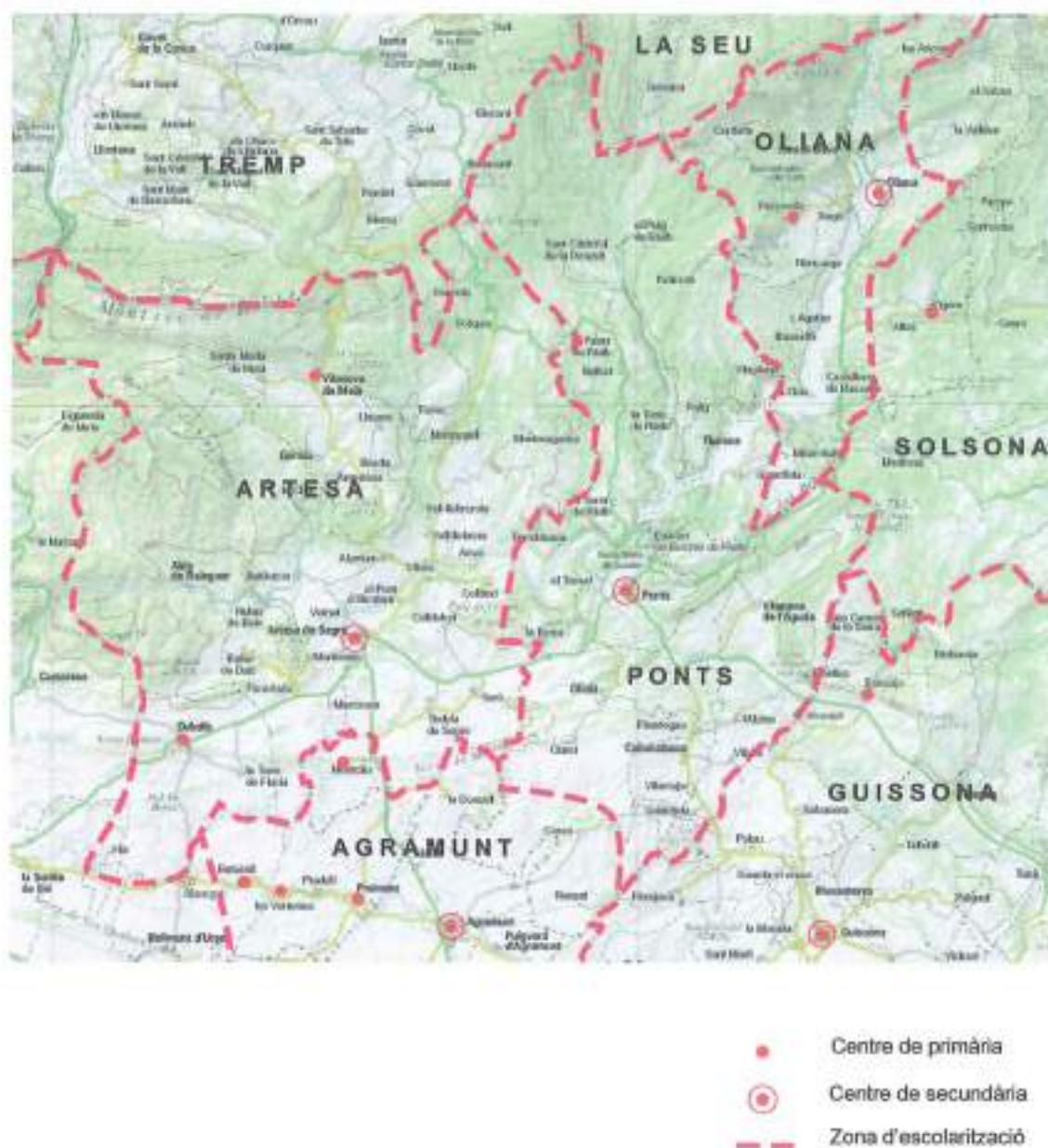
- La Generalitat de Catalunya tendeix a prestar els seus serveis sobre l'àmbit comarcal, com és ara el cas dels mateixos serveis d'ensenyament, els Centres de Recursos Pedagògics i els Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica.
- En la mesura que la Generalitat de Catalunya assumeix les competències que anteriorment corresponien a l'estat, l'àmbit comarcal tendeix a ser encara més la regla, com esdevé actualment amb el desplegament dels Mossos d'Esquadra i com sembla haurà d'esdevenir amb les oficines de l'INEM, convertides a partir de 1998 en Oficines de Treball de la Generalitat. De moment aquestes oficines es troben en capitals comarcals una mica més grans, que en la proximitat de l'àrea d'estudi són Balaguer, la Seu d'Urgel, Tremp i Solsona, i el seu àmbit d'influència abasta una o més comarques.
- Per altra part, altres serveis públics responen simplement a la dinàmica i necessitats dels centres de població sense posar gaire èmfasi en l'àmbit territorial de prestació; es veuran, particularment, en tractar les capitalitats.

Quadre 12. Alumnes d'educació infantil i primària dels centres públics per zones d'escolantzació, 2000-2001.

	Alumnes ensenyament infantil i primari	Alumnes secundària ensenyament secundari	Alumnes nuclis de procedents dels l'entorn	% alumnes secundària nuclis entorn	% alumnes secundària /primària
Agramunt	209	187	52	27,8	69,5
Guissona	276	201	47	23,4	72,8
Artesa de Segre	222	133	52	39,1	59,9
Ponts	271	151	16	10,6	55,7
Solsona	458	215	70	32,6	46,9
Oliana	149	60	9	15,0	40,3

Font: elaboració pròpia a partir de Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya.

Mapa 21. Les Zones d'Escolarització i els centres d'ensenyament.

Font: elaboració pròpia a partir de la informació del Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya.

Mapa 22. Els Centres d'Atenció Primària i les Àrees Bàsiques de Salut.

- Centre d'Assistència Primària
- Consultori local
- Limit Àrea Bàsica de Salut

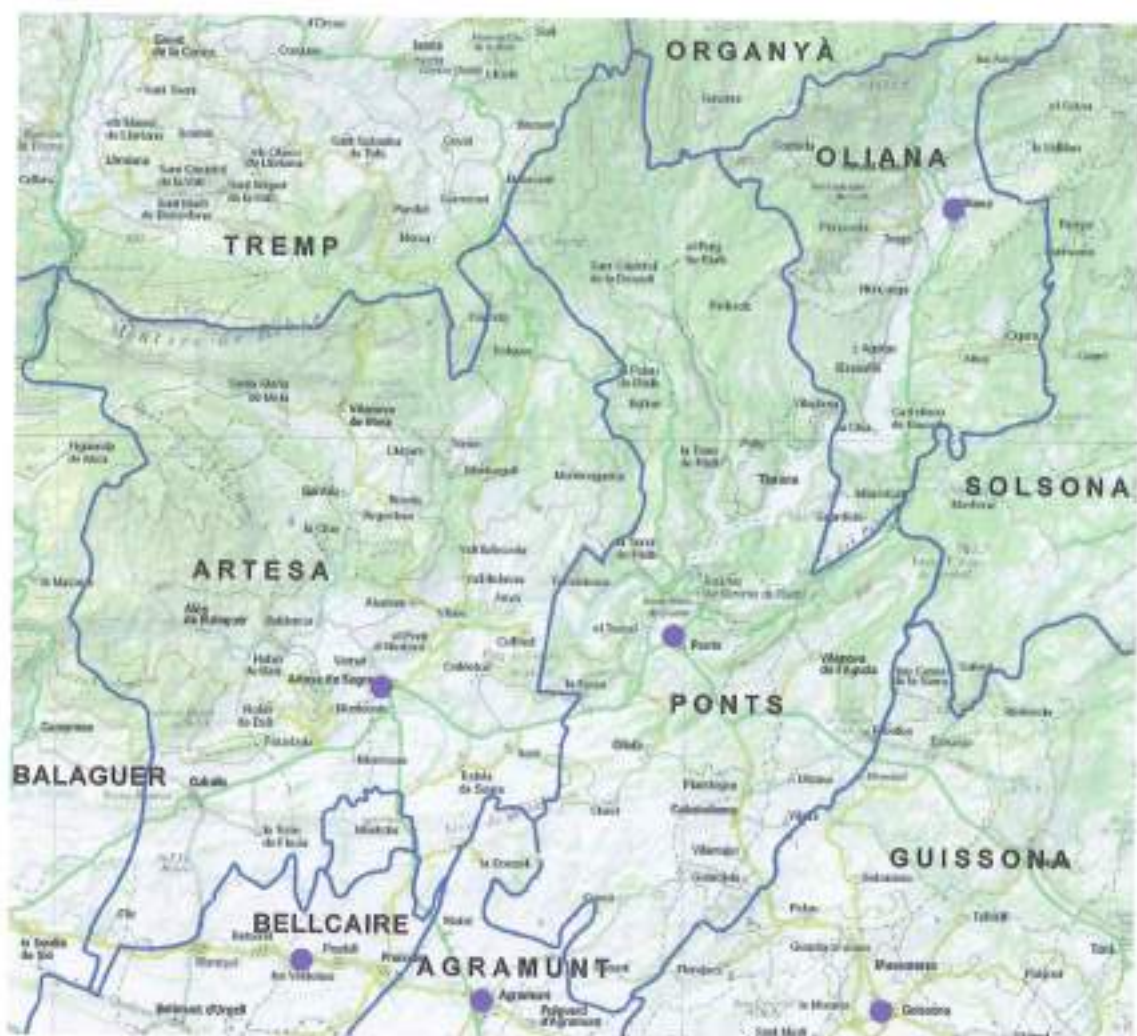
Font: elaboració pròpia a partir de Departament de Sanitat, Generalitat de Catalunya.

Mapa 23. Organització territorial dels bombers, parcs i zones, 2001.

Font: elaboració pròpia a partir d'informació dels Parcs de Bombers.

Mapa 24. Límits dels partits judicials, 2001.

Font: elaboració pròpia a partir de Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya.

La comarca com a àrea de planificació; el Pla Territorial General de Catalunya.

Altres delimitacions territorials de tipus administratiu tenen un caràcter més teòric, i formen part d'una planificació que té un caràcter orientatiu. Dins d'aquestes delimitacions tenen, en qualsevol cas, un paper destacat les propostes efectuades en el Pla Territorial General de Catalunya (PTGC), aprovades per la Llei 1/1995 de 16 de març del Parlament de Catalunya, per la seva voluntat globalitzadora. El PTGC conté diferents propostes de delimitació en funció dels seus objectius.

1. La voluntat reequilibradora del PTGC es concreta en una imatge objectiu de contingent de població per a l'any 2026, que quantifica l'objectiu reequilibrador i es refereix, d'entrada, a 6 àmbits territorials supracomarcalss. Aquests venen a coincidir amb els 6 "Àmbits Funcionals Territorials", que han de servir per al desplegament del PTGC en Plans Territorials Parcialss i per a l'atribució de determinats "serveis mínims". Les comarques de la plana i de la muntanya de les terres de Lleida integren l'Àmbit Funcional Territorial de Ponent.

2. En compliment de la Llei 23/1983 el PTGC inclou a la Diagnòss una tipificació de comarques i nuclis en funció de les seves capacitats de desenvolupament econòmic i urbà. Però aquesta tipificació, contradictòria en alguns conceptes i delimitacions, no es tradueix en cap proposta concreta en la Memòria.

3. La Memòria del Projecte de Pla Territorial s'estableix una tipologia territorial específica sense relació amb la normativa precedent, són els "sistemes de proposta". Els "sistemes de proposta" constitueixen la base de l'entramat reequilibrador proposat pel Projecte de Pla Territorial, en funció del qual se'ls hi assignen diversos nivells i pesos. A partir de l'estudi de la mobilitat obligada, el PTGC identifica allò que anomena "sistemes urbans", i a partir d'aquests sistemes urbans s'arriba als "sistemes de proposta"; en concret i per a l'àrea objecte d'estudi:

- D'acord amb els resultats de l'anàlisi de la mobilitat obligada, Ponts i Artesa de Segre constitueixen sistemes urbans amb les seves respectives rodalies, que apareixen agrupats a nivell de "sistema de proposta".
- El mateix s'esdevé amb Oliana i Orçanyà, diferenciats com a "sistemes urbans" i units com a "sistema de proposta".
- Quant als límits d'aquests "sistemes de proposta" sobre el mapa prenen contorns força inversemblants en intentar conjuminar els límits municipals amb els límits "sòss planers". En tot cas, a l'àrea objecte d'estudi es corresponen amb els límits

clàssics de les rodalies, però amb algunes amputacions; Alòs de Balaguer i Vilanova de Meià es desenganxen d'Artesa de Segre; Vilanova de l'Aguda i Cabanabona de Ponts (per passar al sistema urbà de Guissona), i Bassella d'Oliana.

El PTGC fa una classificació dels sistemes de proposta en 7 grans grups, que venen a ser una interpretació del fet urbà actual a Catalunya, i aquests sistemes se subdivideixen en diferents nivells, d'acord amb la seva funció de recouilibri. Tant els sistemes de proposta de Ponts – Artesa de Segre com d'Oliana – Organyà apareixen qualificats com a "sistemes de recouilibri territorial de nivell 4" , en relació als quals es destaca la localització en "zones amb dificultats estructurals" , per tant, és molt important que se'ls afavoreixi com a centres de prestació de serveis. Aquí també, els estàndards de prestació de serveis han de ser molt superiors als que els correspondria per població" (PTGC, 1995, pág. 130 Memòria).

Cal afegir, també, que les propostes concretes que la Memòria realitza en relació als "sistemes de proposta" definits (PTGC, pág. 143 i següents de la Memòria) són bàsicament de tipus urbanístic i s'han de desenvolupar en els Plans Territorials Parcials de cada àmbit funcional.

4. Finalment, i cara a aconseguir l'objectiu d'equitat territorial i ordenar la prestació d'un seguit de serveis mínims el PTGC introdueix encara una nova figura territorial: l'Àrea Bàsica Territorial (ABT), situada entre el municipi i la comarca, mentre es recullen també indicacions per a l'Àmbit Funcional Territorial abans esmentat, situat entre la comarca i la nació (PTGC, pág 75 i següents de la Memòria). Diu la mateixa Memòria del PTGC que l'Àrea Bàsica Territorial no té una estructura administrativa pròpia, sinó que es una àrea de planificació i es proposen uns serveis mínims per a les ABT que es recullen en el quadre adjunt i que de fet s'estan desenvolupant ja a la pràctica. Les ABT venen a coincidir amb les rodalies, de manera particular a l'àrea objecte d'estudi (mapa adjunt).

- Tant l'ABT d'Oliana com la de Ponts comprenen els municipis veïns d'influència que es recullen en la proposta de comarca del Segre Mitjà.
- L'ABT d'Artesa de Segre comprèn també els municipis que conformen la seva rodalia més estricta , a més a més, també el municipi de Cubells.
- Entre els ABT limítrofs de l'àrea estudiada es troben Organyà, Solsona, Guissona, Agramunt, Beletaire d'Urgell i Balaguer.

La vigència i incidència real de les Àrees Bàsiques Territorials es fa difícil de precisar. En qualsevol cas, la zonificació prevista en el Pla d'Instal·lacions Esportives de Catalunya actualment en fase d'aprovació es fonamentà en aquestes àrees per establir un líndar mínim d'equipaments que condicionarà l'accés a subvencions

Quadre 13 Objectius mínims de cobertura a nivell d'equipaments segons àrees, PTGC 1995.

	Municipi	Àrea bàsica territorial	Comarca	Àmbit funcional territorial	Nacional
Ensenyament	Centre zona 3.12		Centre zona 3.18	Dependències universitàries	Universitat
Sanitat	Consellor local	Centre d'Assistència Primària	Hospital General Bàsic	Hospital general de referència	Hospital d'alta complexitat
Esportiu	Pista poliesportiva Gimnàs	Pavelló cobert, camp gran, sala esportar, pistes de tennis	Piscina coberta, pista d'atletisme	Instal·lacions singulars complexes	Instal·lacions d'alta complexitat
Cultural	Centre cultural i social	Sala d'exposicions, centre d'assemblees, biblioteca	Museus comercials, teatre, recintes firals, arxius	Palaus de congressos i exposicions, auditori, centres de normalització lingüística	Recintes firals internacionals, grans infraestructures culturals
Assistencial		Hor residència per a gent gran, centres de dia i casal	Llars residència i centres d'atenció per a disminuïts	Centres i equips d'orientació i valoració per a disminuïts, centres amb equips d'atenció per a la infància i adolescència	

Font: PTGC, 1995, pàg. 79 Memòria.

Mapa 26. Proposta d'Àrees Bàsiques Territorials del Pla Territorial General, 1995.

Font: Pla Territorial General de Catalunya, 1995, pàg. 77 Memòria.

La comarca com a element de reequilibri i voluntat de desenvolupament

Tant per la delinqüescència del medi rural, com pel fet que l'emigració ha afectat de manera general la demografia i la societat del Segre Mitjà, l'argumentació de la nova comarca del Segre Mitjà com una oportunitat de corregir desequilibris que es desprèn de l'informe del Comitè d'Experts mereix tota l'atenció.

- Efectivament, el conjunt de l'àrea objecte d'estudi ha perdut en els darrers 150 anys més de la meitat de la seva població, una evolució similar a la seguida per les àrees de muntanya
- La davallada es deixa fins i tot, notar més radicalment a la part més meridional, la rodalia d'Artesa. Mentre, la rodalia d'Oliana surt relativament ben parada en l'evolució demogràfica secular, gràcies a una menor davallada històrica, la construcció de l'embarcament d'Oliana en els anys 1950 i la instal·lació posterior de l'empresa d'electrodomèstics Taurus.
- En els darrers dou anys es produeix, amb tot, una estabilització de la demografia general i, fins i tot, una certa recuperació demogràfica a l'àrea d'Artesa de Segre i Ponts, que respon a la dinàmica industrial de les viles, particularment d'Artesa.
- La dinàmica econòmica industrial recorda que, malgrat allò que pugui suggerir la demografia o el mateix relleu, l'àrea objecte d'estudi s'emparenta a les condicions socioeconòmiques de les planes ponentines. El pes que encara hi conserven els actius agraris i, per extensió, el pes de l'economia agroalimentària resulten ben significatius al respecte.

¿Pot representar la constitució d'una nova entitat comarcal una oportunitat per enfil·lar una tendència de major desenvolupament econòmic? Atent a l'evolució de les comarques que ja porten uns anys en funcionament, el desenvolupament no depèn d'això; però sí pot ser un marc i un motiu per emprendre accions conjuntes de dinamització econòmica

Malauradament, la consciència i la voluntat d'abordar col·lectivament aquesta situació no existeix. es fa difícil que prosperi, a començar per la consideració com a àrea de muntanya objecte de tractament específic:

- La classificació de municipis de muntanya, que dona accés a bonificacions i primes interessants per a la pagesia, a banda de majors possibilitats de millores per a medi rural, afecta només els municipis septentrionals de la zona objecte d'estudi.
- La rodalia d'Oliana, que en virtut de la seva inclusió en l'Alt Urgell beneficia de la condició de "comarca de muntanya" abans que s'aprovés la Llei d'Organització

Comarcal, és plenament conscient de l'interès d'aquesta classificació i no està pas disposada a renunciar-hi.

- En raó dels pendents i l'altitud mitjans, els municipis meridionals del Segre Mitjà no han disposat d'arguments tècnics per a ser considerats com a municipis de muntanya, tot i que la clàusula del desfavoriment socioeconòmic permet una classificació força discrecional.
- No es pot descartar l'alternativa de declaració del conjunt de l'àrea estudiada com a "comarca de muntanya", a imatge, per exemple, de la veïna comarca del Solsonès. En les circumstàncies actuals cal, però, que tots els municipis siguin considerats de muntanya a efectes de les normatives comunitàries.

Els programes comunitaris de desenvolupament rural en marxa, particularment el programa Leader, no faciliten tampoc la coincidència del Segre Mitjà.

- D'una banda, els municipis de la Noguera i el Pallars Jussà veïns del Montsec, junt amb els Consells Comarcals respectius i altres institucions han constituït el Consorci del Montsec per a tirar endavant projectes que facilitin el desenvolupament de la zona del Montsec, previsiblement a través d'un programa comunitari Leader.
- Per una altra banda, els municipis de la rodalia d'Oliana formen part del Grup d'Acció Local de l'Alt Urgell Sud (GALAUS), i tenen una raó més per a mantenir les seves connexions amb l'Alt Urgell.

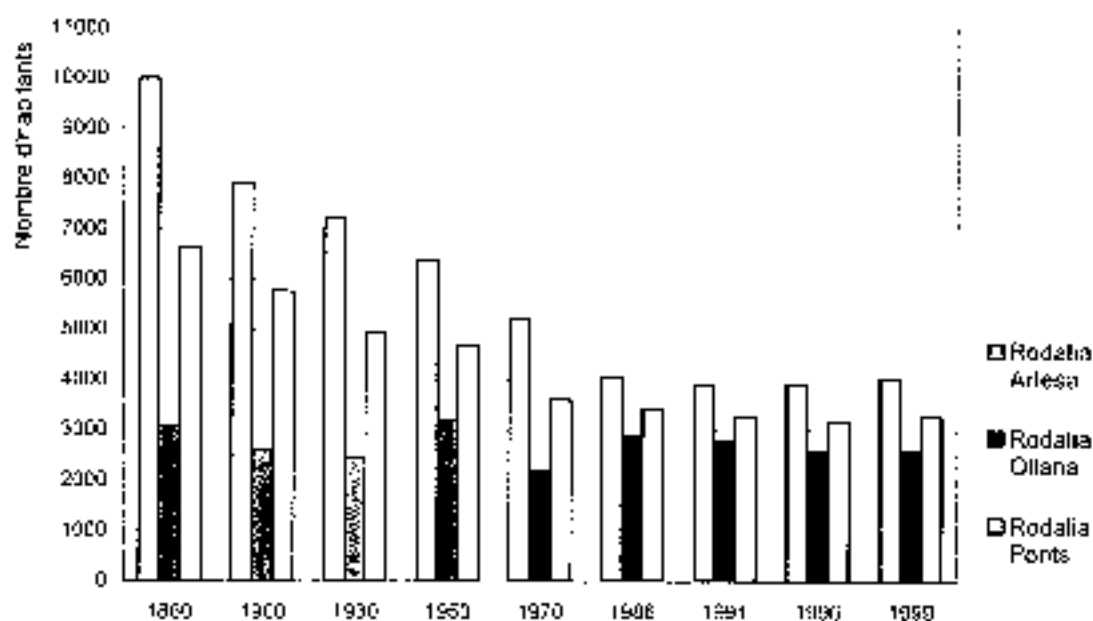
No es pot deixar de banda, finalment, la incidència en el desenvolupament local que han de tenir les contraprestacions en matèria d'infraestructures, recuperació del patrimoni i projectes de dinamització turística que acompanyen la realització de l'embassament de Rialb. L'embassament de Rialb, que en el seu dia suscità també la sensibilització de la població de la zona, representa en cert sentit, també, un element de confluència territorial. Les actuacions, que tenen com a interlocutors els municipis, se cenyeixen, però, a l'àrea situada entre Gualler i Oliana i no és moment, ja, per un plantejament d'incidència de l'obra de més àmbit territorial.

Quadre 14. Comparació de magnituds i dinàmiques del Segre Mitjà amb les comarques de muntanya i comarques desfavorides de la plana.

	Superfície (km ²)	Població 1996	Creixement demogràfic %		Densitat Hab./km ²	Sec. agrari % cc. 1996
			1860-1970	1970-1996		
Alt Urgell	1446,9	19004	69,2	96,1	13,1	9,0
Alta Ribagorça	426,8	3542	66,5	77,1	8,3	7,5
Cerdanya	546,4	12735	92,3	102,3	23,3	9,6
Pallars Jussà	1290,0	12805	65,7	79,1	9,9	12,4
Pallars Sobirà	1355,2	5814	38,2	75,5	4,3	13,5
Vall d'Aran	620,5	7047	44,8	141,0	11,4	1,9
Segre Mitjà	847,5	9634	56,0	87,6	11,6	21,7
Garriguets	790,7	19273	83,8	88,2	24,1	31,1
Noguera	1733,0	34390	80,0	89,5	19,8	22,8

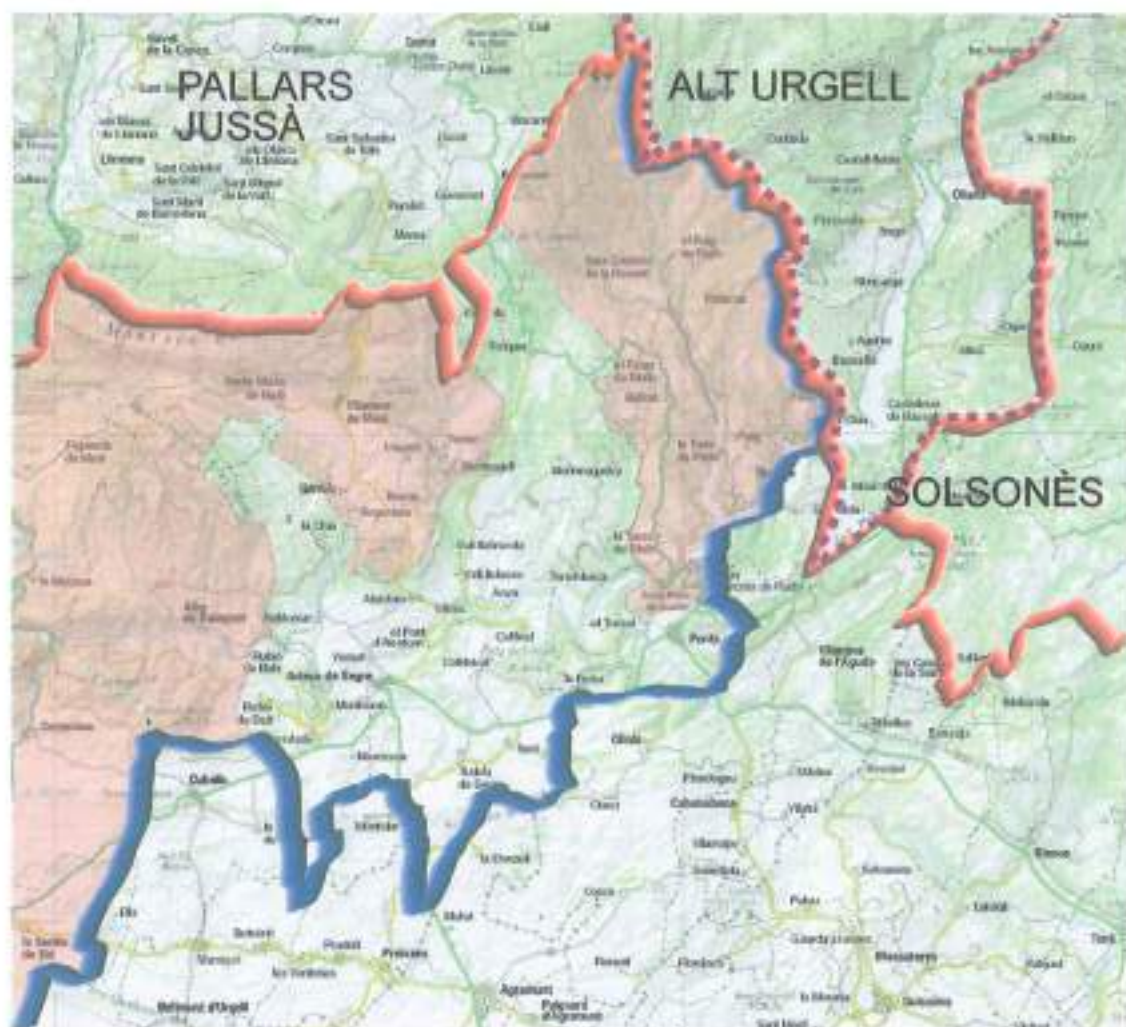
Font: elaboració pròpia a partir de les dades IEC

Gràfic 4. Evolució demogràfica de les rodalies del Segre Mitjà, 1860-1999.

Font: Wep Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia.

Mapa 27. Municipis de muntanya i municipis inclosos en un programa Leader.

- Municipis de comarques de muntanya
- Municipis de muntanya (zona del Montsec)
- Leader Galsus
- Consorci del Montsec

Font: elaboració pròpia a partir d'informació proporcionada directament.

La comarca com a fruit de la voluntat municipal i el consens.

Per les pròpies competències i per les pròpies característiques orgàniques, la comarca és una entitat extraordinàriament pròxima als ajuntaments i les diferents dinàmiques comarcals responen a les característiques i la voluntat politico-comarcal dels ajuntaments que les integren. En relació als municipis que hauren d'integrar la hipotètica comarca del Segre Mitjà no està de més recordar que, tal com manifesten els gràfics adjunts i les xifres dels pressupostos en annex

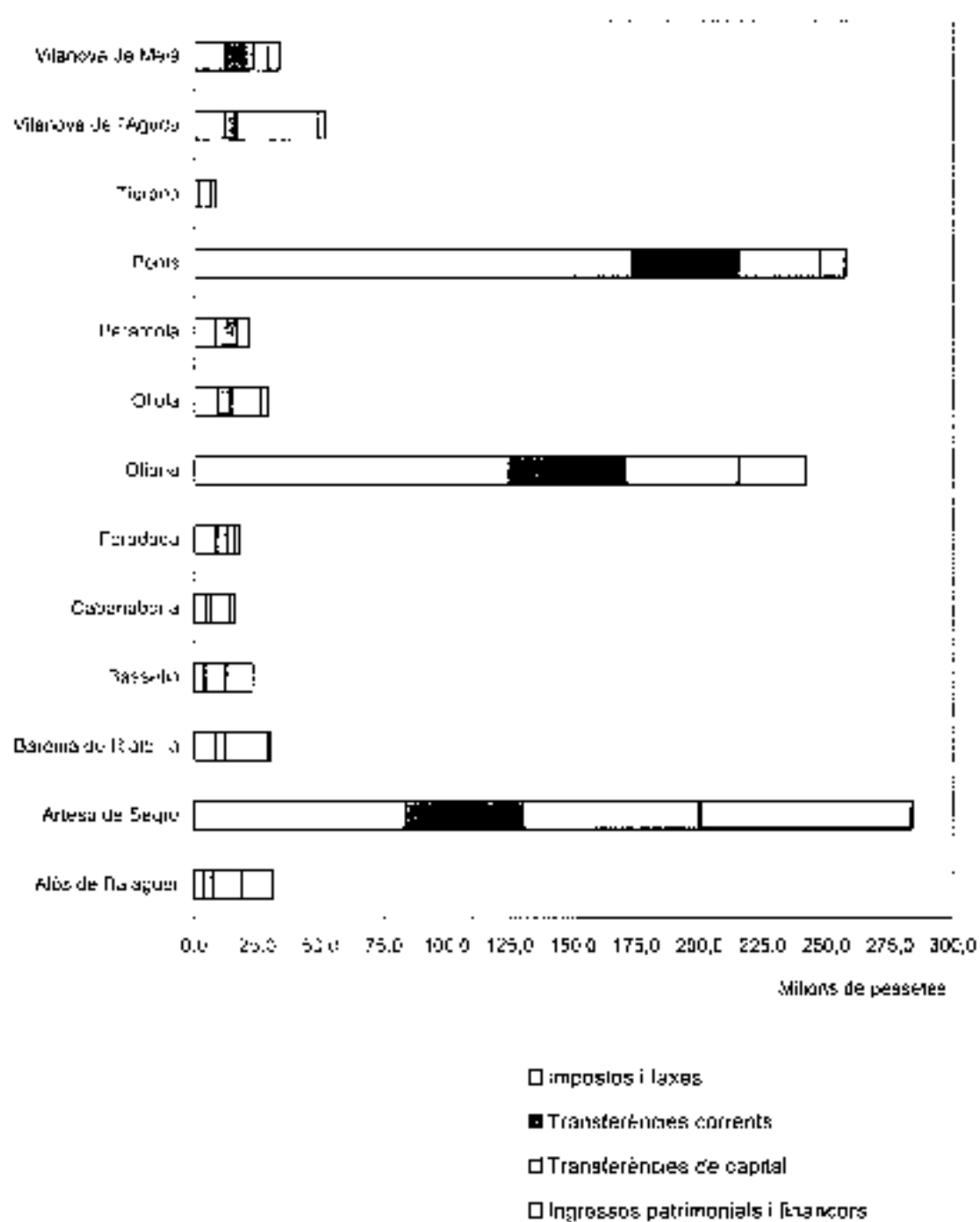
- Altre cop, només Artesa de Segre, Oliana i Ponts disposen d'un volum pressupostari important i molt similar, inferior al dels Consells Comarcals respectius, però amb una autonomia prou més notable. Son també aquests municipis els qui presenten una càrrega impositora per habitant superior, fet que té molt a veure amb el nivell de prestacions i la pròpia capacitat fiscal.
- Els pressupostos de la resta de municipis són escassos i les disponibilitats financeres encara més. Per pujar, els pressupostos dels petits municipis necessiten de transferències de capital de les administracions superiors, que són les que serveixen per alimentar la realització d'obres d'infraestructura.
- Les despeses corrents no arribaven, per exemple, en cap cas als 20 milions (1996) i les despeses de personal no arribaven als 5 milions, de manera que els ajuntaments petits financen amb dificultats els costos de manteniment i de gestió del patrimoni i serveis municipals. Aquests darrers són forçosament mínims a canvi de garantir un mínim de disponibilitats per a obres.

Al cap i a la fi, tal com estableix la Llei 6/1987 i el posterior reglament 140/1988 de 24 de maig, la modificació dels límits comarcals i/o la creació d'una nova comarca s'ha de fer per Llei i ha de seguir un tràmit en el qual s'han de pronunciar favorablement les comarques i municipis afectats, la Comissió de Delimitació Territorial i la Comissió Jurídica Assessora i el mateix Govern de la Generalitat. Representa, doncs, un tràmit relativament complex en el qual es fa necessari un cert consens polític; d'aquí ve que tots els raonaments més o menys tècnics exposats anteriorment puguin servir per justificar una decisió en un sentit o en un altre.

Vistes les creacions de noves comarques i modificacions de límits comarcals fetes fins ara i vista la mateixa pràctica dels consells comarcals, es pot afegir, també, amb força rotunditat que la voluntat municipal constitueix un element decisiu i un punt de partida indispensable per a la plasmació de nous canvis en el mapa comarcal. Per la mateixa naturalesa d'aquest estudi no s'ha demanat per l'actitud municipal davant la proposta de comarca del Segre Mitjà; però els municipis inclosos s'han pronunciat en alguns casos públicament i la seva actitud manté força coherència històrica:

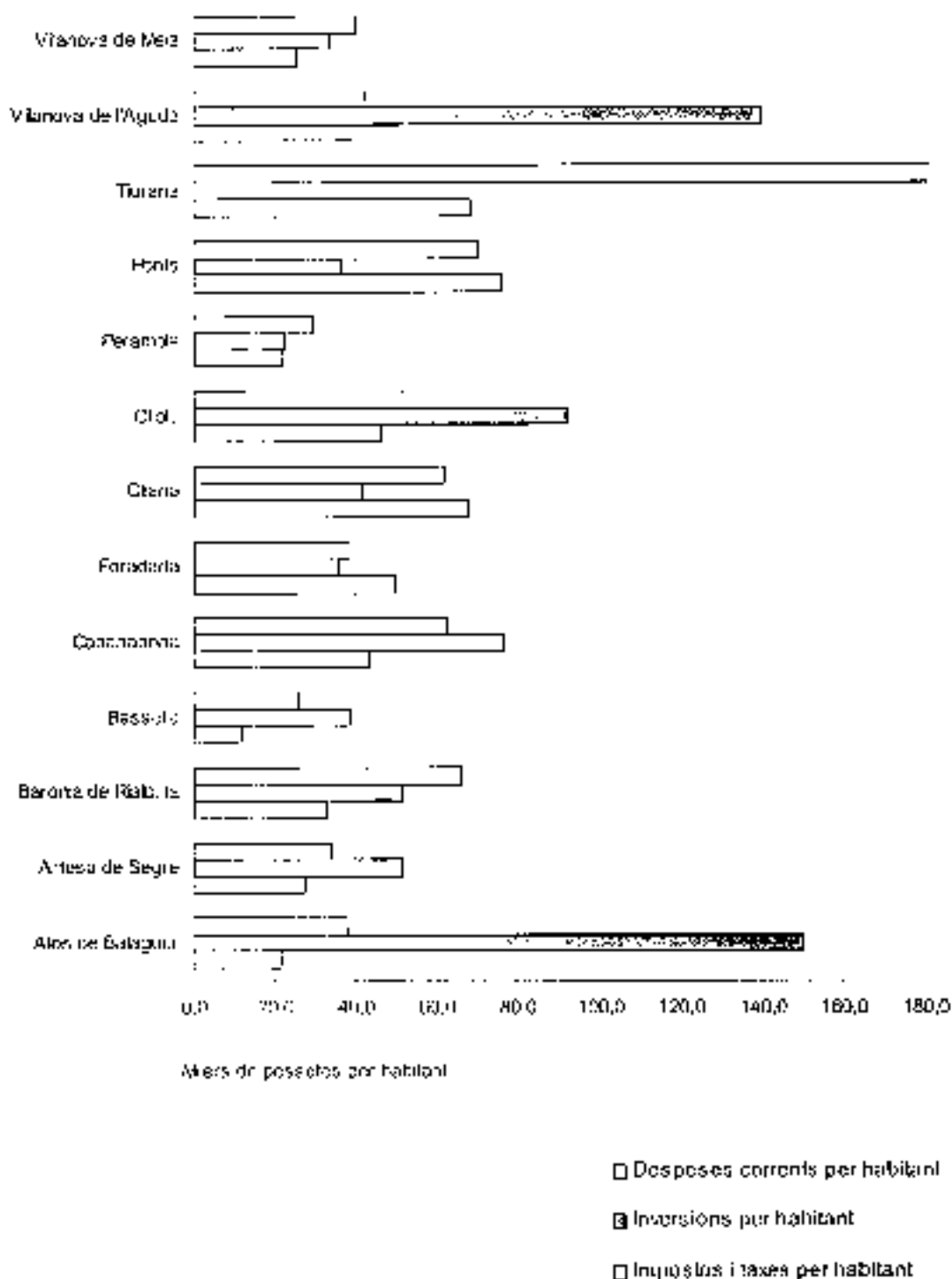
- Ponts i els municipis veïns de la Baronia de Rialb, Cabanabona, Oliola, Tiurana i Vilanova de l'Aguda constitueixen el nucli dur de la proposta de nova comarca del Segre Mitjà. En el seu dia en la consulta municipal realitzada d'acord amb el Decret 216/1987 foren els únics municipis de la zona que estigueren en desacord amb la comarca que se'ls hi assignava, la Noguera, i expressaren la voluntat de constituir una nova comarca (Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, 1987).
- Oliana, junt amb Peramola i Bassella es mostraren en la consulta municipal de 1987 d'acord amb pertànyer a la comarca de l'Alt Urgell. Només conèixer l'informe de la Comissió d'experts han mostrat el seu desacord a pertànyer a la nova comarca del Segre Mitjà. Per acord del Ple del dia 7 de febrer de 2001 l'Ajuntament d'Oliana a banda d'altres aportacions al document esmentat, demana continuar a l'Alt Urgell, atès que "Els municipis d'Oliana, Peramola i Bassella, amb vocació inequívocament pirinenca, ja es varen pronunciar sobre la seva adscripció a l'Alt Urgell a l'inici del procés de comarcalització de Catalunya instaurat per la Llei 6/1987, sense que des d'aleshores s'hagi produït cap altra evolució que l'aprofundiment en la consolidació dels vincles amb la comarca a la qual pertanyen".
- Artesa de Segre i els municipis veïns mostren per la seva banda una actitud més indiferent. En la consulta municipal de 1987 es mostraren d'acord amb la pertinència a la comarca de la Noguera i no han plantejat cap objecció important a l'apartinença a aquesta comarca. Tampoc mostren una oposició institucional radical a la proposta de comarca del Segre Mitjà.

Gràfic 5 Magnituds principals dels pressupostos municipals, liquidacions 1996.

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Sistema d'Informació d'Administració Local.

Gràfic 6. Magnituds principals dels pressupostos municipals. liquidacions 1996.

Font: Generador de Dades, Departament de Governació, Sistema d'Informació d'Administració Local

CARACTERITZACIÓ DE LA JERARQUIA URBANA

Diu l'Informe de la Comissió d'experts que "Ponts ocupa una posició central que fa que sigui una capital idònia" i aquesta és l'única justificació que es dona per a l'atribució de la capitalitat de la nova comarca del Sogre Mitjà. Hi ha d'altres criteris que poden justificar l'establiment d'una capitalitat, la posició central de la capital en relació al territori administrat no sempre es determinant i es podria repassar la llista de capitals comarcals excèntriques. La centralitat de les viles o ciutats en el territori ve més aviat donada com un valor afegit més de la grandària, la dinàmica i les capacitats d'atracció d'aquestes, que són determinants en la generació de fluxes i en la mateixa disposició de la xarxa de comunicacions. Es fa, doncs, necessari un repàs de la dinàmica i potència dels centres existents en la zona objecte d'estudi.

Evolució històrica i jerarquia demogràfica

L'àrea que es proposa com a Segre Mitjà es mou històricament entre dos centres principals, Balaguer i la Seu d'Urgell, les mateixes capitals de les dues comarques que avui es reparteixen el territori. Balaguer jugarà sempre un paper destacat des que el àrabs li reconeixen l'atribut de Medina. Després de les dificultats jurisdiccionals i dinàstiques del comtat d'Urgell al segle XIII, en el segle XIV Balaguer es consolida com a residència dels Comtes d'Urgell i se li reconeix la condició de ciutat en l'àmbit de la corona, al costat de Lleida o la mateixa Seu d'Urgell (Floccol Sabaté, 1997). En diferents moments de la història també serà important la incidència administrativa de Cervera o la incidència administrativa i econòmica d'Agramunt i Solsona, com s'ha vist amb anterioritat.

Al costat dels centres anteriors, els tres centres actuals de l'àrea del Segre Mitjà tindran un paper més aviat subaltern i no aniran gaire més enllà de les característiques d'un nucli rura, tot i que des d'antic Ponts i Artesa de Segre celebraven un mercat setmanal i fires anuals. Malgrat la forta incidència de les guerres carlines, o, precisament, gràcies al fet que la inestabilitat de la ruralia impulsà els habitants cap a aquestes poblacions protegides amb guarnicions, el creixement demogràfic i econòmic d'aquests d'Artesa de Segre i Ponts pren un cert relleu a la primera meitat del segle XIX, moment en el qual s'aprofiten les seves condicions de cruïlla en la ruta històrica del Sogro i s'aprofiten també les condicions productives de les seves hortes al·luvials. En canvi, a Orlana, que celebrava fires, però no mercat setmanal, el creixement arribarà més tard, en ple segle XX.

En el marc dels centres de Ponent els tres centres del Segre Mitjà presenten encara avui una magnitud demogràfica reduïda.

- No cal recordar que la població d'Artesa de Segre, Ponts i Orlana es troba lluny del contingent que presenten les capitals de la plana. També es troba lluny de la de les capitals pirinenques com la Seu d'Urgell i Tremp, o de la mateixa Solsona, i en canvi, avui dia és ben comparable i, fins i tot, superior a la dels centres muntanyencs més petits, com Vielha, Sort o la Pobla de Segur.
- La població censada de les tres poblacions es correspon amb la d'un poble gran de la plana i es troba per davall de la dels centres subcomarcals d'aquesta, com Bellpuig d'Urgell o Agramunt, que presenta una major dinàmica econòmica i demogràfica a la segona meitat del segle XX. Fins i tot un petit centre de condicions força similars com Guissona, que partia d'un volum de població de 1774 habitants el 1830, ha tingut una dinàmica més accelerada i arriba el 1996 amb 2928 habitants.

De la mateixa manera que les capitals comarcals o subcomarcals de la muntanya o de la plana, Artesa de Segre, Orlana i Ponts han exercit un paper d'atracció sobre els

nuclis dels encontorns, que s'ha convertit sovint en un canvi de residència. Mentre els tres centres es mantenen o creixien demogràficament i en activitat, els petits nuclis i masies de la seva rodalia es despoblaven. Artesa, Oliana i Ponts, que sumaven l'any 1900 un 26,7% de la població del Segre Mitjà representaven l'any 1996 un 64% del total, una proporció que a l'hora de la veritat és encara superior, si es tenen en compte els censats en nuclis petits i masies que viuen de fet a Artesa, Ponts o Oliana, quan no a Lleida o Barcelona. El gràfic adjunt dóna compte d'aquest canvi radical que fa que en l'àrea objecte d'estudi es pugui parlar només de tres nuclis i poca cosa més, fet que condiciona també les observacions que es puguin fer sobre la jerarquia dels centres.

- Tal com ha estat apuntat anteriorment, malgrat la forta recessió demogràfica, la rodalia d'Artesa de Segre és encara la més important demogràficament, i dobla pràcticament la població de les rodalies de Ponts i Oliana, fet que s'ha accentuat darrerament pels efectes de l'embassament de Rialb.
- A Artesa de Segre i Ponts la població presenta magnituds molt similars i l'evolució històrica tampoc ha estat molt diferent en la darrera centúria. Si hom es refereix a nucli estricte de població, les xifres són lleugerament favorables a Ponts. Si hom té en compte els nuclis immediats al centre urbà, les xifres es decanten clarament a favor d'Artesa de Segre.
- Oliana, per la seva banda, presenta com a punt de partida un poblament força més reduït i la demografia ha crescut per sacsejades que responen a dos fets puntuals: a construcció de l'embassament d'Oliana i la creació de l'empresa Taurus. La crisi d'aquesta empresa en el darrer decenni ha fet, precisament, que Oliana perdés una part de la població que l'equiparava pràcticament a Artesa de Segre i Ponts.

A banda d'aquestes consideracions, les particularitats històriques dels tres centres tenen un valor molt puntual, com ara el fet que Artesa de Segre sigui l'únic que ostenti el títol de ciutat, gràcies a la concessió feta pel rei Alfons XIII el 1927 (Josep Lladonosa, 1990).

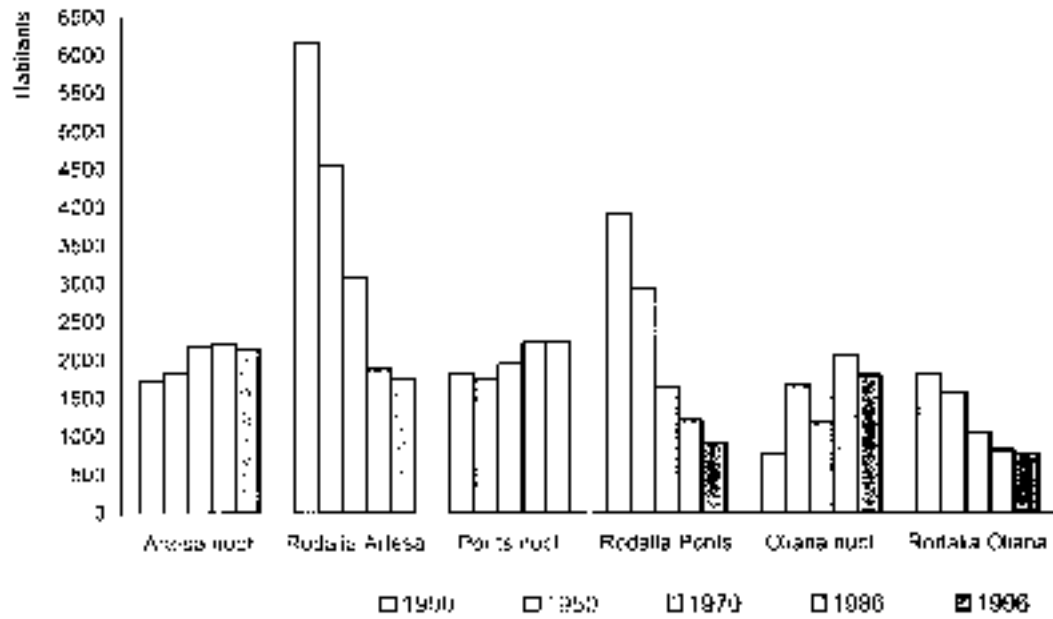
Quadre 15 Evolució de la jerarquia urbana a les planes de Ponent i a l'alt Pirineu, 1860-1996 *

	1860	1930	1960	1996	
1	Lleida	19557 Lleida	38868 Lleida	63850 Lleida	112035
2	Fraga	7013 Fraga	7397 Fraga	8691 Fraga	11783
3	Balaguer	4895 Balaguer	5700 Balaguer	8342 Balaguer	13103
4	Tàrragona	4668 Tàrragona	5436 Tàrragona	7317 Tàrragona	11855
5	Cervera	4325 Tamarit	5093 Mequinensa	6378 Mollerussa	9400
6	Tàrragona	3844 Borges	4586 Cervera	5330 Cervera	7153
7	Borges	3408 Cervera	4554 Borges	5080 Almacelles	5475
8	Mequinensa	2827 Mequinensa	3139 Tamarit	4707 Borges	5190
9	Serós	2819 Juneda	3403 Almacelles	4537 Agramunt	4925
10	Àger	2803 Mollerussa	3185 Mollerussa	4248 Alcarràs	4715
11	Agramunt	2789 Almacelles	3128 Alcarràs	3678 Bellpuig	3927
12	Arbeco	2713 Arbeco	3118 Juneda	3300 Tamarit	3867
13	Almenar	2448 Alcarràs	3053 Agramunt	3282 Almenar	3439
	Artesa	2107 Artesa	2719 Artesa	2868 Artesa	2436
	Ponís	1749 Ponís	1728 Ponís	1861 Ponís	2239
	Oliana	1130 Oliana	1038 Oliana	1377 Oliana	1844
1	La Seu d'Urgell	3792 La Seu d'Urgell	4585 La Seu d'Urgell	7624 La Seu d'Urgell	10711
2	Tremp	2377 Tremp	3281 Tremp	4450 Tremp	4821
3	La Pobla	1630 La Pobla	1833 La Pobla	3288 La Pobla	2997
4	Organyà	1133 Organyà	1036 Organyà	1171 Vielha	2330
5	Sort	1091 Sort	631 Sort	1136 Sort	1281
6	Vielha	925 Vielha	676 Vielha	7048 Organyà	1010

(*) Les xifres fan referència als municipis actuals, tret de la població d'Artesa de Segre i Ponís, que es refereix als límits dels municipis abans de 1960, i la de Tremp, Sort i Vielha als nuclis de població estrictes.

Font: elaboració pròpia a partir dels Nomenclàtors de població i J. M. Sabartés, "Població i territori a l'Alt Pirineu català", Tremp, 1998

Gràfic 7. Evolució demogràfica comparada de 5 centres i les seves rodalies, 1900-1996.

(*) A la població de la rodalia s'ha restat la població de cada nucli central.

Font: elaboració pròpia a partir dels Nomenclàtors de població.

La dinàmica de l'activitat econòmica i els centres d'activitat

La dinàmica demogràfica té un últim terme molt a veure amb la dinàmica de l'activitat econòmica. L'activitat agrària que era la base de l'economia dels nuclis i masies del Segre Mitjà s'ha transformat i ha perdut força. En el seu lloc han pres força la indústria i els serveis, que es concentren en els nuclis urbans. D'aquesta manera, Artesa de Segre, Ponts i Oliana han passat a ser protagonistes i motors gairebé únics de l'activitat econòmica.

Si en l'àmbit dels serveis s'indiquen un nombre molt divers d'activitats i les empreses són per un general de dimensions reduïdes, en l'àmbit de la indústria el nombre de subsectors i d'empreses és molt més reduït i esdevé molt sensible a les conjuntures econòmiques. És així que petites poblacions com Artesa de Segre, Ponts i Oliana viuen pendents en els darrers decennis de l'evolució de les seves indústries.

- Igual que en el cas de la població resident, a l'hora de quantificar l'activitat els centres del Segre Mitjà apareixen molt per davant dels centres comarcals de la plana i per davall també dels centres subcomarcals com Agramunt, Bellpuig o el mateix Guissona. En contrast amb les magnituds demogràfiques, l'activitat es concentra molt més en el corredor de la N-II i en algunes poblacions que han tingut un element dinamitzador particular, com ara Guissona, per la presència de la cooperativa, o Agramunt amb l'empresa Ros Roca.
- A nivell d'activitat, tal com es dedueix de l'anàlisi de la mobilitat obligada, Artesa de Segre destaca clarament sobre Oliana i Ponts. Artesa de Segre apareix com el centre més dinàmic de les planes ponentines en els anys 1990, almenys en termes d'ocupació assalariada. L'activitat reposa sobre la indústria i, de manera especial en tres grans empreses que representen la major part de l'ocupació, mobles, la impremta Nogués i la cooperativa d'Artesa de Segre i comarca.
- De la mateixa manera que Artesa de Segre tingué la seva crisi tèxtil amb el tancament de la Colònia Hiatures del Segre l'any 1967, Ponts ha tingut la seva crisi en els anys 1990 amb el tancament de Ponsfil, que ocupava uns 89 treballadors l'any 1987. Aquest tancament ha fet que l'evolució del conjunt de l'ocupació assalariada a Ponts en el darrer decenni sigui negativa, tot i que la població recolzi més en l'ocupació terciària.
- La dinàmica econòmica d'Oliana recolza, per la seva banda, i de manera quasi exclusiva en la dinàmica generada per l'empresa Taurus, que s'hi implantà l'any 1964. En els anys 1970 l'empresa ocupà uns 600 treballadors; posteriorment entrà en crisi i recentment ha estat represa per nous accionistes que han recuperat la marca, sense arribar al nivell d'activitat de l'època daurada, però encara amb una forta incidència en l'economia local, que suma un major nombre

d'assalariats a la indústria que Artesa i Ponts i no disposa d'altres empreses grans.

Per bé que el seu càlcul sigui menys precís i mereixi una menor fiabilitat, els índexs relacionats amb l'activitat econòmica que presenta l'"Anuario del Mercado Español" (La Caixa, 1999) confirmen les conclusions anteriors. Els índexs, calculats a partir de les quotes de l'impost d'activitats econòmiques, presenten una jerarquia similar a la que s'obté del nombre de llicències.

- Els centres de l'àrea objecte d'estudi, Artesa, Oliana i Ponts, queden bastant enfora de les capitals comercials característiques de la plana i passen enfora d'algunes pel les capitals de muntanya com Sorri o el mateix Vielha.
- Si Oliana destaca per l'activitat industrial, Ponts ho fa per la turística i Artesa de Segre per la comercial i l'indicador d'activitat general.

Quadre 16. L'activitat als centres de la regió de Lleida i la seva evolució, 1990-2000.

	Ocupats residents 1996	Llocs de treball 1996	Assalariats 1990	Assalariats 2000	Evolució (1990=100)
Lleida	41817	44416	37757	46308	122,6
Tàrraga	4744	4716	3120	4040	129,5
Mollerussa	3671	4070	2763	3659	132,4
Mollerussa (àrea)	5350	5025	4037	6224	154,2
Cervera	3003	4021	2476	3461	139,8
Balaguer	4672	3513	2440	2545	104,3
Balaguer (àrea)	5346	4503	2850	2981	104,6
Guissona	1250	1904	1489	2268	151,3
Agramunt	1917	1651	911	1270	139,4
Bellpuig	1406	1511	957	1147	119,9
Les Borges Blanques	1857	1575	903	1003	111,1
Almacelles	1464	1643	723	987	136,5
Artesa de Segre	1102	1145	442	707	160,0
Oliana	697	705	600	539	89,8
Alfarràs	734	960	654	503	76,9
Ponts	941	590	475	403	84,5

Font: Departament de Treball i Romà Puigas, "La Noguera", 2001, inèdit.

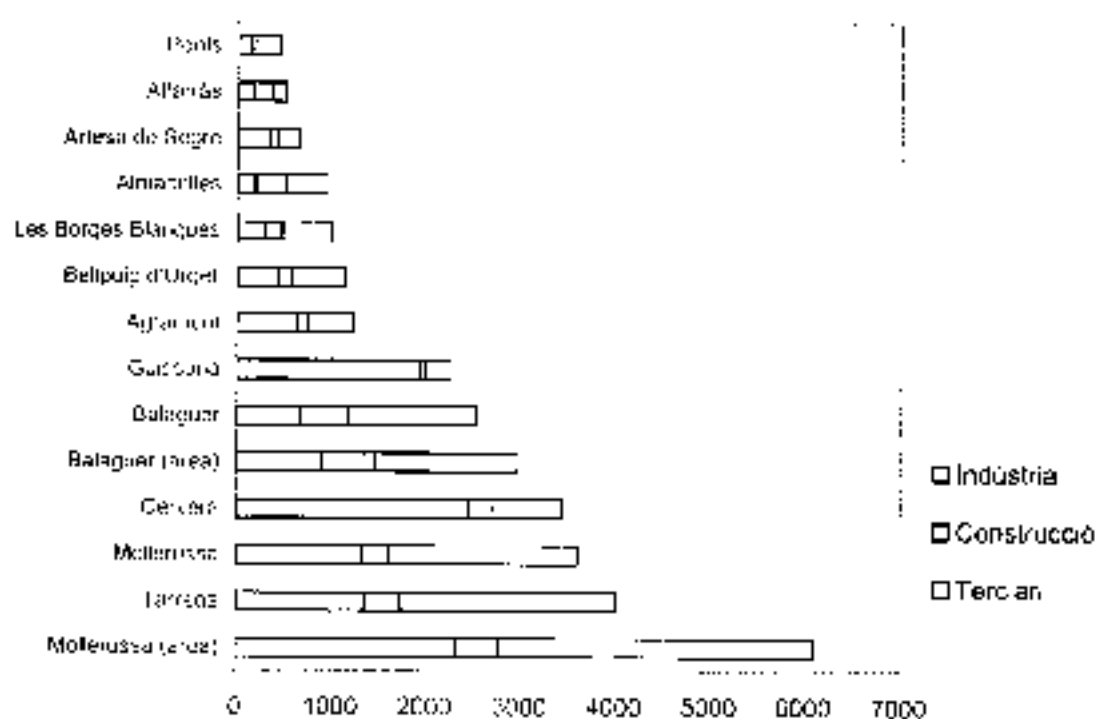
Quadre 17. Índex de serveis i d'activitat econòmica als centres de Ponent, anual a La Caixa, 1998 (*)

	Quota de mercat	Índex industrial	Índex comercial	Índex turístic	Índex d'activitat econòmica
Lleida	318	312	516	172	438
Salaguer	38	27	31	2	29
Tàrraga	36	41	49	6	41
La Seu d'Urgell	33	30	32	46	30
Mollerussa	29	57	28	6	37
Solsona	22	30	18	23	22
Cervera	22	28	15	8	19
Trepç	17	8	15	9	13
Borges Blanquies	15	14	14	0	13
Agramunt	14	19	10	2	12
Bellpuig	11	15	8	2	11
Artesa de Segre	10	9	7	1	9
Guissona	10	11	6	0	16
Ponts	8	3	8	5	6
Oliana	6	21	3	2	9
Sori	7	5	4	23	5
Toró	4	4	2	1	3

(*) La quota de mercat exemplifica com a índex la capacitat de compra municipal mesurada a través d'indicadors indirectes com el nombre de vehicles, telèfons i habitants. La resta d'índex es calculen a partir de la quota de l'impost d'activitats econòmiques corresponent a cada gran grup d'activitats. L'índex d'activitat econòmica ve a ser-ne la síntesi.

Font: La Caixa. Anuario Comercial de España, 2000.

Gràfic 8. Assalariats per grans sectors, exclosa l'agricultura, als centres de Ponent, 2000.

Font: Departament de Treball i Romà Pujadas, "La Noguera", 2001, inèdit.

Activitats comercials i jerarquies funcionals

Les activitats terciàries no solament són les més dinàmiques, sinó que són l'expressió per excel·lència de l'activitat urbana. L'anàlisi de les activitats terciàries ha estat efectuat a partir de la informació més completa i recent, les llicències dels establiments que paguen l'impost d'Activitats Econòmiques. A partir d'aquestes llicències es pot avaluar el potencial terciari de cada centre segons:

- Des d'un punt de vista qualitatiu, segons el nombre total de llicències, quantitat que es troba subjecta a algunes distorsions pel fet que alguns establiments tenen més d'una llicència.
- Des d'un punt de vista qualitatiu, segons la varietat d'activitats presents en cada centre. En aquest sentit, s'han classificat les activitats segons els "grups" d'activitats que estableix el RD 1175/1990.

L'aspecte qualitatiu de les funcions ha estat aprofundit a partir de l'elaboració del coeficient de Davies, que subratlla el valor d'una determinada activitat segons la seva abundància o escassetat. Aquest coeficient es calcula segons la fórmula $CD=100/n$, en la qual n equival a la freqüència de l'activitat en l'àrea objecte d'estudi (en aquest cas com a àrea teòrica objecte d'estudi s'han pres els municipis inclosos en la comarca del Segre Mitjà, més els centres comarcals i subcomarcals més pròxims):

- Determinades activitats només es troben en una ocasió i el seu coeficient serà igual a 100, com ara les botigues d'instruments musicals, servei de transport aeri, lloguers de material d'oficina, mitjans de transport, serveis hospitalaris o organització de tombes i espectacles.
- D'altres activitats són molt abundants i el seu coeficient es troba per davall de l'1, com ara el comerç majorista de productes del camp, les botigues d'alimentació, també es de roba, els cafès i/o bars, els serveis de transport per carretera i les perruqueries.

Per a cada municipi s'ha calculat un índex funcional sintètic que consisteix en el sumatori dels coeficients de Davies de les activitats que hi són presents: $I_f = \sum_i n_i \cdot C_{di}$, en la qual n_i és el nombre de llicències de l'activitat i del municipi i C_{di} el coeficient Davies de l'esmentada activitat.

D'acord amb els resultats obtinguts, que apareixen sintetitzats en el quadre i gràfic adjunts, no apareixen gaires variacions en relació a la jerarquia urbana que s'obtenia fa uns anys en altres estudis similars (Fujadas, Aldomà, 1987):

- Hi ha un primer esglaó que seria el de la capitalitat regional representada per Lleida, que aquí no s'ha estudiat.

- En un segon esglaió destaquen clarament les capitals comarcals, entre les quals es troben les tres que exerceixen major influència sobre l'àrea objecte d'estudi: Balaguer, la Seu d'Urgell i Solsona, per aquest mateix ordre.
- Després vindrien els centres subcomarcals o de rodalia, entre les quals es troben els tres centres principals de l'àrea d'estudi, Artesa de Segre, Oliana i Ponts, més centres veïns com Guissonà o Agramunt.
- En un quart esglaió quedarien els municipis que disposen d'uns serveis elementals; bar i/o restaurant, comerç d'alimentació, més llicències de transport per carretera i algun altre servei. Foradada, Vilanova de Meià o Peramola es trobarien en aquesta situació, però bé que el seu nivell de serveis és molt baix i s'atansa al grup inferior.
- Finalment quedarien els municipis que no disposen de cap activitat terciària o només en disposen de manera molt aleatòria. Si la informació fos a nivell de nuclis es trobava que la major part dels nuclis de l'àrea estudiada es troba en aquesta situació.

Pel que fa a les centralitats de l'àrea objecte d'estudi, les dades permeten observar amb major detall que

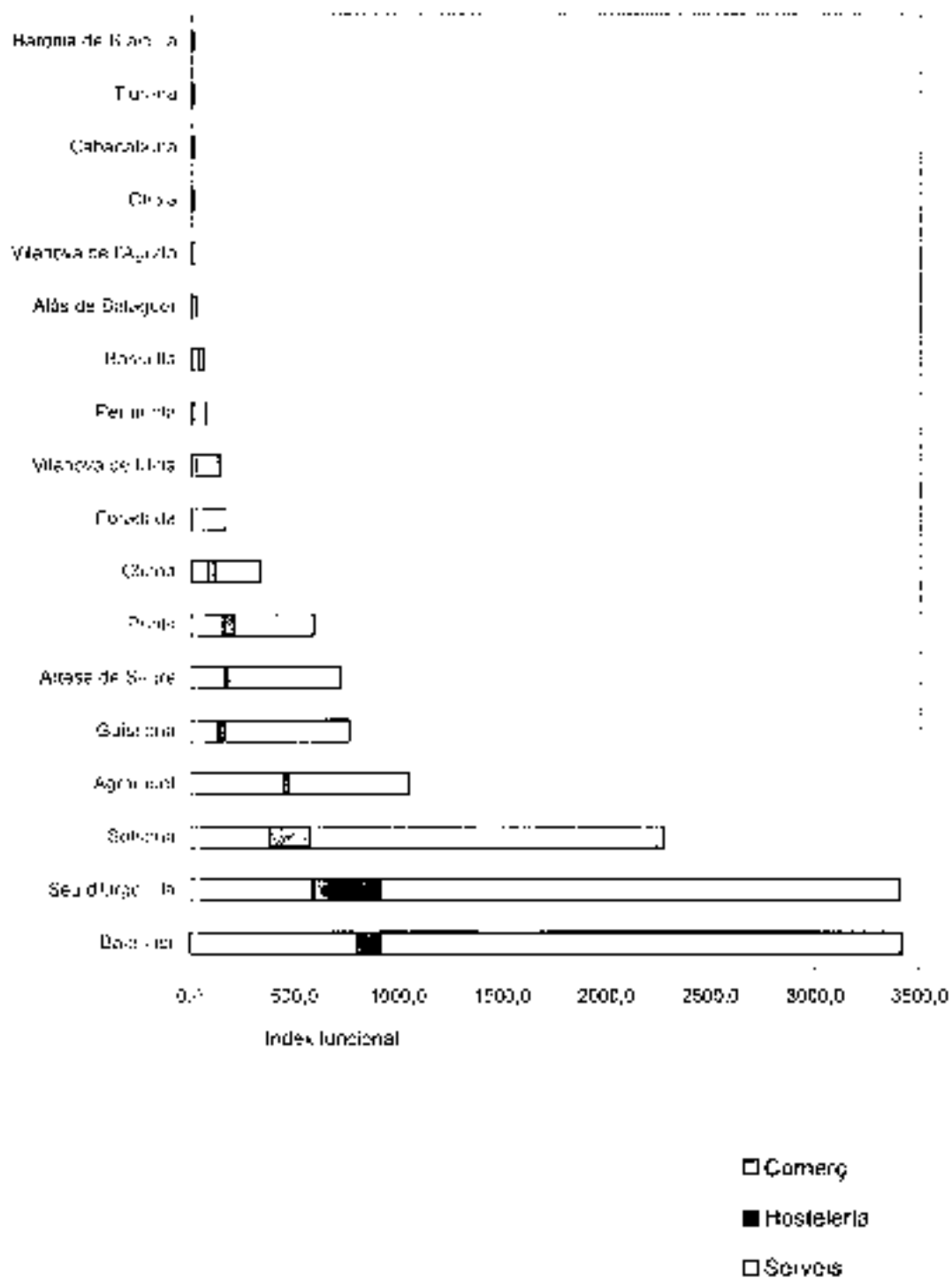
- Artesa de Segre apareix globalment en el primer lloc de la jerarquia d'activitats terciàries tant per nombre de funcions com per nombre d'establiments, com per l'índex sintètic de funcionalitat. Després d'Artesa ve Ponts i Oliana queda més endavant en la jerarquia a mig camí entre les capitals subcomarcals i els municipis rurals més grans.
- L'àmbit més específic dels serveis, en el qual s'inclouen reparacions, transports i comunicacions, serveis financers i a les empreses i els diversos serveis personals, és el que marca més clarament les jerarquies de referència.
- En l'àmbit de les activitats comercials, les posicions dels centres subcomarcals es troben més igualades. Mentre, en l'àmbit de l'hosteleria Ponts passa davant, tot aprofitant la seva tradició de punt d'alçada.

Quadre 18. Nombre de funcions i d'establiments d'activitats terciàries als municipis de l'àrea d'estudi i centres pròxims, 1999. Municipis ordenats per importància del nombre d'establiments

Municipi	Funcions	Comerç		Hosteleria		Serveis		Total terciari	
		Establi.	Funcions	Establi.	Funcions	Establi.	Funcions	Establi.	Funcions
Balaguer	25	355	6	81	71	442	102	888	
Seu d'Urgell, la	22	328	9	115	67	414	98	860	
Solsona	19	220	9	58	65	304	93	582	
Agramunt	23	137	3	21	42	160	68	313	
Artesa de Segre	17	93	3	20	41	119	61	232	
Ponts	17	81	4	34	33	138	54	223	
Guissona	19	61	3	18	38	139	60	218	
Oriana	16	49	4	21	22	51	42	120	
Vilanova de Meià	0	14	6	7	3	9	17	30	
Peramola	5	6	3	3	6	9	14	18	
Bassegoda	3	3	3	3	5	6	11	12	
Foradada	2	2	2	3	5	6	9	11	
Cabanabona	3	4	1	1	3	3	7	8	
Alós de Balaguer	1	1	2	5	1	1	4	7	
Vilanova de l'Aguda	3	3	1	1	2	2	6	6	
Oliola			1	1	2	2	3	3	
Baronja de Riudaura	2	2	1	1			3	3	
Tiurana	1	1			1	1	2	2	
Total general	186	1354	61	396	407	1776	654	3536	

Font: elaboració pròpia a partir les dades de l'Impost d'Activitats Econòmiques processades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Gràfic 9. Índex sintètic de funcions terciàries per municipis, 1999.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IAE, Institut d'Estadística de Catalunya

La jerarquia dels serveis públics

El quadre de la jerarquia urbana es completa amb el diferent nivell dotacional que presenten els centres en equipaments públics o centres privats que cobreixen funcions similars. En aquest cas no importa tant el fet de qui dona el servei (generalment són els mateixos ajuntaments), com la presència del servei, que marca diferències en relació als municipis o centres veïns i determina la seva dependència a l'hora de satisfer necessitats.

En matèria d'ensenyament es reproduïx una divisió en estrats molt clara segons la grandària dels nuclis. Tot completant les conclusions sobre les àrees d'influència vistes anteriorment, es comprova:

- Els centres comarcals més característics, com Balaguer, Mollerussa o Tàrraga, són els únics que disposen de centres especialitzats en cicles formatius (mitjans i superiors) i de centres d'ensenyament privats al costat dels públics. També disposen sistemàticament d'ensenyaments especialitzats com ara les Escoles de Música, per bé que en aquest cas, se'n troba també a Ponts dins l'àrea estudiada. Les capçaleres comarcals concentren també equipament de suport com ara els Centres de Recursos.
- En els subcentres comarcals, que són els que corresponen a l'àrea objecte d'estudi, apareixen com a equipament específic els centres d'ensenyament secundari. En els d'Oliana, Ponts i Artesa de Segre es poden cursar els mateixos tres tipus de batxillerat i el centre d'Artesa de Segre és l'únic que ofereix la possibilitat de cursar cicles formatius, en concret un cicle formatiu mitjà de gestió administrativa.
- Per sota dels subcentres en l'àrea estudiada es troben tot just alguns nuclis amb escoles primàries, totes elles amb un nombre d'alumnes molt reduït, que confirmen la base precària de l'equipament del poblament rural de la zona.

Pel que fa a l'equipament sanitari els centres s'inscriuen en els diferents esglaons establerts pel Departament de Sanitat:

- Artesa de Segre, Oliana i Ponts es troben en una posició pràcticament idèntica, amb els seus Centres d'Atenció Primària de nivell I, que estenen la seva àrea d'influència sobre les rodalies dels encontorns.
- Per davall dels dos centres anteriors només uns pocs nuclis disposen d'un equipament elemental com són els consultoris locals.

Pel que fa a l'equipament assistencial, pràcticament només es troba als centres de l'àrea objecte d'estudi.

- Residències geriàtriques se'n troben a Artesa de Segre i Oliana, mentre Ponts disposa recentment d'un centre de dia. Les tres poblacions i Vilanova de Meià disposen també de llar de jubilats.
- Els serveis socials es troben centralitzats en els Consells Comarcals, amb seu a Balaguer i la Seu d'Urgell per les àrees en qüestió. El mateix passa amb els equipaments d'atenció als disminuïts, per bé que aquests siguin ja més el fruit de les iniciatives dels particulars.

En els equipaments esportius es produeix una diferenciació clara entre:

- Les poblacions petites, on es troba alguna pista poliesportiva i algun camp de futbol, tot i que quasi tots els petits nuclis dels Segre Mitjà no disposa ni d'aquests equipaments.
- Les poblacions centres de rodalia, les quals disposen a més a més, de piscines i es troben en vies també de disposar de pavellons coberts, als quals s'haurem d'afegir la presència d'altres equipaments com les pistes de tennis.
- Equipaments més especialitzats com les piscines cobertes s'han d'anar a buscar a les capitals més grans.

La dotació a nivell d'equipaments culturals resulta més aleatòria i també més difícil d'avaluar perquè els usos i característiques de les instal·lacions són molt diversos.

- Els centres com Artesa de Segre, Ponts i Oliana disposen en principi d'espais per a realitzar exposicions, reunions, conferències i diferents actes culturals; per bé que les condicions de les instal·lacions són molt diferents. La biblioteca és un equipament comú i ben aviat també el museu. La presència de revista o ràdio depèn de la vitalitat local i té les seves èpoques.
- En les poblacions petites es disposa com a molt de sales de reunió, que poden tenir els usos més impensables.
- Els equipaments més especialitzats, com ara teatres o, cada vegada més, les sales de cinema s'han de buscar en els centres comarcals.

La presència dels serveis de prevenció i seguretat, l'administració de justícia, serveis de recaptació i altres més estrictament vinculats amb l'administració superior depèn de l'organització adoptada per cada organisme, tal com s'ha assenyalat amb anterioritat. La majoria tendeixen a concentrar-se a les capitals comarcals, mentre la notaria i altres voluntaristes com els bombers o creu roja arriben als centres de rodalia.

Quant als serveis relacionats amb l'activitat econòmica, en els nuclis petits és inexistent i als centres de rodalia com Artesa de Segre, Ponts i Oliana la seva la seva presència resulta força aleatòria.

- Tal com s'ha assenyalat en pàgines anteriors, Ponts disposa d'Oficina del DARP i Artesa de Segre té els Serveis del Sindical Unió de Pagesos, organitza una Fira i té la Inspecció Tècnica de Vehicles.

- Per altra part, molts dels serveis a l'activitat econòmica han tingut o tenen cada vegada més un caire privat, i segueixen una lògica de volum de demanda, tant o més que de proximitat, com és ara el servei de correus, el transport de mercaderies i les telecomunicacions, o els serveis a les empreses i els treballadors. La presència d'oficines d'agències com Secur o d'oficines de Sindicats obrers representa, en aquest sentit, un element nou de valoració, que reforça el pes dels centres comarcals, almenys dels més grans com la Seu o Balaguer.

En conjunt, després d'analitzar les dotacions dels centres de l'àrea del Segre Mitjà i les capitals comarcals veïnes en el quadre 19 adjunt, que no té en compte les competències típiques dels Consells Comarcals anteriorment analitzades, es descobreix:

- Una concentració important de serveis a les capitals comarcals actuals de l'àrea Balaguer i la Seu d'Urgell. Cal tenir en compte, amb tot, que es tracta de dos centres comarcals grans en relació al conjunt de comarques de Lleida i que algun d'ells gaudeix d'aigu servei típic de centralitat regional com és el cas d'una escola universitària. Capitals de menor grandària com el Pont de Suert o Sort presenten una dotació substancialment menor de serveis.
- Artesa de Segre, Ponts i Oliana presenten un nivell de serveis col·lectiu que ve a situar-se a la meitat de les capitals comarcals, entre 20 i 26 dels 51 serveis estudiats. Artesa de Segre suma 26 serveis i Ponts 25 i és interessant de veure com els dos centres s'intercanvien alguns dels serveis que comença a ser més característic d'una capital comarcal. Oliana presenta, per la seva banda, un nivell de serveis inferior, 20.
- Els dos nuclis rurals que s'han analitzat com a mostra dels pobles de l'àrea presenten un nivell de dotacions molt baix, tot i ser els dos nuclis més habitats. És una situació habitual a muntanya, però no a la plana on els nuclis són més grans i tenen més serveis.

Quadre 19 Presència – absència de serveis i equipaments col·lectius als centres de la zona d'estudi i altres pròxims (La llista assenyalada la presència) *

	Seu	Balag	Artesa	Ponts	Oliana	V. Meia	Pera.
Llar d'infants							
Ensenyament primari							
Ensenyament secundari							
Cursos formatius							
Ensenyament agrari							
Centre o escola universitària							
Escola de música							
Acadèmia de llengües							
Centre de Recursos Pedagògics							
Parit mèdic							
Parit farmacèutic							
Centre d'atenció primària I							
Centre d'atenció primària II							
Hospital							
Oficina INSS							
Llar de jubilats							
Residència de dia							
Residència jubilats							
Escola d'adults							
Ensenyament especial							
taller ocupacional							
E. Atenció a la Infància i Adolescència							
Camp de futbol							
Pista poliesportiva							
Piscina aire lliure							
Polesportiu cobert							
Piscina coberta							
Revista local							
Emissora ràdio							
Biblioteca							
Museu							
Sala d'exposicions							
Casal Cultural							
Cinema							
Alberg de Jovenut							

Quadre 19 (continua)

	Seu	Balag.	Artesa	Ponts	Oliana	V.Meia	Pera
Nolar a							
Recaptació Dipulació de Lleida							
Oficina liquidadora Generalitat							
Registre de la Propietat							
Juifat de 1a Instància							
Parc de Bombers							
Creu Roja							
Funerària							
Polícia local							
Mossos d'esquadra							
Oficina DARP							
Delegació Cambra de Comerç							
Fira							
Oficina de Treball de la Generalitat							
Inspecció Tècnica de Vehicles (ITV)							
Oficina de Correus							

* La presència de serveis fa referència a Balaguer i la Seu d'Urgell, els centres comarcals actuals, Artesa de Segre, Ponts i Oliana, i les dues poblacions amb més habitants de l'àrea d'estudi, Vilanova de Meià i Peramola

Font: elaboració pròpia a partir de qüestionari.

DELIMITACIÓ DE LA CENTRALITAT TERRITORIAL

La centralitat territorial es presenta com l'argument de l'assignació de la capitalitat de la nova comarca i mereix, doncs, una anàlisi. En la que segueix s'han tingut en compte dos aspectes:

- Donat el caràcter definitori de la voluntat municipal i vist que els municipis actuals de l'Alt Urgell no tenen cap interès en pertànyer a la nova comarca, s'han estudiat dos supòsits; l'un amb els nuclis dels municipis de la rodalia d'Oliana i l'altre sense.
- Per altra part, la centralitat pot ser considerada des de diversos enfoccs, que han estat objecte d'anàlisi a partir de la xarxa viària.

La ubicació en relació als grans centres i eixos

La Comissió d'Experts atribueix la capitalitat de la nova comarca del Segre Mitjà a Ponts en raó de la seva *centralitat* sense més aclariments. Però la centralitat és un concepte que té diverses lectures, algunes més aclaridores que d'altres. D'entrada, la centralitat pot ser contemplada en relació al conjunt del territori, particularment en relació als grans centres de població:

- En els 112 quilòmetres que separen Lleida de la Seu d'Urgell, a través de l'eix de la C-13, que és el més freqüentat de tota la zona, Ponts beneficia, per exemple, d'una situació intermèdia més favorable que els altres dos centres, Oliana o Artesa de Segre, per bé que comença a disputar-se-la amb Oliana si en comptes de la Seu d'Urgell es té en compte Andorra i es considera, sobretot, el factor temps.
- A banda de la seva posició en l'eix de comunicacions de la vall del Segre, Ponts assumeix el paper històric de cruïlla entre aquesta i les comunicacions que venen de Barcelona a través de Cervera o Calaf i aquest posicionament explica bona part de les funcions de centre de pas assumides per Ponts. És una condició que no té Oliana; però que sí té Artesa de Segre, per bé que sobre una cruïlla menys freqüentada, la de la vall del Segre amb els eixos que venen del camp de Tarragona i els qui van del mateix camp de Tarragona i Barcelona cap al Pallars, a través Tàrraga i Agramunt.

Es fa difícil pensar que la situació en relació als eixos viaris i el posicionament estratègic dels nuclis estudiats canviï radicalment en un futur; però pot variar fortament la seva incidència econòmica i social.

- En la mesura que s'escurcen les distàncies en temps, els beneficis com a lloc de pas d'Oliana, Ponts i Artesa de Segre es van reduint. A més a més, el pas de la C-13 per Artesa de Segre i Ponts és fisiogràficament forçat i és lògic acabar allunyant-se del centre urbà, com pot acabar separant-se del centre d'Oliana per una qüestió simplement d'higiene urbana.
- En la mesura que el Pallars es recuperi econòmicament i demogràficament de la decadència passada, el valor estratègic d'Artesa de Segre pot, en tot cas, recuperar-se de manera significativa.

L'emplaçament observat en relació a la xarxa viària i els centres principals explica també que les dotacions en matèria de serveis de transport siguin també diferents. Oliana i Ponts tenen habitualment 7 serveis diaris d'autobusos de línia regular amb diferents destinacions, mentre Artesa de Segre en té 5.

- Oliana disposa dels 2 serveis diaris, sempre anar i tornar, entre la Seu i Lleida, més els 2 de la Seu a Barcelona i 1 de la Seu a Tarragona, i és, a més a més, dos serveis diaris propis d'Oliana a la Seu.
- Ponts té a més dels 5 serveis diaris que baixen (i pugen) de la Seu cap a Barcelona, Tarragona o Lleida, 1 servei diari que va de Solsona a Lleida i 1 servei específic cap a Cervera o Manresa quatre dies a la setmana.
- Artesa de Segre té, per la seva banda, a més dels 3 serveis que van des de la Seu o Solsona cap a Lleida, 1 servei diari que va des de Barcelona a la Poble de Segur i 1 altre des de Barcelona a Esterri.

Sigui com sigui, el transport públic per carretera dona servei només als tres centres principals i algun altre nucli que es troba situat sobre els eixos principals, mentre la major part del territori queda desatès. Les comunicacions es fan actualment de manera fonamental i quasi exclusiva amb els vehicles particulars. Per això i pel fet que la valoració de l'emplaçament i la centralitat han de tenir en compte les facilitats d'accés dels habitants del lloc, s'imposa una valoració específica i detallada de la xarxa viària local i el seu funcionament en el marc del territori comarcal proposat.

Quadre 20. Línies de transport de viatgers que serveixen el Segre Mitjà, 2001

Trajecte	Número de serveis i freqüència setmanal
La Farga de Moles a Barcelona per Ponts	2, diaris
Ponts a Cervera o Manresa	1, 3 dies Cervera i 1 Manresa
La Seu d'Urgell (Puigcerdà) a Lleida	2, diaris
La Farga de Moles a Reus i Tarragona per Cervera	1, diari
Solsona a Lleida per Ponts	1, diari
Oliana a la Seu d'Urgell	2, diaris
El Pont de Rei a Barcelona per Artesa	1, diari
La Poble de Segur a Barcelona per Artesa	1, diari

Font: Transports Públics de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Generalitat de Catalunya

Xarxa viària local i distàncies des dels tres centres principals

Hi ha una primera aproximació a l'accessibilitat del territori a partir de les distàncies en línia recta o distàncies a vol d'ocell, que són les distàncies que dona l'observació immediata del mapa. Aquestes distàncies, que són interessants per a diferents càlculs gravitacionals o de xarxes, no reflecteixen, però, l'accessibilitat real perquè el territori és físicament desigual, el poblament s'hi assena de manera desigual i la població es desplaça per unes xarxes de condicions molt diferents. Ponts, el Tossal o Gualter poden trobar-se en el punt central del mapa de l'àrea del Segre Mitjà, però no tenen perquè ser els més accessibles, com no ho és Castellfollit del Boix (Bages) en relació a Catalunya, que tenia i conserva segurament el seu punt més accessible uns quants quilòmetres més lluny, a Martorell (Pla de Carreteres de Catalunya, 1986)

L'accessibilitat real del territori ve donada per les distàncies reals en terrenys per la xarxa viària i aquestes permeten d'aproximar-se millor al fet de la centralitat. Per a l'àrea del Segre Mitjà s'ha procedit, doncs, a elaborar els càlculs de l'accessibilitat que s'han fet a partir d'una simulació del funcionament real de la xarxa amb el mòdul Arc View Network Analyst. En la digitalització i confecció del graf d'observació del Segre Mitjà s'ha tingut concretament en compte:

- El dibuix de la xarxa viària realment utilitzada per a les relacions entre els assentaments de població a partir de les observacions de camp.
- L'assumpció de la nova xarxa viària que es troba en vies d'implantar-se en tot l'entorn de l'embassament de Rialb i la supressió de connexió entre una banda i l'altra del nu Segre entre Gualter i Oliana que implica l'embassament.
- L'assignació a cada segment de la xarxa viària de la velocitat calculada a partir de la distància i temps real observats en el treball de camp. No es castiguen els encreuaments i en carvi es tenen en compte el temps reals als punts concrets d'encreuament, tot tenint en compte així el frec degut a la travessia de les àrees urbanes.
- Els assentaments de població en el territori segons el Nomenclator de població del padró de 1996, amb l'excepció d'aquells assentaments anegats per l'embassament de Rialb o manifestament deshabitats i en els quals es fa fins i tot difícil un accés rodar normal, els quals s'agreguen a tots els efectes al lloc de poblament més pròxim.
- La circumscripció de l'estudi als assentaments dels termes actuals dels municipis inclosos en la proposta, com a opció administrativament i metodològicament més correcta ateses les reflexions inicials. El graf podria haver inclòs també els assentaments exteriors a l'àrea d'estudi, però l'objectiu de delimitar una

centralitat a l'interior de l'àrea estricta de propostes feia innecessari afegir aquesta complicació metodològica

En la mesura que prefigura els resultats del càlcul d'accessibilitat del territori, la disposició i disseny de la xarxa viària mereixen algun comentari previ:

- Les comunicacions de l'àrea s'insereixen principalment en la carretera C-1313, ara C-13, que és l'eix central i més ràpid, on se situen els tres centres principals, Artesa de Segre, Ponts i Oliana. Els 25 quilòmetres que separen Oliana de Ponts en relació als 14 que separen Ponts d'Artesa de Segre incideixen fortament en l'accessibilitat i l'accessibilitat a nivell local.
- Els altres eixos destacats posen de relleu el paper de cruïlla de Ponts i Artesa de Segre per al trànsit entre el litoral o la plana i els Pirineus, mentre Oliana queda apartada de l'altra cruïlla destacada, la de la L-301 procedent de Solsona. El trànsit de la C-1412 procedent de Calaf supera al de la C-240 des de Tàrraga i Agramunt a Artesa, fet que remarca el paper de Ponts com a cruïlla. Però les diferències són poques i l'especialització de Ponts en el servei al trànsit de pas s'han d'atribuir també a la tradició i a la configuració dels espais urbans.
- Fora de les vies principals, les carreteres i camins que permeten arribar a la majoria dels assentaments de l'àrea presenten unes condicions de traçat i disseny molt desiguals. Encara són possible moltes millores que modifiquin les bases de càlcul utilitzades; però la situació física i l'accidentament del relleu no deixen preveure canvis molt radicals en relació als resultats que més avall s'exposen. De la mateixa manera, les carreteres principals actuals tenen ja una llarga tradició històrica i no es preveuen modificacions substancials de la seva configuració després dels canvis provocats per l'embassament de Riub.

Tal com es reproduïx en els mapes adjunts, els temps mínims a partir d'Artesa de Segre, Oliana i Ponts constitueixen el primer resultat de l'anàlisi de la xarxa considerada. El programa utilitzat efectua una selecció dels recorreguts més curts entre dos punts i a partir d'aquests les isocrones posen de relleu

- L'excentricitat d'Oliana en relació a l'àrea estudiada. Una part important dels nuclis, particularment de l'entorn d'Artesa de Segre, es troba més de mitja hora de distància d'Oliana.

La situació dels assentaments de l'àrea d'estudi a menys de mitja hora de distància d'Artesa de Segre, tret d'alguns dels petits nuclis pròxims a Oliana. Les particularitats de la xarxa fan que Ponts estigui més a prop d'Artesa que alguns dels assentaments del propi municipi.

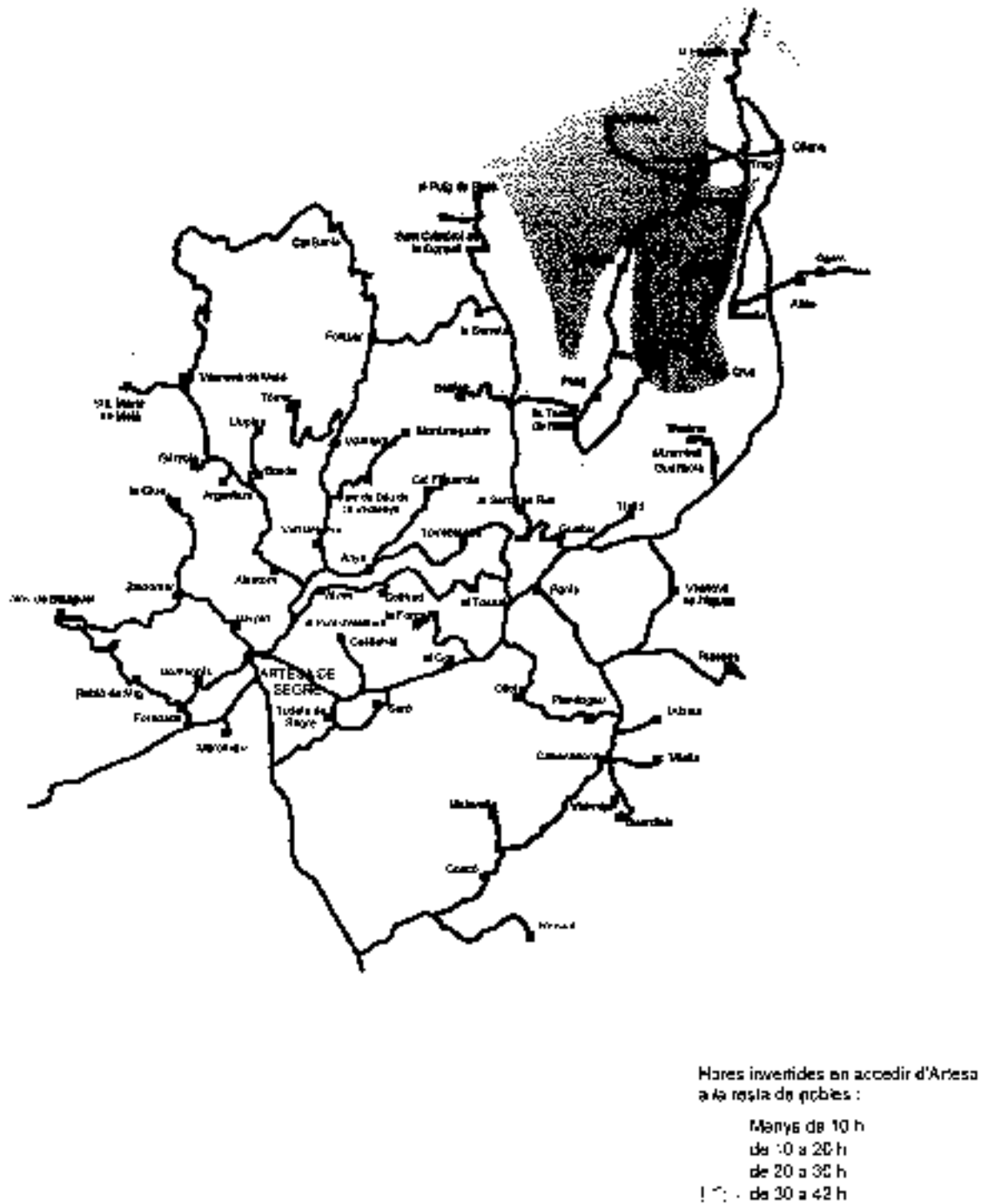
- Des de Ponts les isocrones no presenten canvis espectaculars en relació a Artesa de Segre. Des de Ponts augmenta l'accessibilitat a la part oriental de l'àrea estudiada i les distàncies als petits nuclis de l'entorn d'Oliana no són tan grans; des de Ponts pràcticament tots els assentaments de l'àrea es troben a menys de 30 minuts.

Mapa 29. Xarxa viària i velocitats de recorregut a l'àrea del Segre Mitjà, 2001.

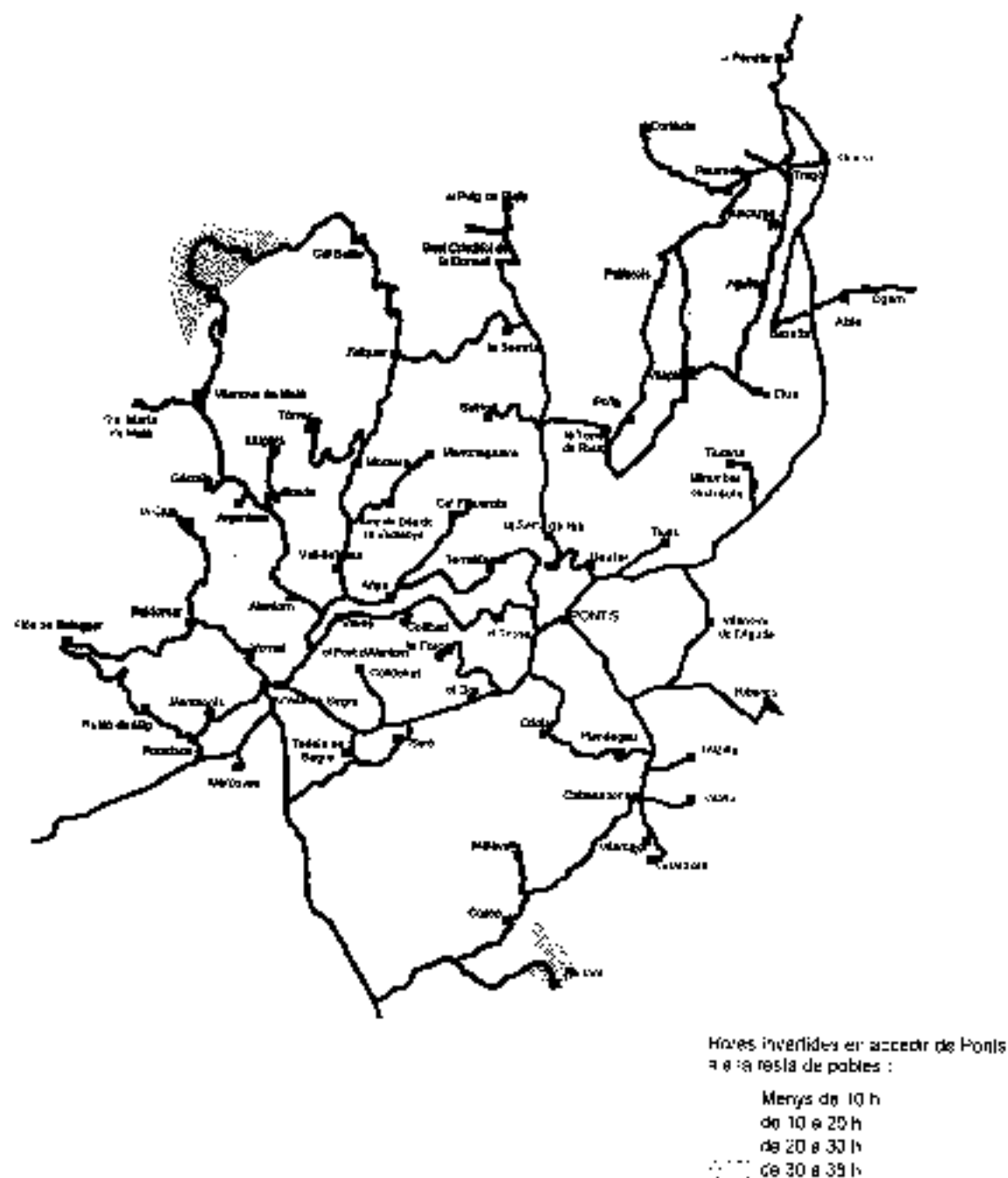
Font: elaboració pròpia a partir de ICC, "Mapa comarcal de Catalunya, 1:50.000, Noguera", 1994, i treball de camp.

Mapa 30 Distància des d'Artesa de Segre a la resta del territori, isocrones en minuts

Font: elaboració pròpia a partir de ICC, "Mapa comarcal de Catalunya, 1:50.000, Noguera", 1994, i treball de camp

Mapa 32. Distància des de Ponts a la resta del territori. isocrones en minuts.

Font: elaboració pròpia a partir de ICC, "Mapa comercial de Catalunya. 1:50 000, Noguera", 1994, i treball de camp.

Accessibilitat general i centralitats

A partir de l'anàlisi de les distàncies no solament dels centres principals, sinó de cada assentament a la resta dels assentaments es fa possible arribar a una mesura de l'accessibilitat general del territori. D'aquesta manera s'arriba a determinar el punt o assentament de població que amb un menor cost en temps permet accedir a la resta a la resta d'assentaments i a la inversa; aquest és el punt que reuneix per excel·lència la condició de centralitat. El càlcul de la distància mínima des de cada assentament s'expressa en minuts i segueix la fórmula $T_i = \sum t_{ij}$, en la qual t_{ij} és el resultat de sumar els temps de cada tram de trajecte més curt, calculat a partir de multiplicar la distància per la velocitat.

Els resultats es presenten en els quadres i gràfics adjunts seguint dos supòsits.

1. El primer comprèn tots els assentaments de l'àrea del Segre Mitjà.
2. En el segon s'exclouen els assentaments dels municipis de la rodalia d'Oliana, donat que aquests plantegen dubtes seriosos de pertinença comarcal i han manifestat la voluntat decidida de no integrar-se a la nova comarca.

Els resultats obtinguts posen de relleu:

- Ponts és l'assentament més ben situat quant a accessibilitat des de conjunt de l'àrea, però si s'exclou la rodalia d'Oliana, és Artesa de Segre qui passa a ocupar el primer lloc.
- Els assentaments més accessibles i centrals se situen just damunt la C-1313 entre Gualter i Artesa de Segre, accessibilitat que es desplaça i s'estén cap a la carretera de Triemp, en treure la rodalia d'Oliana.

L'accessibilitat en temps no acaba de recollir l'accessibilitat real que el territori té per a la població resident de l'àrea, perquè els càlculs no tenen en compta la grandària demogràfica dels assentaments. Una posició central ha de venir, en definitiva, confortada per la presència d'un nucli de població prou important i per una posició avantatjosa en relació al conjunt de residents. Per a introduir la població s'ha elaborat un coeficient d'atracció per a cada assentament a partir del model gravitacional més senzill $G_i = \sum P_j \cdot P_i / d_{ij}^2$, en el qual P_i és la població de l'assentament d'origen, P_j la població de l'assentament de destinació i d_{ij}^2 la distància quadràtica entre ambdós pel camí més curt mesurada en minuts. Donat que es pretén només l'establiment d'una jerarquia dels assentaments, no s'ha introduït cap tipus de constant. El resultat dels càlculs, que es presenta en el quadre i gràfics adjunts posa de relleu

- La preeminència dels tres nuclis més importants de població, com a centres d'atracció de l'àrea d'estudi, amb uns coeficients particularment destacats per Artesa de Segre i Ponts.

- La preeminència d'Artesa de Segre sobre la resta d'assentaments tant si s'exclou la rodalia d'Oliana com si no s'exclou. La preeminència d'Artesa es fa, naturalment, molt clara si s'exclou la rodalia d'Oliana i, sinó, esdevé molt minça.
- La baixa atractivitat del conjunt dels assentaments de l'àrea exclosos els més pròxims al nucli d'Artesa de Segre, fet que s'ha de relacionar, sobretot, amb el seu reduït pes demogràfic. Aquest encara seria menor si en lloc de comptar els residents empadronats es comptessin els roals.
- En conjunt, el major nombre de nuclis de pobrament a l'entorn d'Artesa de Segre i el seu major nombre de residents fa que el pes gravitacional demogràfic del Segre Mitjà es decanti clarament per Artesa, mentre Ponts té pocs nuclis i/o poc habitats en el seu entorn.

Quadre 21. Llocs més accessibles de Segre Mitjà. Distància en minuts pel camí més curt al conjunt d'assentaments, 2001

Ordre	Amb Oliana i rodalia		Sense Oliana i rodalia	
	Lloc	Minuts	Lloc	Minuts
1	Ponts	1142	Artesa de Segre	831
2	el Gos	1156	el Pont d'Alentorn	833
3	Guarter	1198	el Gos	866
4	Artesa de S.	1201	Vall-Hebrera	894
5	el Pont d'Alentorn	1222	Ponts	898
6	Seró	1246	Tudela de Segre	916
7	Tudela de Segre	1263	Seró	919
8	Val-Hebrera	1305	Vernel	923
9	Vernel	1315	Vilves	930
10	Oliola	1334	Alentorn	940

Font: elaboració pròpia, dades completes en annex.

Quadre 22 Assenlaments amb un coeficient d'atracció més elevat al Segre Mitjà, 2001

Ordre	Amb Oliana i rodalia		Sense Oliana i rodalia	
	Lloc	Coeficient*	Lloc	Coeficient*
1	Artesa de S.	183636	Artesa de S.	174825
2	Porís	182950	Porís	154634
3	Oliana	67719	Gualler	46295
4	Gualler	47216	Vernet	23649
5	Vernet	23815	Tudela de Segre	19178
6	Tudela de Segre	19735	Seró	15190
7	Tragó	16400	Alentorn	15179
8	Peramola	15958	el Pont d'Alentorn	14411
9	Seró	15801	Baldomar	14366
10	Alentorn	15554	Montsonís	10960

* Calculat segons la fórmula $C_i = \sum P_i * P_j$ i dij 2 detallada en el text.

Font: elaboració pròpia, dades completes en annex.

Mapa 33. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Sumatori de distàncies pel camí més curt.

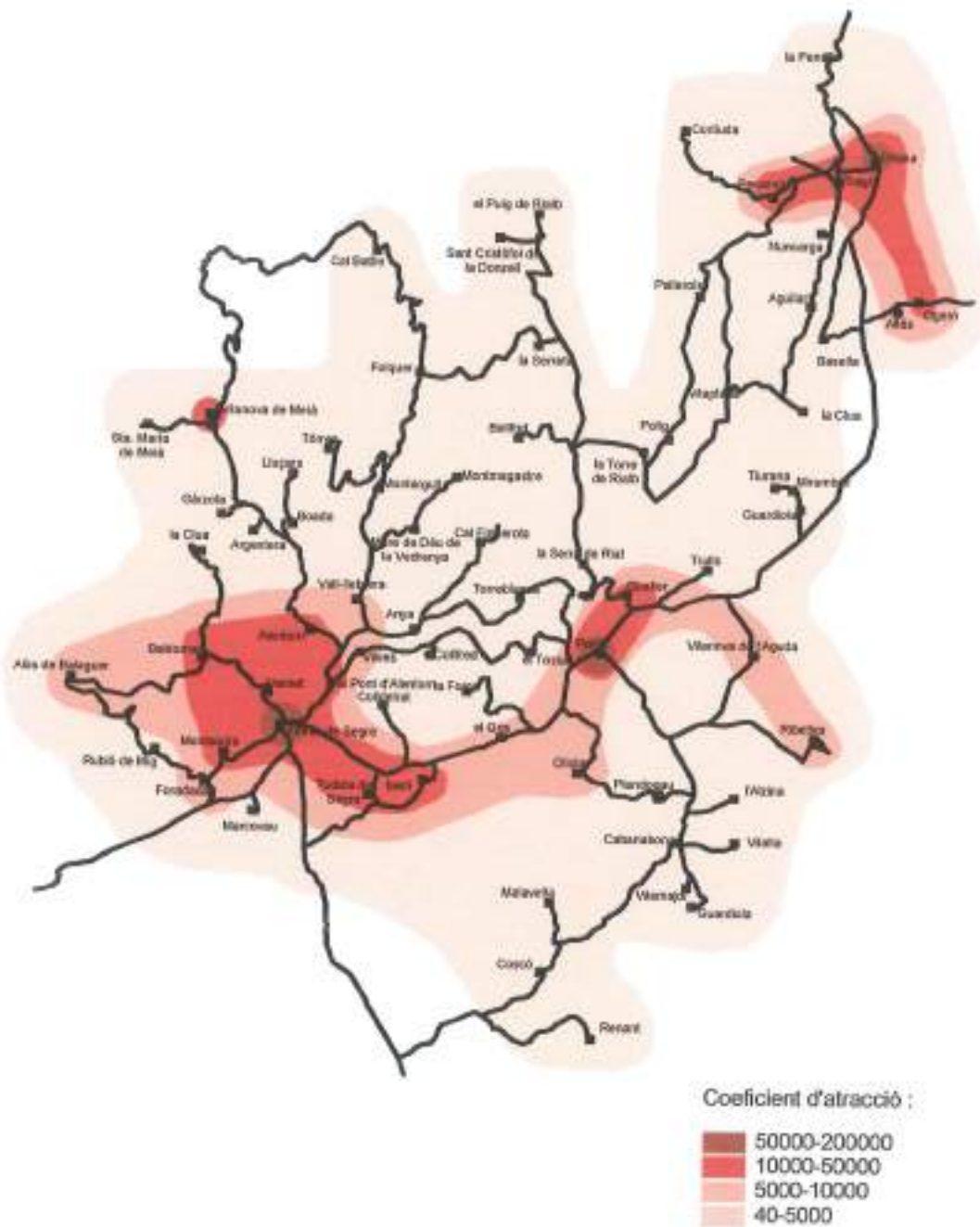
Font:elaboració pròpia.

Mapa 34. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà, exclosa la rodalia d'Oliana.
Sumatori de distàncies pel camí més curt.

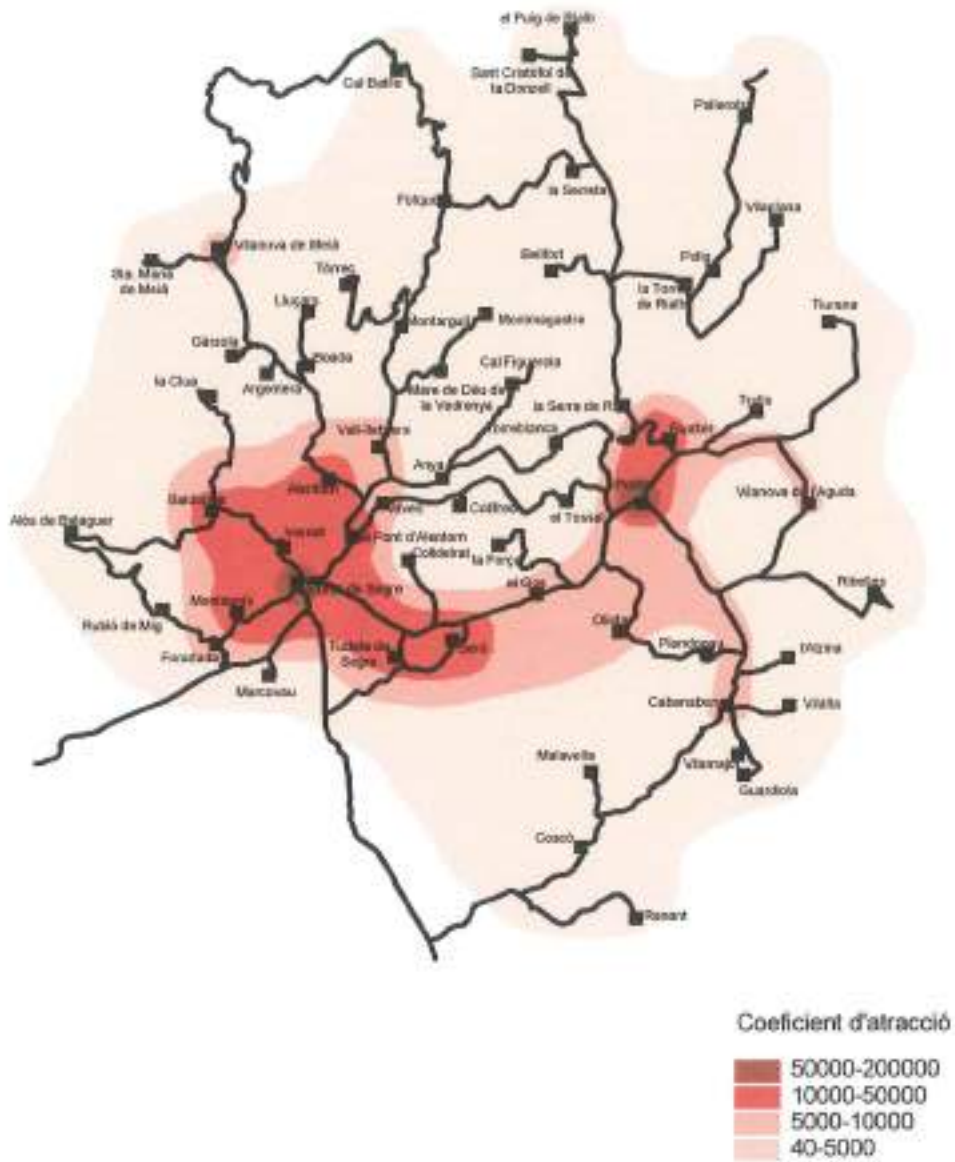
Font: elaboració pròpia.

Mapa 35. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Coeficient d'atracció.

Font: elaboració pròpia.

Mapa 36. Accessibilitat general de l'àrea del Segre Mitjà. Coeficient d'atracció, exclosa la rodalia d'Oliana.

Font: elaboració pròpia.

CONCLUSIONS

L'article 2 de la Llei 6/1987 d'organització comarcal de Catalunya deixa clars els criteris de la divisió i organització comarcals:

"a) Els àmbits territorials resultants han de coincidir amb els espais geogràfics en què s'estructuren les relacions bàsiques de l'activitat econòmica i han d'agrupar municipis amb característiques socials i històriques comunes

b) Els àmbits territorials resultants han d'ésser els més adequats per a fer efectius els principis d'eficàcia, de descentralització i de participació en la prestació dels serveis públics."

La concreció d'aquests dos principis no resulta, però, fàcil i l'exercici de delimitació d'una unitat territorial es presta a diferents enfoccs que acostumen a donar resultats divergents. L'anàlisi que precedeix mira d'abordar el territori en tota la seva complexitat i a partir d'aquí descobrir els elements de coincidència i de divergència en la nova comarca que es proposa.

Per altra part, no es pot deixar de tenir present que, tal com mostra el procés d'implantació i reestructuració comarcal dels darrers anys, el qui té la darrera paraula és el mateix territori i, en particular, els ajuntaments, que representen l'entitat territorial bàsica que és el municipi.

Sobre els municipis i la base territorial de l'àrea d'estudi

No és el propòsit d'aquest informe l'anàlisi de les propostes de reorganització institucional i territorial del nivell municipal, sinó en tant representen la base de la delimitació i organització comarcal que s'ha d'estudiar. Al respecte, les pàgines anteriors posen de relleu diferents observacions:

- La base de la colonització i organització del territori estudiat són els petits nuclis i les masies, que en total constitueixen uns 78 "llocs" habitats segons els Nomenclàtors de població, que presenten lleugeres variacions d'un any censals a uns altres.
- Els límits municipals no reflecteixen del tot correctament l'organització territorial real de les anteriors unitats de base. Entre les disfuncions més evidents es troba la dels nuclis del sud d'Oliola, que depenen per tots els serveis d'Agramunt o els nuclis de la Ribera Salada, Altés i Ogern, que es relacionen estretament amb Solsona i tenen poc a veure amb els altres nuclis de Bassella, a més de la Vall d'Àn i la Móra Comtal (Odèn) fortament units a Oliana. Montclar (Agramunt) es troba per la seva banda en un punt d'equilibri entre Artesa de Segre i Agramunt.

- Ara bé, ni els límits municipals actuals xoquen radicalment amb l'organització del territori estudiat, ni els casos anteriors, que inclouen en les àrees de mercats i serveis, impliquen necessàriament que s'hagin de canviar els límits municipals. La població afectada per les disfuncions és molt poca i, a més a més, les divisions administratives no tenen perquè ajustar-se estrictament a unes relacions territorials que poden variar en el temps, i només cal veure la incidència que el pantà de Rialb i les noves comunicacions tenen en la reorganització de l'àrea estudiada.
- Fetes les anteriors precisions, els límits de la comarca que es proposa resulten força coherents. Sanauja presenta força relacions amb Ponts, menors, però, que en altres èpoques i la seva pertinença a la Segarra apareix com a força assumida. Més intensos són els lligams de Cubells amb Artesa de Segre, les dues poblacions dins la mateixa comarca; però els vincles de Cubells amb Balaguer són també intensos.
- No soament el territori estudiat ha sofert un gran despoblament, sinó que els petits nuclis i masies que colonitzen el país es troben en un estat social i econòmic molt precari, els qui queden són vells: una bona part dels censats de fet no hi resideixen; en alguns, de fet, no hi resideix ningú. Aquestes circumstàncies compliquen extraordinàriament qualsevol delimitació administrativa.
- El territori es resumeix cada cop més als centres principals. Artesa de Segre, Ponts i Oliana, que són els qui concentren tota l'activitat i la major part dels residents, mentre la resta del territori es converteix en segona residència o residència de caps de setmana.

Sobre la coherència d'una nova comarca del Segre Mitjà

La proposta de comarca del Segre Mitjà no és un invent del tot nou. Algun tractadista ja l'havia recollit, de vegades amb un topònim diferent, i la comarca proposada pot tenir, també, algunes referències d'identitat:

- El precedent més clar i significatiu de la nova comarca és la proposta d'Urgell Mitjà de Pau Vila, que antecedeix els treballs de la Ponència de la divisió territorial de 1931, tot i que els límits d'aleshores no són estrictament coincidents amb els actuals.
- El nom de Mig Urgell o Urgell Mitjà que s'ha utilitzat per designar la zona recorda la identitat històrica com a zona de transició del Comtat d'Urgell i del mateix Bisbat en el seu desplaçament de la muntanya cap a la plana. Amb tot, aquesta referència històrica no es correspondrà amb cap unitat senyorial, eclesiàstica o administrativa determinada.
- La proposta toponímica de Segre Mitjà, que és més correcta gramaticalment que la més usual de Mig Segre, es pot relacionar amb una identitat de tipus fisiogràfic

L'àrea representa, realment, una posició intermèdia en la conca del riu Segre, tot i que els seus límits no siguin estrictament els de la conca, sobretot a llevant (Ribera Salada i Llobregós). El riu Segre representa, per altra part, el nexa d'unió de la comarca proposada i les terrasses immediates al nucli on se situa la major part de la població i l'activitat.

- L'àrea del Segre Mitjà es presenta inevitablement com un territori relativament trencat a mig camí entre la plana i la muntanya, i això crea identitats a nivell ecològic i complicitats a nivell de produccions agràries i alternatives de producció, per bé que es fa difícil a partir d'aquests elements establir diferències marcades amb les àrees veïnes.
- Econòmicament i culturalment més aparellat a la plana que a la muntanya, l'àrea de Segre Mitjà mostra un desajustament i un deseiximent econòmic que en molts casos recorda la greu crisi de les comarques pirinenques. A partir d'aquí es podria buscar un projecte engrescador de territori o comarca a desenvolupar; però els projectes que avui es mouen des dels municipis tampoc pertanyen de la unitat de l'àrea estudiada.

Ara bé, a banda dels dubtes que es plantegen en els elements d'homogeneïtat i cohesió apuntats, la proposta de nova comarca té algunes mancances importants.

- D'entrada, tant pel relleu com per les condicions geocollògiques es planteja un contrast significatiu entre la part nord i nord-occidental on el Pirineu imposa la seva força, una part central d'altiplans entretallats i una part sud més planera, diferències que incideixen en les possibilitats de desenvolupament agrícola i econòmic en general.
- El dèficit més important és en qualsevol cas, la manca d'un centre històric que serveixi de punt de relació i cohesioni la zona. Les tres poblacions més grans, Artesa, Oliana i Ponts tenen una grandària i projecció semblants i s'han situat o se situen, com a molt, entorn els 2.000 habitants.

El territori no funciona en cap cas com una comarca, sinó com tres rodalies, les d'Artesa, Oliana i Ponts, tant a nivell d'àrees de mercat, com de mobilitat de la població, com d'organització de l'ensenyament i la sanitat i d'altres serveis públics i privats. Aquesta manca de complicitat té també una forta tradició històrica, que ha portat pròpiament a identificar com a comarca la pròpia rodalia i que ha provocat rivalitats locals encara força vigents.

- A una escala superior les tres rodalies no miren tampoc, a nivell de serveis i de mercat i a nivell també administratiu cap a un mateix lloc; la d'Oliana mira més aviat cap a la Seu i Solsona, la d'Artesa de Segre cap a Balaguer i Lleida, i la de Ponts, entremig, mira una mica més cap avall que cap amunt i també una mica cap a llevant. Manresa.

Sobre la viabilitat d'una nova comarca

Des del punt de vista de la eficiència i equilibri com a nova administració local, la nova comarca comença a ser una mica petita quant a magnituds comparatives:

La nova comarca es crea a expenses de la Noguera i l'Alt Urgell, que són comarques relativament grans tant a nivell de població com de territori i continuen sent-ho un cop separats els municipis en qüestió. En tot cas, l'Alt Urgell és una comarca força equilibrada políticament quant a municipis integrants. 19, mentre els 30 municipis actuals de la Noguera fan una mica més complicat el consens municipal.

La nova comarca que es proposa es troba entre les més petites quant a població, 9852 habitants (1999), i més aviat entre les grans quant a territori, 870,6 quilòmetres quadrats.

- Si es treu la rodalia d'Oliana, el quadre comparatiu no canvia molt; quant a territori es troba en una posició intermitja i per població només es troba per damunt de les comarques pirinenques de la Vall d'Aran, Pallars Sobirà i A la Ribagorça o de la recentment proposada Vall de Camprodon.

Pel que fa més concretament a les competències que ha d'assumir directament l'administració comarcal o les que implica indirectament, la manca d'un perfil clar de les competències actuals de les comarques fa difícil avaluar la idoneïtat de la nova comarca; però l'anàlisi permet observar:

- La presència d'una nova administració comarcal significa la presència de més administració a la capital; però no implica menor atenció a nivell de serveis perquè des de les capitals comarcals actuals es cobreix tot el territori amb desplaçaments in situ.
- Algunes rodalies troben un encaix força adequat en el marc de les comarques actuals, a partir de mancomunitats, consorcis i/o associacions de tipus divers. Aquest és el cas de la rodalia d'Oliana, que junt amb els municipis d'Organyà, Coll de Nargò, Cabò, Figols i Alinyà i, en algun cas, també les Valls d'Aguilar gestiona temes tan importants com els residus sòlids i els desenvolupament local, que es troba plenament integrada en la comarca de l'Alt Urgell. Per bé que amb una menor tradició i intensitat la rodalia de Ponts representa un cas similar en relació a la Noguera, a través de la Mancomunitat de Serveis del Mig Segre.
- Pel que fa als serveis públics, com ara algunes oficines descentralitzades de la Generalitat o de l'administració de justícia, que augui implicar indirectament la creació d'una nova comarca, aquests són molt pocs i depenen tant o més de la grandària de la població que del fet mateix de presència d'una administració comarcal. Molt més vàlida resulta aquesta conclusió pels serveis municipals o pels comerços i serveis privats.

- Artesa de Segre. Ponts o, fins i tot, Oliana tenen unes dotacions característiques de les capitals de rodalia que són molt importants a nivell d'ocupació i cobertura de necessitats; centre d'assistència primària, institut i altres més puntuals. Al mateix temps hi comencen a aparèixer alguns serveis que són típics de l'àmbit comarcal, com ara la formació professional, la Inspecció Tècnica de Vehicles, Oficina del Departament d'Agricultura, comissaria de policia, que avui es reparteixen substancialment entre Artesa de Segre i Ponts.

Davant la creació d'una nova comarca del Segre Mitjà s'ofereixen, per altra part, altres alternatives d'organització:

- La mateixa Comissió d'experts ofereix un Pla d'"agrupaments municipals", que per a l'àrea estudiada es concreta en el reconeixement de les tres rodalies. Aquests "agrupaments" permetrien desplegar una bona oferta de serveis públics municipals en el conjunt del territori.

Sinó la Comissió d'experts ofereix en el seu document de propostes una altra alternativa, els "òrgans desconcentrats de gestió", que poden articular-se al voltant dels municipis territorialment més significatius i que poden arribar a configurar espais subcomarcals com a àmbits unitaris de planificació i gestió' (Informe, pàg.37).

- Independentment de la traducció efectiva de les propostes de la Comissió d'Experts, els territoris que haurien d'integrar la nova comarca del Segre Mitjà s'organitzen com a rodalia i aquest és el punt de partida per a trobar l'encaix d'aquest territori.

Sobre la capitalitat comarcal

No hi ha nova comarca sense capital, i aquest ha de ser forçosament un element de disputa en un espai on hi ha tres centres de grandàries similars, un nivell de prestació de serveis bastant semblant i unes àrees d'influència clarament diferenciades:

- A banda dels mèrits d'haver reivindicat des de fa molts anys una nova comarca, que no poden servir com a criteri per fixar la capitalitat, Ponts beneficia d'una posició geogràfica central en la nova comarca proposada i aquest és el principal criteri per assignar-li la capitalitat.
- Sense una tradició històrica al darrere, sense unes magnituds demogràfiques i d'activitat destacades i sense relacions econòmiques i socials intenses amb l'àmbit comarcal que es proposa, l'assumpció de la capitalitat per part de Ponts es troba mancada, en qualsevol cas, de força fonaments.

Sigui com sigui, difícilment es pot concebre una nova comarca del Segre Mitjà amb la rodalia d'Oliana; entre d'altres motius perquè aquesta rodalia ha trobat un grau d'integració força satisfactori en la comarca de l'Alt Urgell i perquè els seus representants volen romandre clarament a l'Alt Urgell.

- El criteri de centralitat ja no afavoreix Ponts, sinó Artesa de Segre, si la rodalia d'Oliana no s'integra a la nova comarca. La rodalia d'Artesa es troba més habitada que la de Ponts i això decanta els arguments de proximitat cap a la rodalia d'Artesa, tal com s'ha observat en les anàlisis de la centralitat. Si es té en compte la població atesa, fins i tot amb la inclusió d'Oliana, Artesa de Segre presenta una centralitat lleugerament superior a la de Ponts.
- L'anàlisi de la jerarquia demogràfica i econòmica presenta la superioritat d'Artesa de Segre, seguida per Ponts i Oliana, entre els centres de la comarca proposada. Els tres centres es mouen, sense grans diferències en l'esglaió dels centres o capitals subcomarcals, bastant per davall de les prestacions i magnituds que ofereixen els centres comarcals com la Seu, Solsona o Balaguer.

Quadre 23. Magnituds bàsiques de la proposta de nova comarca del Segre Mitjà.

	Habitants 1996	Km 2	Densitat	Municipis *
Comarques més grans				
Barcelonès (població) **	2.131.378	143,7	14832,1	5
Alt Empordà (territori)	93685	1350,7	69,1	51
Comarques més petites				
Terra Alta	12584	740,0	17,0	11
Priorat	9505	510,0	18,6	16
Moianès	9284	335,2	27,7	6
Alta Segarra	7243	512,2	14,1	6
Vall d'Aran	7130	620,5	11,5	5
Pallars Sobirà	5611	1349,1	4,3	8
Vall de Camprodon	4313	294,2	14,7	5
Alta Ribagorça	3657	566,2	6,5	3
Àrea Segre Mitjà				
Rodalia Artesa	3916	347,7	11,3	
Rodalia Oliana	2560	158,3	16,2	
Rodalia Ponts	3158	341,5	9,2	
Total Segre Mitjà	9634	847,5	11,4	8
Total sense rod. Oliana	7074	689,2	10,3	

(*) Nombre de municipis després dels canvis de la Comissió d'Experts.

(**) El Barcelonès és la comarca amb un territori més reduït.

Font: elaboració pròpia i Informe Comissió d'Experts.

SELECCIÓ BIBLIOGRÀFICA

ALCOBERRO, Agustí; Identitat i territori. Textos geogràfics del renaixement; Vic; Fumo editorial, 2000.

ALDOMÀ, Ignasi; Del Pla a la muntanya i del secà al reg. Una aproximació tipològica i de delimitació; dins La Noguera. Estudis, num.1; Balaguer; 1985

BARRULL, J.; Les comarques de Lleida durant la II República; Barcelona: l'Avenç, 1980

BOLOS, B. La transición entre la Depresión del Ebro y los Pirineos en el aspecto geobotánico; Madrid: Instituto Botánico A.J.Cavanillas; 1960

BOSCH, Andreu (1628); Sumari. Index o Epilome dels Admirables i Nobilissims Títols d'Honor de Catalunya, Rosselló i Cerdanya; reeditat per Curial, 1974, Barcelona.

BURGUENÒ, Jesús. La dialèctica entre comarca popular i comarca administrativa: Segarra i Urgell; dins La Segarra i l'Urgel. Tan a prop i tan lluny, Fundació Jordi Casas i Liebol; Gijssona; 2000

CASAS TORRES, J.M.: Primeros resultados de una encuesta sobre mercados y comarcas naturales de Aragón; Estudios geográficos. Saragossa. 1946; 443-459

CASASSAS, L. CLUSA, J.; L'organització territorial de Catalunya; Barcelona; Fundació Boixí; 1980.

CATALUNYA, Generalitat, Divisió Territorial, Estudis i projectes. Nomenclator de municipis.; Barcelona; Generalitat de Catalunya; 1933.

CLUSA, J., Tractament i explotació de les dades de mobilitat obligada dels municipis de Catalunya. 1981. Barcelona. Generalitat de Catalunya, D.P.T.O.P. (mecanografiat): 1988;

CLUSA, J.; Tractament i explotació de les dades de mobilitat obligada dels municipis de Catalunya. 1986. Barcelona. Generalitat de Catalunya, D.P.T.O.P. (mecanografiat): 1990.

GENERALITAT DE CATALUNYA, Conselleria d'Economia. La divisió territorial de Catalunya; Barcelona: 1937 (edició facsimil de Seix i Barral, 1937).

GENERALITAT DE CATALUNYA, Ponències per a l'estudi de la Divisió Territorial; Divisió Territorial. Estudis i projectes. Nomenclator de municipis, Barcelona. 1933.

GENERALITAT DE CATALUNYA, Departament de Política Territorial i Obres Públiques; Pla de carreteres de Catalunya; Barcelona. 1987.

GENERALITAT DE CATALUNYA, Departament de Governació. L'organització comarcal de Catalunya. La Consulta Municipal; Barcelona; 1987.

GENERALITAT DE CATALUNYA, Departament de Política Territorial i Obres Públiques; Pla Territorial General de Catalunya; Barcelona, 1995.

GUITER, E. Els límits lingüístics; Miscellanea Barcinonensia, num.31. 1972: 7-53.

IGLESIAS, J.; L'encaix espacial del cercle econòmic del Segre, dins "Les terres de Lleida en la geografia, en l'economia i en la cultura catalanes. Barcelona. Pòrtic, 1971, 141-177.

LLADONOSA I PUJOL, J.; Història d'Artesa de Segre i la seva comarca; Artesa de Segre Ajuntament d'Artesa de Segre; 1991

LLOBET, S.; José Aparici y los pueblos de la provincia de Lérida en el siglo XVIII, Lleida, Instituto de Estudios Ilerdenses; 1947

LLUCH, E. i NELLO, O.. La génesis de la divisió territorial de Catalunya. Edició de documents de l'Arxiu de la Ponència (1931-1936); Barcelona; Diputació de Barcelona; 1983

LLUCH, E. i NELLO, O.. El debat de la divisió territorial de Catalunya. Edició d'estudis, propostes i documents (1935-1983); Barcelona; Diputació de Barcelona; 1984

MERCADER, J., La ordenación de Catalunya por Felipe V: la Nueva Planta, Hispania, tom XI; Barcelona; 1951, 257-366

MERCADER, J.; Las divisiones territoriales napoleónicas en el Principado de Catalunya; Estudios Geográficos, num. 140; Saragossa. 251-298.

MONTANYÀ I SANTAMARIA, Francisco X., Topografia mèdica de Ports i sa comarca; Sol y Benet; Lleida; 1910, reedició de 1992 per Impremta Salaúrigues.

PALACIO, Gabriel (coord.), Els mercats de treball de Catalunya. 1981, 1986, 1991; Generalitat de Catalunya, Barcelona; 1995

PALACIO, Gabriel (coord.); Cohesió, centralitat i cohesió iterativa. àrees funcionals a Catalunya, 1981, 1986, 1991 i avanç 1995. Generalitat de Catalunya, Barcelona; 1998.

PEÑA MONER, J.; La Conca de Tremp y sierras pirenaicas comprendidas entre los rios Segre y Noguera Ribagorzana. Estudio geomorfológico, Lleida; Institut d'Estudis Ilerdencs, 1983.

PERRIN, R.; Les centres secondaires de la region de Lerida; 94 Congrès National des Sociétés Savantes; Pau; 1969; 145-147.

POLO SILVESTRE, M., No fue justa la planificación comarcal realizada por la Generalitat de Catalunya. Programa Feria de San José de Mollerussa 1977; Mollerussa; 1977

PUJADAS, R., ALDOMA I., i FARRE, J.; El Pla d'Urgell com a unitat territorial. Una identitat comarcal, Lleida, Verga i Pagès; 1987.

PUJADAS, R., ALDOMA I., La regió de Lleida dins el Pla Territorial de Catalunya; Reunió de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, Amposta; (meganografia); 1986.

PUJADAS, R.; Aspectes socio-econòmics de la comarca de la Noguera; La Noguera. Estudis, num 1, Balaguer; 1985. 5-14.

PUJADAS, R. i ALDOMA, I. (dir.); L'economia lleidatana i el Mercat Interior Europeu de 1993; Lleida. Patronat Català pro Europa; 1992.

- PUJADAS, R., ALDOMÀ, I., La noguera. Heterogeneïtat territorial i expectatives de redreçament socio-econòmic; Col·lecció Catalunya Comarcal; Barcelona; Caixa de Catalunya; 1991
- PUJADAS, R., ALDOMÀ, I.; El Pla d'Urgell. Dinamisme agroalimentari i diversificació industrial i terciària. Col·lecció Catalunya Comarcal; Barcelona; Caixa de Catalunya. 1993
- PUJADAS, R.; ALDOMÀ, I.; PUJADAS I.; Diagnosi comarcal de la Noguera; Barcelona, Generalitat de Catalunya. D.P.T.O.P.; 1985;
- RIFAS i PIERA, M.; Base espacial de referència, Reconeixement Territorial de Catalunya; Barcelona; Generalitat de Catalunya, D.P.T.O.P.;1981,
- RODRIGUEZ, A. i ALOS-MONER, R.; Economía y territorio en Cataluña; Barcelona; Banca Mas Sarrà; 1978.
- SABARTES I GUIXES, Josep Mà; Artesa de Segrià, avui i demà; Lleida; Pagès; 1996
- SABATÉ, Fiolcel. (1997), E territori de la Catalunya medieval; Barcelona; Fundació Vives Casajoana
- SERRA I BOLDÚ, Valeri. Calendari folklòric d'Urgell. Barcelona, Seix Barral;1915.
- SOLER I RIBER, J.. Problemes comarcals encara; Serra d'Or; núm. 231; 1978; pàgs. 75-77.
- SUBIRATS, M., L'escola rural a Catalunya. Barcelona, Rosa Sensat, Edicions 62; 1983.
- TORTOSA i DURAN, J.; Contribució a la geoeconomia de Lérida. Mercados geográficos y ferias. Lleida; Imprenta Escuela Provincial;1961
- TORTOSA i DURAN, J.; El medio y la vida en la provincia de Lérida; Lleida; Imprenta Escuela Provincial, 1961
- TORTOSA i DURAN, J.; La plana regada de Lleida, Urgell, Noguera i Segrià; Lleida. Institut d'Estudis Ilercencs; 1969.
- TORRES i GROS, J.; La comarca de Bellpuig (Centre Urgel) Bellpuig d'Urgell, Imprenta Saladrugues; 1982;
- VILA, P.; La divisió territorial de Catalunya. Selecció d'escrits de geografia, vol.3, Barcelona, Oria; 1979
- VILA, P. et alii; El problema comarcal a Catalunya, Barcelona, Casa del Vallès; 1931.
- VILA, J., SARRION, J.. El scribit històric de la comarca a Catalunya; Barcelona; Generalitat de Catalunya; Departament de Governació, 1992.

ANNEXES. DADES ESTADÍSTIQUES DE REFERÈNCIA.

Quadre A. 1. Extensió, evolució de la població resident 1860-1999 habitantges segons usos (1991) als municipis del Segre Mitjà.

	km2	1860	1900	1930	1950	1970	1986
Aòs de Baiaquer	68,8	1080	780	403	295	165	187
Artesa de Segre	176,3	4853	4635	4901	4550	3541	3244
Baronia de Rialb, la	142,7	1584	1188	962	829	397	275
Basseta	70,8	1012	815	737	775	505	393
Cabanabona	14,2	477	330	293	292	184	126
Foradada	28,7	1942	804	570	428	210	161
Oliana	31,9	1130	985	1038	1793	1193	2075
Oliola	85,5	1031	923	748	682	319	249
Peramola	55,6	942	796	688	649	517	408
Ponts	30,3	1996	2053	1918	1881	2045	2286
Tiurana	15,3	579	471	377	367	214	212
Vilanova de l'Aguda	53,5	977	787	648	627	446	290
Vilanova de Meià	73,9	2135	1690	1303	1116	1345	513
Rodalia Artesa	347,7	10010	7909	7237	6389	5261	4105
Rodalia Oliana	138,3	3084	2597	2463	3217	2215	2876
Rodalia Ponts	341,5	6644	5750	4946	4678	3605	3438
Total	847,9	19739	16258	14648	14284	11081	10419
Total sense rod. Oliana	689,2	16654	13659	12183	11037	8866	7543

Quadre A. 1 (continua).

	1991	1996	1999	Hab principal	Hab.segon	Hab.desoc upat
Alòs de Balaguer	165	188	180	58	53	20
Alesa de Segre	3129	3068	3171	1027	183	694
Baronia de Riabella	256	251	253	76	24	22
Bassella	367	341	318	97	5	42
Cabanabona	109	101	100	32	14	22
Foradada	156	175	191	54	63	17
Oliana	2017	1844	1869	626	79	84
Oliola	202	196	219	54	20	37
Peramola	303	375	388	117	71	60
Pons	2200	2292	2393	691	217	266
Turana	233	22	23	63	14	12
Vilanova de l'Aguda	279	296	270	70	19	34
Vilanova de Meià	499	485	479	157	248	42
Rodalia Artesa	3949	3916	4021	11,5	1206	547
Rodalia Oliana	2777	2650	2573	16,3	840	155
Rodalia Pons	3279	3158	3255	5,5	986	308
Total	13005	9634	9852	11,6	3122	1010
Total sense rod. Oliana	7228	7074	7279	10,6	2282	855

Font: elaboració pròpia a partir dels Nomenclàtors de Població, INE.

Quadre A.2 Nuclis i llocs de població dels municipis del Segre Mitjà, evolució demogràfica 1900-1996.

Anys	1900	1950	1970	1988	1991	1996
Alòs de Balaguer	780	295	165	187	165	188
Alentorn	420	341	153	125	117	130
Aryà	170	115	69	40	53	45
Artesa de Segre	1738	1839	2173	2224	2150	2153
Baldomar	249	310	188	158	174	158
Clua, la	68	24	9	16	13	16
Colònia la Fàbrica	0	255	6	0	0	0
Coldelrat	135	116	61	41	38	25
Cox fred	103	36	52	39	32	34
Comiois	142	129	20	7	7	8
Folquer	0	0	34	17	13	13
Montargull	222	150	93	62	76	64
Montmagastre	257	233	97	34	30	25
Pon: d'Alentorn, el	0	49	57	34	26	25
Sant Marc de Balliu	0	0	0	28	26	25
Saró	306	241	174	110	107	103
Tudela de Segre	355	273	187	134	121	112
Vall d'Ariet, la	125	71	17	0	0	0
Vall-Hebrera	221	179	75	54	48	43
Vedronya, la	0	0	0	17	16	15
Vinet	90	74	57	66	48	46
Vinyes	112	115	39	38	34	28
Bellfort	67	54	10	22	14	18
Gualter	265	181	138	96	89	79
Palau de Rialb, el	71	54	22	16	18	13
Pallerols	195	104	37	29	31	33
Polig	83	48	31	27	26	26
Puig de Rialb, el	257	59	14	5	4	11
Sant Cristófol de la Donzell	93	66	37	9	4	3
Sant Martí de Rialb	0	74	16	8	7	7
Serra de Rialb, la	93	67	49	31	30	25
Torre de Rialb, la	0	47	25	23	24	23
Vilaplana	60	35	18	9	9	13
Aguilar	32	106	69	65	61	38
Altès	50	120	89	68	50	40
Bassella	72	85	47	38	40	37

Quadre A2. (continua).

Any	1900	1950	1970	1985	1991	1996
Castellnou de Bassella	94	78	51	55	50	44
Clua, la	57	51	34	29	32	34
Guardiola	30	45	19	8	6	2
Mirambell	36	31	26	19	19	20
Ogèrn	111	242	170	133	119	126
Serinyana	333	17	0	0	0	0
Cabanabona	277	247	175	123	104	99
Vilanova	53	45	9	0	5	2
Foradada	262	135	80	64	57	51
Marcovau	60	41	11	0	4	6
Montsonis	254	139	51	49	49	51
Rubió d'Agramunt	228	113	68	49	46	57
Anoves, les	93	70	7	0	0	20
Castell, e-	117	87	14	20	31	33
Oliana	776	1656	1172	2055	1986	1791
Claret	37	22	11	0	0	2
Coscó	238	210	107	51	24	31
Gos, e	04	87	37	24	26	20
Oliola	279	184	116	102	72	65
Plandogau	199	161	48	50	56	52
Maravella	51	38	0	0	0	1
Renart	25	0	0	4	3	7
Serra de Dall, la	0	0	0	18	21	18
Castell-llibre	202	74	22	25	0	6
Cortuda	29	59	21	4	0	3
Nuncarga	48	57	42	40	30	31
Paramola	421	349	328	253	279	248
Tragu	96	110	104	86	84	88
Ponts	1829	1737	1951	2230	2149	2230
Torreblanca	70	42	13	0	2	7
Força, la	40	26	26	18	18	17
Tossal, el	114	76	56	38	32	29
Mirapeix	39	23	47	15	19	0
Turana	432	344	167	197	214	22

Quadre A.2. (continua)

Anys	1900	1950	1970	1986	1991	1996
Alzina, l'	91	78	51	46	32	32
Guardiola	57	45	30	19	23	28
Ribelles	176	144	104	77	75	87
Vilalla	97	71	51	25	20	19
Vilanova de l'Aguda	366	289	210	123	129	130
Argenterà	45	41	37	2	7	6
Boada	49	29	30	8	7	7
Gàrzola	109	87	114	49	53	53
Lluçàis	131	98	102	43	40	37
Peralba	95	33	43	0	0	0
Santa Maria de Meià	317	159	193	103	100	80
Tórrac	127	120	135	50	49	47
Vilanova de Meià	814	540	591	258	243	255

Font: elaboració pròpia a partir dels Nomenclàtors de Població, INE

Quadre A 3. Grans sectors d'activitat i mobilitat laboral per municipis. 1996.

Municipi	Residents que treballen al mateix municipi				Llocs de treball ocupats per residents forans			
	Agricult.	Indústria	Constr.	Serveis	Agricult.	Indústria	Constr.	Serveis
Alòs de Balaguer	12	2	4	7	1	1	4	0
Artesa de Segre	235	314	73	257	28	90	44	105
Baronia de Rialb. ló	54	2	3	2	15	9	5	5
Bassella	45	2	10	7	2	1	12	9
Cabanabona	6	0	8	1	6	0	6	1*
Foradada	20	2	0	6	13	·	0	7
Oliana	35	283	57	193	5	54	31	52
Oliola	37	2	2	2	11	·	0	·
Peramola	45	8	4	8	15	4	·	14
Ponts	74	152	95	402	8	21	34	104
Turana	4	0	1	0	0	·	·	·
Vilanova de l'Aguda	44	1	4	5	3	0	0	0
Vilanova de Meià	70	3	8	22	9	2	0	8
Rodalo Artesa	337	321	85	292	51	94	48	120
Rodala Oliana	122	293	71	208	22	59	44	75
Rodala Ponts	219	157	113	412	43	32	46	122
Total	679	771	269	912	116	185	138	317
Total sense rodalo d'Oliana	556	478	198	704	94	126	94	242

Quadre A. 3. (continua)

Municipi destinació	Residents que treballen fora				Residents treballen a mateix municip	Residents treballen fora de municip	Llocs ocupats per residents forans
	Agricult.	Indústria	Constr.	Serveis			
Albà de Balaguer	1	14	6	21	25	42	6
Artesa de Segre	26	42	17	138	879	223	267
Baronja de Riald, la	6	7	5	19	61	37	34
Bassella	0	19	6	16	64	41	24
Cabanabona	2	3	2	10	15	17	23
Foradada	4	8	10	14	28	36	21
Oliana	14	29	14	74	566	131	142
Oliola	5	1	6	19	43	31	13
Peramola	4	22	8	32	65	66	34
Ponts	22	61	14	121	723	218	167
Turana	0	0	0	2	5	2	3
Vilanova de l'Aguda	5	9	6	20	64	40	3
Vilanova de Meià	7	11	7	39	103	64	19
Rodalia Artesa	38	75	40	212	1035	365	313
Rodalia Oliana	18	70	28	122	695	238	200
Rodalia Ponts	40	81	33	191	901	345	243
Total	96	226	101	525	2631	648	756
Total sense rod							
Oliana	78	150	73	403	1936	710	556

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, bases de dades municipals.

Quadre A.4. Establiments i nombre de treballadors per sectors segons les cotitzacions a la Seguretat Social, 1990.

	Agricultura		Construcció		Indústria		Serveis		Total	
	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.
Alfàs de Goleguer			1	1	1	2	1	1	3	4
Artesa de Segre	19	23	10	26	26	244	53	149	108	442
Baronia de Riab	5	10							5	10
Bassella	3	0	3	11			2	3	8	14
Cabanahona	3	0	4	7					7	7
Foradada	4	15					2	2	6	17
Oliana	2	0	6	32	13	519	16	49	37	600
Oliola	6	4					1	2	7	6
Paramola	9	0			1	2	4	21	14	23
Ponts	11	8	13	114	23	183	54	190	101	475
Turana	1	0					1	1	2	1
Vilanova de l'Ag							2	4	2	4
Vilanova de Meià	4	0					1	2	5	2
Total general	67	60	37	191	64	930	137	424	305	1605

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Treball.

Quadre A. 5. Establiments i nombre de treballadors per sectors segons les localitzacions a la Seguretat Social, 31 desembre 1999

	Agricultura		Construcció		Indústria		Serveis		Total	
	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.	Empr.	Treb.
Alós de Balaguer			1	1			1	2	2	3
Artusa de Sugre	17	54	45	160	53	413	26	71	141	707
Baronja de Riab	1	2			3	15	2	3	6	20
Bassella			3	7	3	7	4	7	10	21
Cabanabona			1	1	2	14	1	1	4	16
Foradada	1	5	3	5			3	4	7	14
Oliana			26	75	24	361	13	60	63	496
Olinta	2	10					2	2	4	12
Peramola	3	33	3	25			1	2	7	60
Ponts	5	13	43	164	32	176	37	109	117	462
Tiurana					1	1	1	1	2	2
Vilanova de l'Ag.	1	1	1	8	1	2	2	2	5	13
Vilanova de Metà	2	7	1	1	1	1	1	2	5	11
Total general	32	125	127	456	120	990	54	268	373	1837

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Treball.

Quadre A.6. Freqüència dels establiments per tipologies segons l'Impost d'Activitats Econòmiques, 1999.

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
11	1	1	100,0
12	3	5	20,0
13	4	9	11,1
22	4	6	16,7
39	3	3	33,3
43	3	3	33,3
99	1	1	100,0
111	1	1	100,0
131	1	1	100,0
151	8	9	11,1
161	1	1	100,0
221	1	1	100,0
222	1	1	100,0
227	1	1	100,0
231	5	8	12,5
241	2	4	25,0
243	9	17	5,9
244	8	10	10,0
245	2	2	50,0
246	1	2	50,0
247	1	1	100,0
249	1	1	100,0
252	2	4	25,0
254	1	2	50,0
255	2	2	50,0
311	1	1	100,0
312	1	2	50,0
314	8	35	2,9
315	2	6	16,7
316	7	40	2,5
319	9	29	3,4
321	9	20	5,0
322	2	2	50,0
324	1	1	100,0
325	3	4	25,0
329	2	2	50,0

Quadre A.6. (continua).

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
330	1	1	100,0
342	1	1	100,0
345	2	7	14,3
348	1	1	100,0
352	1	1	100,0
354	1	2	50,0
362	2	5	20,0
363	1	1	100,0
392	2	2	50,0
411	9	41	2,4
412	1	2	50,0
413	6	24	4,2
414	3	5	20,0
415	2	2	50,0
416	1	1	100,0
417	2	3	33,3
418	1	1	100,0
419	8	14	7,1
421	5	43	2,3
422	4	7	14,3
423	2	2	50,0
425	1	1	100,0
428	1	1	100,0
431	4	5	20,0
432	2	2	50,0
435	4	6	16,7
436	2	2	50,0
439	3	3	33,3
442	2	2	50,0
451	1	1	100,0
453	7	32	3,1
454	6	17	5,9
455	3	3	33,3
456	1	1	100,0
461	5	8	12,5
462	1	1	100,0
463	8	44	2,3

Quadre A 6 (continua).

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
464	2	3	32,3
465	6	7	14,3
468	7	15	6,7
471	1	1	100,0
473	4	5	20,0
474	8	10	5,3
475	1	1	100,0
476	3	4	25,0
482	3	5	20,0
491	1	1	100,0
494	1	1	100,0
495	2	2	50,0
501	17	381	0,3
502	10	36	2,8
503	3	12	8,3
504	9	144	0,7
505	8	154	0,6
506	2	2	50,0
507	3	3	33,3
508	5	6	16,7
511	6	32	3,1
599	3	5	20,0
612	14	128	0,8
613	3	3	33,3
614	2	6	16,7
615	5	29	3,4
616	5	8	12,5
617	7	48	2,1
619	4	19	5,3
621	2	2	50,0
622	3	3	33,3
623	1	1	100,0
631	9	16	6,3
641	5	11	9,1
642	11	80	1,3
643	6	22	4,5
644	11	95	1,1

Quadre A. 6 (continua).

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
645	4	7	14,3
646	7	18	5,6
647	12	134	0,7
651	8	225	0,4
652	3	66	1,5
653	8	152	0,7
654	9	52	1,9
655	11	26	3,8
657	1	1	100,0
659	10	131	0,8
661	2	3	33,3
662	8	15	6,7
663	8	63	1,6
671	12	89	1,1
672	3	11	9,1
673	13	243	0,4
674	2	2	50,0
677	4	6	16,7
681	6	14	7,1
682	6	8	12,5
683	3	10	10,0
685	6	7	14,3
687	6	6	16,7
691	8	129	0,8
692	5	15	6,7
699	3	4	25,0
712	6	7	14,3
713	7	28	3,6
721	10	65	1,5
722	15	384	0,3
726	2	3	33,3
727	1	1	100,0
728	1	1	100,0
731	7	48	2,1
732	3	11	9,1
733	6	6	12,5
734	2	2	50,0

Quadre A. 6. (continua)

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
741	2	4	25,0
742	1	1	100,0
744	2	2	50,0
745	2	3	33,3
751	5	10	10,0
754	3	4	25,0
755	4	6	16,7
756	7	22	4,5
763	1	1	100,0
765	1	2	50,0
766	1	1	100,0
771	3	4	25,0
773	1	1	100,0
774	2	2	50,0
775	2	3	33,3
776	6	22	4,5
799	6	14	7,1
811	8	43	2,3
812	9	41	2,4
819	1	1	100,0
823	2	2	50,0
824	2	5	20,0
826	3	10	10,0
831	7	29	3,4
832	5	41	2,4
833	10	67	1,1
834	7	24	4,2
835	4	5	20,0
836	6	12	8,3
838	6	7	14,3
839	5	9	11,1
841	4	9	11,1
842	6	24	4,2
843	7	12	8,3
844	4	7	14,3
845	3	7	14,3
849	5	26	3,8

Quadre A. 6. (continua).

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
851	4	8	12,5
852	3	6	16,7
853	1	1	100,0
854	1	1	100,0
855	1	1	100,0
856	7	11	9,1
857	1	1	100,0
858	3	4	25,0
861	6	16	6,3
871	5	6	16,7
873	5	5	20,0
884	3	5	20,0
887	4	4	25,0
889	4	7	14,3
911	13	76	1,3
912	2	5	20,0
921	7	17	5,9
922	7	17	5,9
931	7	19	5,3
932	4	9	11,1
933	8	45	2,2
934	1	2	50,0
941	1	1	100,0
942	3	7	14,3
943	2	3	33,3
945	3	4	25,0
951	3	4	25,0
952	2	2	50,0
953	4	4	25,0
954	2	3	33,3
955	2	3	33,3
956	3	3	33,3
957	9	19	5,3
959	6	12	7,1

Quadre A. 6. (continua)

Codi IAE	Municipis amb presència	Nombre d'establiments	Coefficient Davies
971	8	17	5,9
972	9	145	0,7
973	8	36	2,8
979	9	23	4,3
982	1	1	100,0
989	1	1	100,0
999	5	11	9,1

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya

Quadre A. 7. Liquidació dels pressupostos municipals de 1996. Ingressos. Milions de pessetes.

	Impostos i taxes	Transferències corrents	Transfèrències de capital	Ingressos patrimonials i financers	Total ingressos
Alòs de Balaguer	4,1	3,4	11,4	12,4	31,3
Artesa de Segre	83,4	47,2	59,5	83,7	283,8
Baronia de Rialb, a	8,3	4,1	16,4	1,3	30,1
Bassella	4,0	8,8	10,1	0,3	23,2
Cabanabona	4,4	2,5	7,1	2,1	16,1
Foradada	8,7	4,4	2,4	2,4	17,9
Oliana	125,0	46,0	44,3	26,9	242,2
Oliola	9,0	5,5	11,6	2,8	28,9
Peramola	8,2	8,8	4,3	0,4	21,7
Ponts	173,5	41,6	32,6	9,6	257,3
Turera	1,5	4,8	0,0	1,9	8,2
Vilanova de l'Aguda	11,5	4,9	32,6	2,1	51,1
Vilanova de Meià	12,2	10,8	6,1	4,1	33,2

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, SIAL.

Quadre A. 8. Liquidació dels pressupostos municipals de 1996. Despeses. Milions de pessetes.

	Despeses corrents	Inversions	Càrregues financeres	Total ingressos	% inversions	% càrrega financera
Alòs de Balaguer	7,1	28,2	0,5	35,8	79,8	1,4
Artesa de Segre	104,4	158,8	28,8	292,0	54,4	9,9
Baronia de Rialb, la	16,6	13,0	0,8	30,4	42,8	2,6
Bassella	8,7	13,7	0,6	22,9	58,7	2,7
Cabanabona	6,3	7,7	0,1	14,1	54,0	0,7
Foradada	6,7	6,3	0,4	13,4	47,0	3,0
Oliana	113,7	76,2	56,8	246,7	30,9	23,0
Oliola	10,1	18,0	0,2	28,3	63,6	0,7
Peramola	11,0	8,4	0,6	20,0	42,0	3,0
Ponts	161,0	83,1	8,5	253,1	32,8	3,4
Turera	9,7	0,0	0,1	9,8	3,0	1,0
Vilanova de l'Aguda	12,4	41,3	0,5	54,2	79,2	0,9
Vilanova de Meià	19,4	16,2	0,3	35,9	45,1	0,8

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, SIAL.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001.

Tous establiment Cubells		Alenorn	Baldomà	Alòs de Balaguer
Forn de pa	Local	Ambulant	Artesa	Local, Artesa
Carisseria	Local	Local, Artesa	Artesa	Artesa
Peixateria	Balaguer	Local, Artesa	Ambulant, Artesa	Artesa
Queviures	Local, Bal., Artesa	Local	Artesa	Local, Artesa
Pastisseria	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
M'gran superfície	Balaguer	Balaguer		Tàrroga, Balag.
Merceria	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Confeccions	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Sabateria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Drogueria	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Ferreteria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Parafarmàcia	Lleida, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Electrodomèstics	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Mobles	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mal. construcció	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Llibreria	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Religió	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Fotografia	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Esport	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Joguines	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Tintoreria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Barberia	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Perruqueria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Caixa banc	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Assurances	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Gestora assés.	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Notari	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Advocat	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Arquitecte	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Dentista	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Oculista	Leida	Artesa	Balaguer	Artesa, Balaguer
Restaurant	Local	Artesa		Local
Cinema	Balaguer	Balaguer, Ponts		Lleida, Balaguer
Discoteca	Mollerussa	Agramunt		Lleida, Balaguer

Quadre A. 9. (continua).

Tipus establiment	Cubells	Aientorn	Ba domà	Aïns de Balaguer
Compra vehicle	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Autnescola	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mecànic	Local	Artesa	Artesa	Artesa
Benzinera	Local	Artesa	Artesa	Artesa
Compra tractor	Mollerussa	Mollerussa	Mullerús., Tàrraga	Artesa, Mollerús
Mecànic tractor	Local	Artesa	Artesa	Artesa
Llavors, adobs	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
M.setmanal princ.	Artesa, Balaguer	Artesa		Artesa
M.setmanal allrus		Ponts, Agramunt		
Escola	Local	Artesa	Artesa	Artesa
Melge	Local	Artesa	Artesa	Artesa
Farmàcia	Local	Artesa	Artesa	Artesa

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua).

Tipus establiment	Rupiç	Collfred	Montargull	Foradada
Forn de pa	Ambulant, Artesa	Local	Local	Ambulant
Carnisseria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Peixataria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa, ambulant
Queviures	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Pastisseria	Artesa	Local	Local	Artesa
Mi gran superfície	Balaguer	Balaguer, Lleida	Tàrraga	Balaguer, Lleida
Mercerie	Artesa	Artesa	Lleida, Tàrraga	Artesa
Confecionis	Lleida	Lleida	Lleida	Lleida
Sabateria	Artesa	Lleida	Artesa	Artesa
Drugueria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Ferreteria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Parament llar	Artesa, Lleida	Artesa, Lleida	Artesa	Artesa
Electrodomèstics	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mobles	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mal construcció	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Llibreria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Rellogeria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Fotografia	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Esport	Artesa	Lleida	Artesa	Artesa, Lleida
Joguines	Artesa	Artesa, Lleida	Artesa	Artesa, Lleida
Tintoreria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Barberia	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Perruqueria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Caixa, banc	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Assegurances	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Gestoria, asses.	Artesa	Artesa, Lleida	Artesa	Artesa
Notari	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Advocat	Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa, Balaguer
Arquitecte	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Dentista	Artesa, Balaguer	Artesa	Artesa	Artesa
Oculista	Lleida	Lleida	Lleida	Balaguer

Quadre A 9. (contínua)

Tipus establiment	Rubià	Collfred	Montargull	Foradada
Restaurant	Artesa	Artesa	Artesa	Arreu
Cinema	Balaguer, Ponts	Balaguer	Tarrega	Lleida
Discoteca	Balaguer, Mollerus	Mollerussa	Mollerussa	Mollerussa
Compra vehicle	Artesa	Artesa, Balaguer	Artesa, Balaguer	Artesa
Autoescola	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mecànic	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Benzinera	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Compra tractor	Lleida	Mollerussa	Lleida	Mollerussa
Mecànic tractor	Artesa	Artesa	Artesa, Lleida	Artesa
Llavors, adobs	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
M. setmanal princ.	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
M. setmanal altres	Balaguer, Ponts			Lleida
Escola	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Melga	Cubells	Artesa	Artesa	Cubells
Farmàcia	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua).

Tipus establiment	Colladriol	Montclar	Vilanova de Meià	Lluçars
Forn de pa	Artesa	Ambulant	Local	Ambulant
Carnisseria	Artesa	Artesa	Local	Artesa
Peixateria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Ambulant
Queviures	Artesa	Local	Local	Artesa
Pastisseria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Ambulant
Mi gran superfície	Balaguer	Balaguer, Tàrraga	Balaguer	Balaguer
Merceria	Artesa	Agramunt	Artesa	Artesa
Confeccions	Artesa, Lleida	Agramunt	Artesa	Artesa
Sabateria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Drogueria	Artesa	Local	Artesa	Artesa
Ferrateria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Paramentlar	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Electrodomèstics	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mobles	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mat. construcció	Artesa	Artesa, Agramunt		
Libreria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Rallotgeria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Fotografia	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Espor.	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Joguines	Artesa	Balaguer, Artesa	Artesa	Artesa
Tintereria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Barberia	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Perruqueria	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Caixa, banc	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Assegurances	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Gestoria, assees	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Notari	Artesa	Agramunt	Artesa	Artesa
Advocat	Balaguer	Balaguer	Artesa	Artesa
Arquitecte	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Dentista	Lleida	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Oculista	Lleida	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa

Quadre A. 9 (continua).

Tipus establiment	Colldetret	Montclar	Vilanova de Meià	Lluçars
Restaurant	Artesa	Artesa, Agramunt	Local	Artesa
Cinema	Ponls	Tàrrega, Balaguer	Balaguer	Tàrrega
Discoteca		Mollerussa	Mollerussa	Mollerussa
Compra vehicle	Artesa	Lloda	Artesa	Artesa
Autobusca	Artesa	Agramunt	Artesa	Artesa
Mecanic	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Benzinera	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Compra tractor	Mollerussa, Solsona	Mollerussa	Balaguer	Artesa
Mecanic tractor	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
Clavors, arlobs	Artesa	Artesa, Agramunt		
M. setmanal princ.	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa
M. setmanal altres	Ponls	Tàrrega, Balaguer	Balaguer	Ponls
Escola	Artesa	Local	Local	Artesa
Melge	Artesa	Local	Local	Artesa
Farmàcia	Artesa	Artesa, Agramunt	Artesa	Artesa

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua)

Tipus establiment	Tórrec	La Serreta Rialb	Massanès Rialb	Perdiguers
Forn de pa	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
Carnisseria	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
Peixateria	Artesa	Ambulant	Ambulant	Ambulant
Quovures	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
Pastisseria	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
M/gran superfície	Tàrragona		Tàrragona	Guissona
Mercoria	Artesa	Artesa	Ponts	Ponts, Artesa
Confeccions	Artesa	Artesa	Artesa	Ponts, Artesa
Sabateria	Artesa	Artesa	Artesa, Ponts	Artesa
Drogueria	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
Ferreteria	Artesa	Artesa	Artesa, Ponts	Ponts
Paramentlar	Artesa	Artesa	Vic	Artesa
Electrodomèstics	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mooles	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mat construcció				
Llibreria	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Rullotgeria	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Fotografia	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
Esport	Artesa	Artesa	Manresa	Ponts, Artesa
Juguinys	Artesa	Artesa	Artesa, Ponts	
Tintoreria	Artesa	Artesa	Ponts	Ponts
Barberia	Artesa	Ponts, Artesa	Ponts	Ponts
Perruqueria	Artesa	Ponts, Artesa	Ponts	Ponts
Caixa banc	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Assegurances	Artesa	Artesa	Ponts	Ponts
Gestoria, assos.	Artesa	Artesa	Ponts	Ponts
Notari	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Advocat	Artesa	Ponts	Balaguer	Ponts
Arquitecte	Artesa	Ponts	Artesa	
Dentista	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Oculista	Artesa	Ponts	Barcelona	Lleida

Quadre A. 9 (continua)

Tipus establiment	Tórrec	La Serreta Rialtó	Massanés Rialb	Perdiguers
Restaurant	Artesa	Local	Local	Ponts
Cinema	Lleida	Ponts	Ponts	Ponts
Discooteca	Mollerussa	Ponts	Ponts	
Compra vehicle	Artesa	Ponts	Solsona	Ponts, Artesa
Autoescola	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Mecànica	Artesa	Ponts	Solsona	Ponts, Artesa
Benzinera	Artesa	Ponts	Ponts, Artesa	Artesa
Compra tractor	Artesa	Solsona	Artesa	Ponts, Artesa
Mecànica tractor	Artesa	Ponts	Artesa	Ponts
Llavors, adobs				
M setmanal princ	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa
M setmanal altres	Balaguer	Artesa	Solsona	Balaguer
Escola	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts
Melge	Vilanova	Ponts	Ponts	Ponts
Farmàcia	Artesa	Ponts	Ponts	Ponts

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9 Lloc on es realitzen les compres principals per nucli segons tipus d'establiment 2001 (continua).

Tipus establiment	Poig	Peramola	La Força	Seró
Forn de pa	Ponts	Local	Ponts	Ambulant
Carnisseria	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Peixateria	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Queviures	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Pastisseria	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Migra superfície	Guissona			
Merceria	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Confeccions	Solsona	Oliana	Lleida	Artesa
Sabatania	Artesa	Oliana	Artesa	Artesa
Drugueria	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Ferreteria	Artesa	Oliana	Artesa	Artesa
Parament ller	Artesa	Lleida	Ponts	Artesa
Electrodomèstics	Artesa	Artesa	Artesa	Artesa
Mobles	Solsona	Lleida	Ponts	Artesa
Mat. construcció				
Llibreria	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Relotgeria	Artesa	Andorra	Ponts	Artesa
Fotografia	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Esport	Tàrraga	Andorra	Lleida	Artesa
Joguines	Guissona	Lleida	Ponts, Artesa	Artesa
Tintoreria	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Barberia	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Perruqueria	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Caixa banc	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Assegurances	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Gestoria. asses.	Ponts	Oliana	Ponts, Artesa	Ponts, Artesa
Notari	Ponts	Solsona	Ponts	Ponts
Advocat	Solsona	Solsona	Lleida	Balaguer
Arquitecte	Ponts	Solsona	Lleida	Artesa
Dentista	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Oculista	Lleida	La Seu	Lleida	Artesa

Quadre A. 9. (continua).

Tipus establiment	Polig	Peramola	La Força	Soró
Restaurant	Ponts	Local	Ponts	Artesa, Ponts
Cinèma	Ponts	La Seu	Ponts	
Discoteca	Ponts	La Seu	Balaguer	
Compra vehicle	Ponts	Ponts, Solsona	Ponts	Artesa
Autoescola	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa, Ponts
Mecànic	Ponts	Oliana	Ponts	Ponts
Benzinera	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Compra tractor	Ponts	Solsona	Ponts	Solsona
Mecànic tractor	Ponts	Local	Ponts	Ponts, Artesa
Llavors, adobs				
M setmanal princ.	Ponts	Ponts	Ponts	Artesa
M setmanal altres	Artesa	La Seu	Artesa	Ponts
Escola	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa
Melge	Ponts	Local	Ponts	Artesa
Farmàcia	Ponts	Oliana	Ponts	Artesa

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment. 2001 (continua).

Tipus establiment	Tudela	Coscó	Oliola	Plandogau
Forn de pa	Ambulant	Agramunt	Ponts	Ponts
Camisseria	Artesa	Agramunt	Guissona	Ponts
Poxateria	Artesa	Agramunt	Ambulant	Ponts
Quevitres	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Pastisseria	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Migran superfície		Tàrraga		
Merцена	Artesa	Agramunt	Ponts, Artesa	Ponts
Confeccions	Artesa	Agramunt	Ponts, Artesa	Lleida
Sabateria	Artesa	Agramunt	Ponts, Artesa	Lleida
Drogueria	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Ferreteria	Artesa	Agramunt	Artesa, Ponts	Ponts
Parament llar	Artesa	Agramunt	Artesa, Ponts	Ponts
Electrodomèstics	Artesa	Artesa	Artesa	Ponts
Mobles	Artesa	Artesa	Artesa, Ponts	Ponts
Mat. construcció				
Llibreria	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Rellojeria	Artesa	Agramunt	Artesa	Andorra
Fotografia	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Esport	Artesa	Tàrraga	Ponts, Artesa	Ponts
Joguines	Artesa	Agramunt	Ponts, Artesa	Ponts
Tintoreria	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Barberia	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Perruqueria	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Caixa, banc	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Assegurances	Artesa	Agramunt	Artesa, Ponts	Ponts
Gestora, asses	Artesa	Agramunt	Artesa, Ponts	Ponts
Notari	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Advocat	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Arquitecte	Artesa	Agramunt	Artesa, Ponts	Ponts
Dentista	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Oculista	Artesa	Agramunt	Lleida	Balaguer

Quadre A 9 (continua).

Tipus establiment	Tudela	Coscó	Oliola	Planósgau
Restaurant	Artesa	Agramunt	Ponts	
Cinema		Tàrraga	Ponts	Ponts
Discooteca		Mollerussa	Mollerussa	Tàrraga
Compra vehicle	Artesa	Agramunt	Ponts, Artesa	Ponts
Autoescola	Artesa	Agramunt	Ponts	Gussona
Mecànic	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Benzinera	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Compra tractor	Artesa		Solsona	Solsona
Mecànic tractor	Artesa		Ponts	Ponts
Llavors, adobs				
M setmanal princ	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
M setmanal altres	Ponts	Tàrraga	Artesa	
Escola	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Motge	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts
Farmàcia	Artesa	Agramunt	Ponts	Ponts

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua)

Tipus establiment	Cabanabona	Guardiola	Vilanova de l'Ag.	Ribelles
Forn de pa	Ponts	Ponts, Guissona	Ambulant	Sanaüja
Carnisseria	Ponts	Ponts	Ambulant	Sanaüja, Ponts
Pexolera	Ambulant	Guissona	Ambulant	Ambulant
Queviures	Ponts	Guissona	Ponts	Ponts, Guissona
Pastisseria	Ponts	Ponts	Ambulant	Sanaüja
Myran superfície				Guissona
Merceria	Ponts	Guissona	Lleida	Ponts
Confeccions	Lleida	Guissona	Lleida	Ponts
				Ponts, Lleida,
Sabateria	Ponts	Artesa	Artesa	Manresa
Drogueria	Ponts	Guissona	Local	Ponts, Sanaüja
Ferreteria	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Paramentlar	Andorra	Ponts	Ponts	Ponts
Electrodomestics	Ponts	Ponts	Ponts, Artesa	Ponts
Mooles	Mollerussa	Tàrraga	Artesa	Artesa
Mal construcció				
Llibreria	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Relotgeria	Ponts	Artesa	Ponts, Artesa	Artesa
Fotografia	Ponts	Guissona	Ponts	Ponts
Esport	Ponts	Ponts	Guissona	Lleida
Joquines		Guissona	Guissona	Ponts
Tintoreria	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Barberia	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Perruqueria	Ponts	Ponts	Ponts	Sanaüja
Caixa, banc	Ponts	Guissona	Ponts	Ponts
Assegurances	Ponts, Guissona	Ponts	Ponts	Ponts
Gestora, asses.	Ponts, Guissona	Ponts	Ponts	Ponts
Notari	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Advocat	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Arquitecte	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Dentista	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Oculista	Barcelona	Lleida	Balaguer	...

Quadre A. 9 (continua).

Tipus establiment	Cabanabona	Guardiola	Vilanova de l'Ag.	Ribelles
Restaurant	Local		Ponts	Ponts, Sanaüja
Cinema	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Discoteca	Ponts	Ponts	Ponts	Mollerussa
Compra vehicle	Lleida	Artesa	Artesa, Ponts	Artesa, Ponts
Autoescola	Local	Ponts	Ponts	Ponts
Mecànic	Ponts	Ponts	Ponts, Sanaüja	Sanaüja
Benzinera	Local	Guissona	Ponts	Ponts
Compra tractor	Ponts	Sanaüja	Sanaüja	Sanaüja, Solsona
Mecanic tractor	Ponts	Ponts	Sanaüja	Sanaüja
Llavors, adobs				
M. setmanal princ	Ponts	Guissona	Ponts	Ponts
M. setmanal altres	Artesa, Guissona	Ponts	Guissona	Guissona
Escola	Ponts	Ponts	Ponts	Ponts
Mulge	Ponts	Ponts	Ponts	Sanaüja
Farmàcia	Ponts	Ponts	Ponts	Sanaüja

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua).

Tipus establiment	Saneuja	Oliana	Tragó	La Clia
Forn de pa	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Carnisseria	Guissona	Oliana	Oliana	Ponts
Peixateria	Ponts, Tàrraga	Oliana	Oliana	Ponts
Ovemures	Guissona, Local	Oliana	Oliana	Ponts
Pastisseria	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Migran superfície	Guissona			
Merceria	Tàrraga	Oliana	Oliana	Ponts
Confeccions	Manresa, Barcelona	Oliana	Oliana	Ponts
Sabateria	Manresa, Barcelona	Oliana	Oliana	Solsona
Drogueria	Ponts, Guissona	Oliana	Oliana	Ponts
Ferreteria	Ponts, Guissona	Oliana	Oliana	Ponts
Parament llar	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Electrodomèstics	Artesa	Oliana	Oliana	Ponts, Oliana
Mobles	Barcelona, Bellvis	Artesa	Bellvis	
Mat. construcció	Torà	Solsona	Oliana	Oliana
Llibreria	Ponts	Oliana	Oliana	Oliana
Relintgenà	Ponts, Artesa	Oliana	Artesa	Solsona, Ponts
Fotografia	Ponts	Oliana	Oliana	Ponts
Esport	Lleida, Guissona			
Joguines	Lleida, Guissona			
Tintoreria	Tàrraga	Oliana	Oliana	Ponts
Barberia	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Perruqueria	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Caixa, banc	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Assegurances	Torà, Local	Oliana	Oliana	Ponts
Gestora, asses.	Torà	Oliana	Oliana	Ponts
Notari	Tàrraga, Solsona	Solsona	Solsona	Solsona
Advocat		Oliana	Oliana	Ponts
Arquitecte		Oliana	Oliana	Ponts
Dentista	Torà	Oliana	Oliana	Oliana
Oculista	Tàrraga	La Seu	La Seu	Lleida

Quadre A. 9 (continua)

Tipus establiment	Sanaüja	Oliana	Tragó	La Clua
Restaurant	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Cinema	Ponts, Tàrrega	La Seu	La Seu	Ponts
Discoteca	Mollerussa			
Compra vehicle	Lleida, Tàrrega	Solsona	Solsona	Artesa
Autodescolt	Ponts	Oliana	Oliana	Ponts
Mecànic	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Benzinera	Guissona	Oliana	Oliana	Ponts
Compra tractor	Local	Solsona	Solsona	Ponts
Mecànic tractor	Local	Oliana	Oliana	Ponts
Llavors, adobs	Guissona	La Seu, Solsona	Ponts	Ponts
M.setmanal princ.	Ponts	Oliana	Oliana	Ponts
M.setmanal altres	Tàrrega, Guissona	Solsona	Solsona	Oliana, Solsona
Escola	Local	Oliana	Oliana	
Melje	Local	Oliana	Oliana	
Farmàcia	Local	Oliana	Oliana	

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua).

Tipus establiment	Aguilar	Altès	Ogern	Mirambell
Forn de pa	Ambulant	Ogern	Local	Ponts
Carnisseria	Oliana	Oliana	Oliana	Ponts
Peixateria	Ambulant	Oliana	Oliana	Ponts
Quèviures	Oliana	Solsona	Local	Ponts
Pastisseria	Oliana	Solsona	Local	Ponts
M'gran superfície	Oliana		Solsona	
Merceria	Solsona		Solsona	
Confeccions	Solsona	Solsona	Solsona	Artesa
Sabateria	Solsona	Solsona	Solsona	Artesa
Drogueria	Oliana		Solsona	
Ferreteria	Oliana		Solsona	
Parament llar	Solsona		Solsona	
Electrodomèstics	Oliana	Ponts	Solsona	Artesa
Mobles	Organyà	Solsona	Artesa	Solsona
Mat. construcció	Oliana	Oliana	Solsona	Solsona
Llibreria	Oliana	Solsona	Solsona	Ponts, Oliana
Religiória	Solsona	Solsona	Solsona	Artesa
Fotografia	Oliana, Solsona		Solsona	
Esport	Solsona		Solsona	
Joguines	Solsona		Solsona	
Tintoreria	Oliana		Solsona	
Barberia	Oliana	Solsona	Solsona	Ponts, Oliana
Perruqueria	Oliana	Solsona	Solsona	Ponts, Oliana
Caixa banc	Oliana		Solsona	
Assegurances	Artesa, Ponts		Solsona	
Gestoria assos.	La Seu	Solsona	Solsona	Ponts
Nolan	Solsona	Solsona	Solsona	Ponts, Solsona
Advocat	Solsona	Solsona	Solsona	Ponts
Arquitecte	Oliana	Solsona	Solsona	
Dentista	Oliana, Solsona	La Seu	Solsona	Solsona
Oculista	La Seu, Lleida	Solsona	Solsona	Lleida

Quadre A 9. (continua).

Tipus establiment	Aguilar	Altès	Ogern	Mirambell
Restaurant	Oliana, Peramola		Local	
Cinema			Solsona	
Discoteca	Mullerussa		Solsona	
Compra vehicle	Ponts	Solsona	Solsona	Artesa, Solsona
Autoescola	Oliana		Solsona, Oliana	
Mecànic	Chana, Ponts	Solsona	Solsona	Ponts
Benzinera	Oliana		Solsona	
Compra tractor	Solsona	Solsona	Solsona	Ponts
Mecànic tractor	Solsona		Solsona	
Llavors, adobs	Solsona, Ponts	Solsona	Solsona	Solsona
M. setmanal princ	Ponts, Solsona	Solsona	Solsona	Ponts
M setmanal altres	Oliana	Oliana, Ponts	Ponts	Oliana
Escola	Oliana	Ogern	Local	
Mutge	Oliana	Oliana	Local	Oliana
Farmàcia	Oliana	Oliana	Oliana	Oliana

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta.

Quadre A. 9. Lloc on es realitzen les compres principals per nucli i segons tipus d'establiment, 2001 (continua)

Tipus establiment	Gualter	Tossal
Forn de pa	Ponts	Ponts
Carnisseria	Ponts	Ponts
Peixalera	Ponts	Ponts
Queviures	Ponts	Ponts
Pastisseria	Ponts	Ponts
Migran superfície		
Merceria		
Conferrions	Ponts, Artesa	Ponts
Sapateria	Ponts, Artesa	Ponts
Drogueria		
Ferreteria		
Parament llar		
Electrodomestic	Artesa	Artesa, Ponts
Mobles	Artesa	Ponts
Mat. construcció	Ponts	Ponts
Llibreria	Ponts	Ponts
Relotgeria	Artesa	Artesa
Fotografia		
Esport		
Joguines		
Tintoreria		
Barberia	Ponts	Ponts
Perruqueria	Ponts	Ponts
Carxa, banc		
Assegurances		
Gestoria, assessoria	Ponts	Ponts
Noçari	Ponts	Ponts
Advocat	Ponts	Ponts
Arquitecte		
Dentista	Ponts	Ponts
Opticista	Lleida	Lleida

Quadre A. 9. (continua).

Tipus establiment	Guàrdia	Tossa
Restaurant		
Cinema		
Discoteca		
Compra vehicle	Ponts	Artesa, Ponts
Autoescola		
Mecànic	Ponts	Ponts
Benzinera		
Compra tractor	Solsona	Ponts
Mecanic tractor		
Llavors, adobs	Ponts	Ponts
M. setmanal princ.	Ponts	Ponts
M. setmanal altres	Artesa	Artesa
Escola	Ponts	Ponts
Melge	Ponts	Ponts
Farmàcia	Ponts	Ponts

Font: elaboració pròpia a partir d'enquesta

Quadro A. 10. Distàncies en minuts i coeficient d'atracció dels assentaments del Segre Mitjà en relació al conjunt d'assentaments, 2001.

Assentament	Distància	Assentament	Coeficient A
Ponts	1142	Artesa de S.	183635
el Gos	1156	Ponts	182950
Gualter	1198	Oliana	67719
Artesa de S.	1201	Gualter	47215
el Pont d'A.	1222	Vernet	23815
Seró	1246	Tudela de Segre	19735
Tudela de Segre	1263	Tragó	18400
Vall-Ilebrera	1305	Porriúla	15958
Vernet	1315	Seró	15801
Oliola	1334	Alentorn	15554
Vilves	1335	Baldomar	14818
Alentorn	1367	el Pont d'A.	14502
la Serra de R.	1378	Ogern	13801
Montargull	1416	Monisornis	11118
Anya	1437	Vilanova de l'A	9185
Monisornis	1439	Oliola	9106
el Tossal	1461	Cabanabona	8953
Marçovau	1465	Altus	8458
Colldelrat	1467	Foradada	7077
Trulls	1469	Vilanova de M.	6036
Guardiola (BR)	1470	Vall-Ilebrera	5951
la Serrata	1480	Vilves	5620
Folquer	1488	el Gos	5367
Cabanabona	1489	Alús de B.	5212
Vilanova de l'A	1499	Ripelles	5100
Mirambell	1542	Montargull	3814
Plandogau	1554	Anya	3769
la Torre de R.	1554	Plandogau	3627
Foradada	1557	Rubià de Mig	3508
Baldomar	1559	Basella	3361
Colfred	1559	el Tossal	2711
M D Veorenya	1564	Colfred	2438
l'Alzina	1575	Sta M de Maià	2423

Quadre A. 10. (continua).

Assentament	Distància	Assentament	Coefficient A
Vilamajor	1582	l'Aznà	2413
Tiurana	1615	la Serra de R.	1998
Guardiola	1642	Garzola	1940
Vilalta	1646	Colldeprat	1877
Polig	1650	Guardiola	1865
Torroblanca	1661	Mirambell	1733
la Força	1698	Truïts	1716
Altes	1757	Nuncarga	1716
Bassella	1771	Tiurana	1639
Ogern	1774	Vilalta	1257
Boada	1793	Pallerols	1098
Ribelles	1798	Lluçars	1062
Montmagastre	1799	Marcovau	1043
Rubió de Mig	1817	Aguilar	997
Bellfort	1835	la Torre de R.	944
Oliena	1839	Polig	941
Argentera	1850	M. D. Vedrenya	746
Cal Ballic	1861	Montmagastre	722
Pallerols	1865	la Força	707
Lluçars	1924	la Penella	664
Garzola	1949	Cal Figuerola	560
Tragó	1958	Coscó	535
Cal Figuerola	1993	Fotquer	510
Tórrec	2027	la Clua	492
Vileplana	2051	la Serreta	409
Alòs de R.	2051	Bellfort	377
la Penella	2082	Tórrec	315
Perarnola	2098	Boada	307
Coscó	2145	Vileplana	293
Vilanova de M.	2148	la Clua	288
el Puig de R.	2166	Argentera	251
Sant Cristófol	2177	Torroblanca	253
Nuncarga	2218	Guardiola (SR)	195
Malavella	2287	Vilamajor	194

Quadre A. 10. (continua).

Assentament	Distància	Assentament	Coefficient A
la Clua	2313	Cal Batlle	155
Sla. M. de Meà	2323	el Puig de R.	138
la Clua	2399	Sant Cristófol	125
Aguilar	2422	Renent	70
Ronant	2715	Malavella	47
Cortuda	2823	Cortuda	44

Font: elaboració pròpia

Quadre A. 11. Distàncies en minuts i coeficient d'atracció dels assentaments del Segre Mitjà en relació al conjunt d'assentaments, exclosa la rodalia d'Oriana, 2001.

Assentament	Distància	Assentament	Coefficient A
Artasa de S.	174625	Artasa de Segre	831
Ponls	154634	el pont d'Alentorn	833
Gualler	46295	el Gos	866
Vernet	23040	Vall-Ilebrera	884
Tudela de Segre	19178	Ponls	899
Seró	15190	Tudela de Segre	916
Alentorn	15179	Seró	919
el Pont d'A.	14411	Vernet	923
Baldomar	14386	Vilves	930
Montsonis	10960	Alentorn	940
Oriola	8741	Gualler	964
Cabanabona	8418	Anya	1000
Vianova de l'A.	8052	Montargull	1002
Foradada	6912	Montsonis	1022
Vall-Ilebrera	5824	Oriola	1030
Vianova de M.	5976	Marcovau	1044
Vilves	5531	Colldeprat	1093
el Gos	5180	Folguer	1105
Alòs de B.	4882	Collfred	1107
Ribelles	4707	Mare de Déu de la V.	1110
Montargull	3654	la Serra de Rial	1112
Anya	3651	Foradada	1115
Rubió de Mig	3355	Baldomar	1119
Plandogau	3285	el Tossal	1143
el Tossal	2540	la Serreta	1162
Perarnia	2500	Cabanabona	1171
Collfred	2352	Trulls	1187
Sla. M. de Mojà	2322	Plandogau	1211
l'Alzina	2254	l'Alzina	1236
Garzola	1853	Vianova de l'Aguda	1237
la Serra de R.	1828	Vilamajor	1239
Colldeprat	1776	Torrebarca	1268

Quadre A.11. (continua).

Assentament	Distància	Assentament	Coefficient A
Guardiola	1740	Boada	1278
Trulla	1573	Guardiola	1284
Vilala	1172	Guardiola	1289
Marcovau	1025	Vilalla	1202
Lluçars	999	la Torre ou Rialb	1299
Turana	836	Montmagastre	1301
Bassella	775	Ribelles	1302
la Torre de R	771	la Força	1319
M.D. Vedrenya	713	Argentera	1324
Polig	704	Rubió de Mig	1327
Montmagastre	676	Miramont	1345
la Força	640	Lluçars	1386
Cal Figuerola	519	Gàrzola	1403
Coscó	479	Polig	1404
Folquer	472	Cal Batlle	1404
Pallerols	406	Turana	1405
la Serrata	355	Cal Figuerola	1454
Bellfort	309	Bellfort	1498
Boada	294	Tòrec	1505
Tòrec	287	Alòs de Balaguer	1517
Nuncarga	273	Vilanova de Meià	1563
la Clua	264	Coscó	1620
Argentera	243	Sla. Maria de Meià	1706
Torrebianca	228	Pallerols	1718
Vilamajor	184	el Puig de Rialb	1728
Cal Batlle	138	la Clua	1736
Vilaplana	136	Sant Cristófol	1736
el Puig de R.	114	Malavella	1770
Sant Cristófol	103	Vilaplana	1823
Renant	62	Peramoia	1953
Malavella	41	Renant	2052

Font: elaboració pròpia